

IOANNIS FIENI

Andouerpiani

DE FLATIBVS

HVMANVM CORPVS

molestantibus,

COMMENTARIVS NOVVS

AC SINGVLARIS.

*In quo Flatuum natura, causa & Symptomata de-
scribuntur, eorumq; remedia facili & expedita
methode indicantur.*

W.S.

IN OFFICINA SANCTANDREANA,

clō 10 xcii

JOANNES P...
DE FELTIBUS
HYMNUM CORVUS
COMMENTARII NOVUS
...
...
...
...

DZZiS

142

W.2

Pol. 6, II 1472-1473

IM. DECIANA SANCTA...
...

ILLVSTRISSIMO ET GE-
NEROSISSIMO EQVITI, DO-
mino *Carolo Rymio, Domino de Bellen, Schuer-
nelt & Eeckenbeke, regio in consilio secretioris
Consiliario, & Cesareo quondam apud Turca-
rum Imperatorem oratori vigilantissimo,*

IOANNES FIENVS

S. D. P.

CVM apud omnes in confesso sit, claris-
sime vir, humano generi nihil deside-
rabilius, nihil optatius, nihil deniq; præstan-
tius diuinitus dari potuisse præter sanitatem,
& vitæ huius incolumitatem: non potui non
mirari tantum thesaurum, tamq; incompa-
rabile bonum apud plerosque tam turpiter
vilescere & negligi: cuius quidem dignita-
tem si penitus introspicerent, cum Amphi-
one Sicyonio poeta exclamarent:

O Beata Sanitas, te presente amœnum

Gratiis, & bonis; absque te nemo beatus.

Hęc *sancta* sapientiæ, scientiarum, artiumq;
omnium piïssima fautrix: Hęc vitæ huius
tam turbulentiæ vnicum solatiũ. Hęc illa est,
cuius præsentia actiones humanæ vigent,
vis corporis, forma, diuitiæ, & quæcunq;
apud homines in pretio haberi solita, valent:
qua collapsa, causarumque hostilium vi &
malignitate expugnata, concidunt quæ prius
valebant omnia, & morbus, ad mortem cer-
tissima via, succedit. Morbum expellere quis
potest, nisi euitatis & exclusis causis ipsum
generantibus & fouentibus? hæc sane nec

†
euitari possunt, nec excludi antequam cognoscantur. Potissima igitur curandorum morborum ratio in capiarum cognitione consistit. Porro diligenti harum habita animaduersione, perspicuum euadet, homine, in hoc tetraurum orbe, nihil miserabilius, nihil, si diuiniorem eius partem excipias, magis caducum, iniuriisque rerum omnium obnoxium esse. Quid enim est in rerum natura a quo homo non impetitur, laceratur, conuellitur? Cælum enim & sidera suis cõuersionibus & malignis aspectibus, pestes, ardores, extrema frigora, incommodaque varia hominibus inferunt. Elementa etiam multo maioribus malis noxia percipiuntur. Aer enim gradine, pluuia, procellis, nebulis, tonitru, fulmine: Terra motu terribili, suisque ex hauribus, voraginibus & speluncis auram pestilentem expirans: Aquarum colluuias, inundationes, lacus, stagna, paludes, & putridis euaporationibus: Ignis tandem incendijs & conflagrationibus, quam infinitis modis humano generi perniciofa fuere? Porro animalium omne genus vnanimi consensu videtur hominis internecionem machinari: imo nec herbæ, frutices, arbores, eorumque fructus, a peruerso illo nocendi genio immunes reperiuntur. Ceterum hæc omnia, tanquam non satis malorum in humanum genus conferrent: Homo ipse furta, rixas, cædes, bella, aliaque innumera committens facinoroso

5

cinora, homini lupus fit. Atqui omnium crudelissimum, iniquissimum & tererrimū est, quod homo in propriam naturā tā iniquus sit, tam sæuiat, vt intempestiuus libidinibus, diurnis nocturnisque comestationibus corpusculum hoc per se tam inualidum & imbecille adeo concutit, vt præceps in omne genus morborū ruat, diuinam sui partem animam contaminet, & iram dei in se prouocet. Recte itaq; dicebat ille, Hominis vitam militiā esse super terram. Hinc est quod viri sapientes tam infinitis malis occursuri, nihil magis in votis habuere, quam artem quampiam posse inuenire, qua se suosq; muniant, ab iniuriis memoratorum vindicent; & ab hoste morbo obsessos liberent: sicque arti huic inter reliquas nobilissimæ ab Apolline deo data sunt principia auspicata, quæ deinceps ab Æsculapio celebrari cœpta, a Machaone & Podaleirio tantopere exculta sunt, vt in summo pretio ab omnib. tū potissimum ab Homero haberetur, cum diceret:

Est medicus vnus vir multis anteferendus,

*Tela excindendique & lenia pharmaca gnarus
Plaga inspergendi.*

Asclepiadei deinde (a patre Æsculapio sic appellantur) filiis suis, iiq; nepotibus, artem suā, non scriptura, sed ordine quodā in mēte filiorum ad Hippocratis vsq; tempora tradiderunt. Hippocrates autē diuinus (ad Herculem enim & Æsculapium generis sui ori-

ginem referebat) tantum in arte profecit medica, vt ob artis præclara opera, splendidos honores apud Coos suæ patriæ homines consequutus sit, nec minores apud Thessalos & Athenienses, qui eū Eleusiniis sacris secundum ab Hercule publice initiarunt. Hic omnium primus artem suam scriptis mandauit, monumentaq; sua nobis reliquit: quæ tanquam a spinis & sentibus doctissimus Galenus ita repurgauit, in eumque digessit ordinem & methodum, vt artem omnibus fere numeris absolutâ, posteris tradidisse merito quis affirmare possit. Ceterû, cum nihil sit in rerum natura tam excultum, tam omnib. partibus perfectum, quod vltiorem culturam non admittat, cæpere posterî, nostri potissimum temporis excellentes viri, pro suo quique ingenio certatum, quas medicinæ partes nõ satis pro sua dignitate habitas viderent, recudere, recoquere, meliori ordine digerere, quæ superflua erât rescindere, desiderata supplere, tantaq; industria & animi propensione omnia retractare vt vetere exuuiò reiecto, noua facies arti assumpta esse videatur: quippe nulla medicinæ pars quantumuis difficilis, abstrusa, & recondita latere potest, quæ modo in lucẽ non prodeat. Cælû equidem mente conscendere, sidera, eorumq; motus obseruare, Elementorum naturas perscrutari, Terræ penetralia rimari, herbarum fruticumque

que vires summis laborib. & vigiliis inuestigare, animalium omnigenus cognoscere, imo propria viscera crudeli spectaculo dilacera- re non detrectat viri preclari, quo sacra qua- dam Ægide aduersus tot causarum maligna- rum procellas tecti, ab earum se iniquitate vindicarent, & incolumes quantum fieri po- test conseruarent. Hæc ea est ratio, illustrissi- me simul ac doctissime vir, quæ me adigit, vt operas meas, & horas bonas in communem usum collocarem: quo factum est, vt id tem- poris, quod ab occupationibus meis multis & variis relictum fuit liberum, authorum as- siduis lectionibus impenderem, multa que utilia adnotarem: ex quibus, opusculum præ- sens De flatibus humanum corpus diuexan- tib. excerptum, amicorum quorundam ro- gatu passus sum sub nominis tui auspicio in lucem prodire. Excipe igitur vir illustrissime animo benigno ingenioli mei primam fœ- turam: tam sartam tectam contra inuido- rum calumnias tuo patrocinio defendas obsecro. Quippe eo lubentius & maiori cum fiducia hanc tuo consecraui nomini, quod animi tui erga me promptitudinem & benevolentiam multoties, cum tuas, cum fa- milie infirmitates varias & graues iuarem, expertus sum: tum maxime quod multiugam tuam eruditionem, feruentem sapientie a- morem, prudentiam & in rebus gerendis dexteritatem tam semper admiratus fui, vt

id quod maxime nec mihi dumtaxat, verum omnibus ingenuis, & cum primis principibus viris, animi tui dotes & egregia facta tantæ admirationi fuere, vt ipse Carolus v. Cæsar te in oratorem suum ad Turcarum Imperatorem seligeret, & Constantinopoli per quinquennium integrum detineret, omniaque negotia sua & rerum molimina ita concrederet, vt omnia bona, fausta ac felicia a te expectarent omnes. Nec fefellit opinio, quippe tanti momenti munia tibi commissa, tam felici consilio & successu, tantaque sapientia, fide, & sedulitate confecta tradidisti, vt illico te post reditum in patriam, consilij secretioris consiliarium conuocauetit; Philippus quoque filius Hispaniarum rex in hoc vsque tempus continuauerit. quod sane summam indolis tuæ innocentiam & felicitatem demonstrat: argumento est, te Deo optimo Max. semper curæ fuisse: cui te cum tota familia commendo. Antuerpiæ ex ædibus nostris, Calendis Februarij, 1582.

Tux illust. celsitudinis cliens

Ioannes Fienus

Antuerpianus Medicus.

IOANNIS FIENI AN.
douerpiani Medici, in librum
suum de Flatib. Præfatio.

CVM tam diuersa sint mortalium inge-
nia, nec voto vinatur vno: accidit quæ-
que sua natura ductum, et quo animi seruor
trahit, lubet em subsequi. Hos quidam ad Mu-
sicam vel Mathematicam: illos vero ad hone-
statem morum, vitamq; religiosam propen-
siores esse. Atqui, quos natura & vètris obe-
dientia finxit, præcipites in luxuriã ferun-
tur, plusq; opera in bene curanda cute, pecu-
niisq; per fas nefasque accumulandis, quo
nihil astuanti luxuria desit, quam in rebus
honeste gerendis insumunt. Hoc genus furo-
rum, quemadmodum cum hominibus præter
corpus nihil, re quicquam commune habet:
sic cum sonitu eius transit memoria. Ceterũ
quorũ animus melius habitat, & de diuina
sui parte rite colenda pensitant, nullum tem-
pus meditationibus liberum transmittunt,
quo perspectiora quæuis & faciliora tradant
nepotib. nomeng. suum aternitati consecrēt.
Horum cum in singulis doctrinis nostro hoc
auro præclarissima extent ingenia, tum vel
maxime in arte medica, in qua a sentibus &
spinis repurganda, & omnis generis supelle-

Et illic collocanda tantopere multi desuda-
 runt, ut nulla anteaetas, quantumvis
 industria, tantos ei paucis annis auctus addi-
 derit. Quippe nulla unquam scientia tam
 est omnibus numeris absoluta quin vel noua
 quaedam a veteribus intacta accrescant, vel
 non satis elucubrata ad incudem reuocentur,
 perpolianturque. Humana enim industria
 meditando alitur & indefesso calescit impe-
 tu. Equidem generosus animus quid priuato
 confecerit studio censura doctorum subiiciens,
 maiore in posterum sollicitudine sua disponit
 studia. Si enim quae fecit a viris apprime do-
 ctis approbentur, deus bone quam pungenti
 stimulus sponte currenti additur. Sin autem
 minus feliciter nata sterilescant, vigorisque
 expertia ab iisdem coryphaeis ~~indantur~~ ^{indantur}
 iam nouis calcaribus flagellisque recu-
 ranti nominis & fama impulsus, vi quadam, &
 uno (quod aiunt) spiritu indefesse ad erudi-
 tionis culmen contendet, ut quod primo ni-
 xu non attigit, secundo adimpleat. Quomo-
 docunque itaque res agitur, ingenius gene-
 rosusque (ut dixi) animus deperdit nihil, lu-
 crum autem facit maximum. Quae causa est
 ut ego, ne silentio vitam transigerem, aut
 mihi soli natus viderer, eam medicinae par-

tem, qua de Flatibus agit, magnumque mortalibus momentum adfert, sumpserim elucidandam: eo quidem magis, quod nullus praesertim huius plagae Septentrionalis incolis morbus aut infestior est, aut frequentior, minusque a medicis etiam mediocriter doctis cognitus, quam qui e flatibus suscitatur. Quin etiam nulla medicina pars est, qua a scriptoribus minus excolta, magisque neglecta iaceat: cum neminem haecenus videre contigerit, qui de flatibus tractarit accurate, praeter unum Hippocratem. Is tamen ita scripsit ut parvam utilitatem inde haurire queant, qui cum iis misere colluctantur. Mirabile fateor ingenij acumen venerandi senis in demonstrando cuiusvis morbi causam spiritum esse: verum argumentis utitur longe quasitis, talibusque, quibus magis auctoris sui ingenium, quam morbum inde procreatorum aut cognitionem aut curationem doceant: quodque omnium maximum est, flatuum in corpore a cibo, potu aut pituitosis humoribus generationem, praecipuam partem, admodum perfunctorie percurrit: totus autem in aeris ambientis per inspirationem hausti vi & efficacia declaranda versatur. Nec mirum. Saeculum enim ipsius, tempestiva parsimonia celebre, nullisque

luxuria fœditatibus conspurcatum erat: tum etiam regio quam incolebat, & præcipue patria ipsius Cous insula temperata, du-ros hosce ex Flatibus cruciatus minime gignebat. Nostra vero hac ætate ob ingluuiem & in cibo potuque intemperantiam, paucos inuenias, qui huius tyrannidi aliquando non sint subiecti. His itaq; flatulento spiritu exagitat is hominib. ut pro nostro virili succurramus, neue deinceps imprudenter ex peruersa victus ratione eosdem colligant, provideamus: operæ pretium me facturum existimaui, si relicto Hippocrate, qui de iis doctè magis quam utiliter scripsit, quæ ego habui de eorum tractatione sana & utilia præcepta in communem usum conferam.

IOAN.

IOANNIS FIENI
DE
FLATIBVS
commentarius.

Quod Flatus Spiritus sit, & de diuisione Spirituum.

C A P. I.

Nemini dubium esse existimo, eam substantiam, siue aer, ventus, aut flatus, quæ eximiis viribus prædita cum sit, oculorum tamen effugit obtutum; Spiritus nomine insigniri. Hippocrates enim cum diuersis in locis, tum vel maxime in lib. de Flatibus, hos Spiritus nomine dignatur. Et Gal. scribit in hæc verba: Quoniam & de flatibus deinceps mentionem fecit, sunt quoque & hi in spirituum genere. Dictum est autem in Prognost. comment. & in lib. de Spirandi difficultate, de spirituum in respiratione differentiis, veluti & de flatibus in Prognostico. Rursum quoque in spirituum genere existunt: atque ob id quodammodo communicant cum spiritibus respirationis: quatenus autem in Flatuosorum spirituum genere sunt, carens cum flatibus communi-

*Epid. r.
Committ. 3.*

cant: quare & ipsi flatuosum ventre procreari spiritum ostendunt. Cum itaq; ex his Galeni verbis satis constet flatum esse spiritum: spirituum autem multam esse differentiam: non alienum ab instituto fore arbitratus sum, eorum naturam paulo altius perscrutari, & a summis generibus paulatim ad eam speciem quam declarandam proposui, diuidendo descēdere. Spiritus vel in corpore nostro, vel extra corpus consistunt. Qui extra sunt positi, in triplici habentur differentia. Vt enim viuētis Dei, & vniuersæ naturæ, sic & animæ suus est Spiritus. Dei Spiritus occultā dei maiestatem potestatemq; præferēs, per omnia sparsus permeat, vbiq; præsens omnia complectitur. Hic animos habet in potestate, & eos quocunque vult, adducere potest. Spiritus naturæ is est, quem omnes Philosophi iuxta ac poetæ celebrant, quem Plato animum mundi: Galenus mentem huc ex superioribus deductam appellauit. Hunc Aristoteles hac definitione planius expressit: Spiritus est substantia animata & genitalis in stirpibus ac in animantibus existens, perque

que omnia pertinens. Hic longe lateque diffusus omnia continet, omnia lætificat, vitalem mundi animam ipsamque naturam secum afferens, & quæcunque subierit vitalia faciens. Tertio vero peculiari rei cuiusque mortalis & concretæ spiritus, illius formæ substernitur, eamque denso concretoque corpori nectit, mediam inter vtrunque conditionem sortitus, iungitque disparia res vtriq; affinis ac familiaris: atq; hic profecto ab altero, qui vniuersitatis atq; totius naturæ est, regitur & cōseruatur. His trib. spirituum differentiis iūgit Arist. quartā. A sicca (inquit) exhalatione ventus oriri solet, cum a frigore ita vt fluat, illa traditur. vt nihil aliud ventus sit nisi aer multus fluctuans & coactus; qui etiā Spiritus appellatur. Aer enim (vt ante diximus) eximiis viribus præditus, cum oculis non sit conspicuus solaq; consideratione cognoscatur, & effectu fiat manifestus, nemini dubium esse debet, quin & Spiritus nomine insigniri debeat, præsertim dicente Hippocrate

lib. de mūdo.

*lib. de
Elatib.*

Omne quod inter cælum & terram est, Spiritu repletum esse. Porro qui in cor-

pore sunt spiritus, totidem membris cōplectuntur. Aut enim naturalis est, aut vitalis, aut animalis: qui tres vno comprehensi nomine, insiti spiritus dicuntur. His aptissime (vt microcosmi cum vniuersi machina sit perpetuus consensus & similitudo) flatus seu spiritus flatuosus iungitur. Naturalis spiritus fit, cum alimenti purior magisque aerea pars concoctione in eam transit sanguinis tenuiorem substantiam, quæ vaporis speciem quandam exhibet. Hic tum a spiritu iecori ingenito vim accipiens, per venam cauam vna cum reliquo sanguine in cordis ventriculos transfunditur. illic denuo caloris vi accuratius elaboratus, in aeris prope speciem mutatur, fitque spiritus vitalis. qui in totum corpus per arterias diffusus vitam elargitur. huius portio per cervicis arterias in plexum retiformem, indeque in cerebri ventriculos delata, hausto per nares & elaborato aere incrementum recipit, & vi spiritus qui cerebro ingenitus est, conuersione quadam fit spiritus animalis. hic vniuerso corpori partibusque singulis impertitus, sensum & mo-

& motum confert. ab his modo dictis spirituū speciebus multum distat ille de quo nobis sermo futurus est, eorumque qui in corporibus nostris versantur, quartum locum obtinet, eiusdem plane generis & naturæ cum vento, vocaturque nō solum Spiritus flatulentus, sed & Flatus, eiusmodi Spiritus crassus ac vaporosus est, neque æthereus substantia, neque tenuis ut illi. Naturam vero eius intelliges, si, qualis in austrina, qualisque in aquilonia constitutione sit ambiens aer, in memoriam reuocaris. Siquidem austrino flatulentus; aquilonio vero naturalis in nobis spiritus est similis. Atqui insiris spiritibus, utpote qui ab aliis tractantur sat commode, relictis ad flatuosum ordine & methodo explicandum nos accingamus.

*De Analogia seu proportione Flatus
cum Vento. Cap. 2.*

CVm primis considerandum est duo potissimum esse, quæ corpora nostra præ ceteris ad inflationes, ut ad reliquas omnes morbosas affectiones, præparant, nimirum victus ratio,

& regio. Alimentum initio diffimile, tãdem nobis simile redditur, & in substãtiam corporis nostri mutatur. Cuius itaque naturæ id fuerit, eiusdem etiã longa cõsuetudine corpus euadet. Omni namq; alimento, quantumuis feliciter in ventriculo concocto, genuina perpetuo insitataque natura mordicus retinetur. quare lactuca aliaq; huiusmodi frigida, tametsi coctione vincantur superenturq;, vētriculū tamen & corpus reliquū refrigerāt, ex iisq; sanguis profertur frigidior. Sic vinum aut alliū, calidum: pisces, caseus, & carnes salitæ, crassum efficiūt sāguinem. Ex quib. perspicuū est non spiritus duntaxat & humores quibus conseruamur, sed totius corporis constitutionem mutari. Victus itaq; ratio refrigerās, quia natiuū calorem opprimit, ad flatuū generationē corpus præparat. Exuperantia insuper & copia etiã optimi cibi & potus, quæ naturæ grauis sit, neque perfecte coqui, neq; in bonū sanguinem verti potest, sed multas cruditates accumulatur. hinc obstructiones & putredines generantur: a quibus natiuus calor, perinde atq; a multo oleo lucernæ flamma, strangulatur. Hæc sane cruditas & humorum copia, cum apud

quosuis, tum vel maxime apud septētrionalis plagæ incolas, colligi assolet. hi enim, tãquam nimis vulgare sit ferro hostem cædere, laqueo suffocare, aut aperto Marte alterũ in alterius necem ruere, fucata quadam simulatione necessitudinis, mutuo sese conficiunt: poculis quippe certant, ingētia vasã exiccãt, dies noctesque comissando transigunt, & hesternæ crapulæ nouas adiungunt ebrietates, nec prius ingurgitãdi finem faciũt, quam tan to opere insatiabile abdomẽ explerunt, vt absorpta reddant vomitu, aut in crepandi periculũ veniãt: huius dicti immemores, plures gula quam gladio periisse. Vbi cib. præter naturam plus ingestus est, hic morbum facit. Non itaq; mirũ, si hoc genus heu! unum excrementorũ flatuũq;, quæ præ copia non facile excludantur, magnum faciat prouentum. Regiones etiam magnũ, vt diximus, momentũ adferũt. Calida enim & æstuosa, velut æstas, spiritus inflammat, humores extorret, & bilem auget: ex quib. calidissimi & acutiss. morbi suscitãtur. Frigida autẽ & humida, qualis est quæ ad Septētrionem vergit, vt hyës egelida, spiritus consopit, po-

*Hippo-
crates.*

ros occludit, corpus multo humore superuacaneo onerat, & natium calorem opprimit. Inde debilitata coctione cruditates, ciborum in ventriculo, potuumque fluctuationes, destillationes, morbi chronici, calculi, lumbrici, flatus, aliaque eius generis innumera fiunt. Quæ quidem omnia haud dissimilem generationis originem (vt obiter hoc ingeramus) sortiuntur, ab iis, quæ in magno mundo nascuntur. vnde non minus eleganter quam sapienter Aristoteles hominem τὴν μικρόκοσμον appellauit, quod nimirum similitudinem & analogiam cum magno mundo habeat. Quemadmodum enim in magno mundo quatuor sunt elementa, Ignis, Aer, Aqua, Terra; sic eiusdem generis & naturæ sunt in paruo. vt in quolibet denique illorum variæ gignuntur substantiæ, in terra lapides & frutices, in aqua varij generis animantia, in aere tonitrua, fulgura & pluiæ: sic in homine ossa & calculi pro saxis & lapidibus: lumbrici, ascarides pediculiq; pro animantibus: destillationes pro pluiæ: ac flatus in corpore nostro genitus, ventum

tum exprimit. Vtque paucis dicam, vera totius vniuersi imago in homine relucet: nec mirum. Deus enim opt. maximus cum in prima rerum creatione sex dierum spatio totum vniuersum admirabili artificio fabricasset, cunctaque suo collocasset ordine, nec quicquam præterea ad decorem tanti operis desiderari posset: deerat solus homo tam excellentis fabricæ absolutissima quædam tanquam ἀνακεφαλαίωσις, quæ diuinam illam sapientiam & potentiam dignis encomiis extolleret, & magnificum opus miraretur. Porro in cælo nihil tam sublime est, neq; in terra tam abditum quicquam, cuius viua imago & exemplar diligenter rimanti, in homine non cognoscatur. Nam & paruo mundo suus Deus est animus. Sūt & spiritus angelici, intellectus & voluntas, ipsiq; sua habitacula. sunt etiam calidum, frigidum, humidum, siccum, exterioribus correspondentia elementa. In calido apparent coruscationes, & variæ ignitæ imagines, phrenitis, inflammatio, erysipelas, causus. In humido destillationes, & ex iis indurati to-

phi pluuiam & grandinem repræsentantes: fluxus deniq; & refluxus humorum in suis alueis, venis & arteriis conspicuntur. Ceterum in terreo elemento huius parui mundi omnium planissime apparet cum magno mundo similitudo. Quod enim in terra sunt lapides & saxa, hoc in corpore nostro sunt ossa: quinimo & ipsa saxa Ouidio magnæ parentis ossa dicuntur:

*Metamor-
phos. 1.*

Ossaque post tergum magnæ iaculate parentis.

Magna parens terra est, lapides in corpore terra

Ossa reor dici.

Quod in terra plantæ, frutices, & arbores, hoc in homine pili sunt. Porro (inquit Gal.) generatio pilorum eadem est quæ plantarum. Nam quemadmodum ex istis quædam arte & vitrio agriculturalum, quædam iuxta naturales causas proueniunt: eodem modo & in animalium corporibus aruo quidem alicui triticum aut hordeum, aut aliquod cerealium seminum in se insita habenti, caput assimilatur. aliis vero herbis, quæ in aridioribus crescunt regionibus, reliqui totius corporis pili similem generationem sortiuntur. Quid quæso de terræ motu dicam? quando contingit
intra

intra terræ viscera plurimas generari
 exhalationes per virtutem Solis & a-
 strorum, ex materia ipsius terræ, &
 humiditate terræ immersa; si egredi
 nequeant ob eam nimis compactam,
 aut ventorum grossitiem, necesse est
 terræ motum quadam in parte fieri. Sic
 videmus ex spiritibus flatuosis corporis
 nostri cavitatibus inclusis, exitumq; quæ-
 rentibus, magnos subinde tremores fie-
 ri; quam rem pulchre Ioannes Langius
 depingit. Certe ait, si magna paruis con-
 ferre fas est, quemadmodum vêtus visce-
 rib. terræ inclusus, terram erupturus tre-
 mulo conquassat motu: sic aer flatulen-
 tus musculorum aliarumq; corporis par-
 tium quæ distendi possunt velamine cir-
 cumseptus, eas palmo concutit, donec
 per distentum velamen erupit, huius cau-
 sam cum plebs ignoret, illic subesse ani-
 mam arbitratur. Quippe quamdiu sine
 iniuria effluit, & patentib. viis innoxius
 discedit: nullus est tremor corpori; sin au-
 tem discedendi facultas obturatis me-
 tib. crepta est, nec fugæ locum inuenit:
 perlustrando omnia, angustias locorum
 dimouet & claustra sua conatur effringe-

re. sic euenit vt spiritu luētante & egres-
sum quærente corpus concutiatur.

Datur & alia huius tremoris ratio. Cor-
poris namque cavitatibus inclusus fla-
tulentus spiritus, viscerum calore & in-
sisto motu euerberatus, cursu patum li-
bero incalescit tenuiorque redditur. Hic
qua data porta, in vniuersum corpus,
partesque principes, sese insinuat, & ce-
leri motu in loca sensibilia irruens, non
modo sua qualitate ea afficit, sed &
substantia tenui stimulat, distendit, di-
uellit, vulneratque eas partes omnes
quibus obuius fuerit. omnis enim causa
mordax motaque, siue frigida siue cali-
da, animanti horrorem & rigorem in-
ducit. Tertio vero, hic spiritus cum vl-
tro citroque permeans, facultati expul-
trici molestus fit, tum ipsas partes con-
tristat; quæ ita exagitatae, festinantes ad
expellendum noxium, contrahunt ac cõ-
stringunt sese, & concussionem quassatio-
neque vexantur. Quare Flatus, qui simi-
lem cum vento conditionem sortitus
est, similes etiam producit effectus. Ve-
rum nunc tempestiuum est quid flatus
sit explicare.

Quid

Quid Flatus sit. Cap. 3.

NVllos hæcenus videre contigit qui Flatus descriptionem tradant, aut ex quorum monumentis rectius ea colligi poterat quam ex Galeno. Flatus (inquit) est vapor ab humore, pituitoso cibo aut potu, ab imbecillo calore excitatus. Verum hæc definitio cum conuertibilis (vt Dialectice loquar) non sit; perfecta minime esse potest. Varij namque vapores ex cibo & potu in ventriculo contentis ad cerebrum exhalant, vt in ebris accidit. ad oculos etiam, vt in suffusione per consensum ventriculi, qui flatus nec sunt nec dicuntur. E contrario autem flatuosus ille spiritus ex humore melancholico in hypochondriis enatus, vere flatus est, nulla tamen definitionis parte comprehensus. Limatius itaque velim Flatum hoc modo describi: Flatus est multitudo quædam halitiosi spiritus ex cibo & potu, humore pituitoso aut melancholico ab imbecillo calore in animalis corpore excitus. Dico, multitudo, quod leuis halitus aut vapor, a quibus nunquam corpus etiam optime

*Lib. 3. de
Sympt.
causis.*

me constitutum immune est, nullo modo flatus dicatur, aut vllam inflationis sensum præbeat. Cui sententiæ Gal. subscribit dicens: Ventosos ab Hippocrate dici putandum est, qui in ventre colligunt copiam flatuosi spiritus, qui vel per ructus vel bombos seu crepitus, inferne erumpens excernitur, vel remanet, & continentes partes distendit. Ventus quineriam teste Arist. nihil aliud est, nisi aer multus fluctuans & coactus. Quare autem hic vaporis loco halituosum spiritum substituam, ex eodem Arist. iisque quæ deinceps dicentur, discendum arbitror, cum nihil certi hac de re ex Galeni scriptis haurire quis valeat; utpote qui hæc, halitum, spiritum halituosum & vaporem ~~per~~ omnia sua opera indistinctè cõfundat. Halituosum enim Spiritum ex succis sensim excoactis gigni docet Therapeut. 14. Vaporem esse humorem extenuatum, de Sympt. caus. lib. 1. & de Simpl. med. facult. lib. 1. Halitum demum medium quid esse inter leuissimum tenuissimumque spiritum & sanguinem, qui plane absolutus attenuatusque est, de Naturalibus

lib. 5. in
Aph. 72.

bus facult. lib 3. Quæ quidem omnia coincidunt confundunturque, & veluti Synonyma, vnã eandemq; rem significant. quare Physicis qui accuratius & subtiliustalia perscrutantur, differenda relinquo. Porro nec definitioni obest quod Gal. dicit, Auctiorem calorem, si incidat in crassam & glutinosam pituitam, in crassum flatum eam resolvere. Quandoquidem calor, tametsi in se validus sit, comparatione tamen facta ad humoris quantitatem & æqualitatem, merito imbecillis existimabitur; vtpote qui eleuare spiritum, minime tamen resolvere possit. Eadem habenda ratio in iis est, qui immoderato potu vel robustissimum calorem opprimunt. Atqui quo in loco flatus generetur, deinceps dicendum erit.

De loco generationis Flatuum. Cap. 4.

PRæcedente cap. diximus ex Hipp. & Gal. sententia, Ventosos appellari eos, qui in ventre colligunt copiam flatuosi spiritus, qui vel per ructus, vel per efflatus inferne erumpens excernitur, vel remanet & continentes partes

distendit. Ex quibus verbis facile colligere est, ventriculum & ei annexa intestina locum & quasi mineram generationis eorum esse: nam per ructum non poterant, nec inferne erumpere, nisi in ventriculo aut intestinis ortum sumpsis-
sent. Ventus quoque in magna hac mundi machina non aliunde quam a terra nascitur: Cum enim imbre terra perfusa est, inquit Arist. tum ea & ab eo calore qui in illa est, & a superiore concalescens, respiraciones reddit, in quo ventorum vim diximus consistere. Vbi autem maximam vim aquæ terra excipit; ibi magna vis halituum oritur necesse est, non secus atque ex viridibus lignis largior fumus. In homine profecto quod terræ maxime responderet, ventriculus est. Galenus enim conferens ventriculum hominis cum terra, inquit: Idcirco animalibus vice terræ fabricavit natura ventriculum, veluti promptuarium quoddam cibi, quemadmodum stirpibus terram. Quippe venæ ad ventriculum productæ, chylum ex eo in nutritionem totius corporis exugunt, non aliter quam radices stir-
pium

pium in terram demissa, toti plantæ ex ea assument nutrimentum: tota namq; hæc actio naturalis cum sit, haud secus in animalibus quam in plantis perficitur. Ventriculo itaque cum terra maxima proportio est. sed terra ex se arida & exsueca, nisi largo humore imbuatur, fructus non fert, vt Virgilius ait:

Georg.
lib. 2.

*Tum pater omnipotens fecundis imbribus æther
Coniugis in gremium lata descendit, & omnes
Magnus alit, magno commistus corpore, foetus:*

Humectata autem ventos, vt supra demonstrauimus, efficit. Sic ventriculus noster, cum sit membranofus & aridus, nisi mediocri cibo & potu irrigetur reficiaturque, reliquum corpus suo alimento defraudatur, & in marcorem atrophiamque deiiciet. Atqui liberalior potus si ingeratur, fluctuationes & flatūs excitantur. Superfluum enim nutrimentum & copiosius quam ventriculus subigere potest, insitum eius opprimit calorem redditque languidiusculum: nihilominus tamen is, sui muneris haud immemor, coquendum cibum aggreditur. Verum cum exacte conficere haud possit vapores, excitat quos minime dis-

b

cutit, efficitque flatum. Sensim deinde prima coctione impedita, pituitosi, crassif, glutinosique humores generantur, non in ventriculo dumtaxat, sed & intestinis maximeque colo. Ex his simili quadam ratione atque ex cibo a languidiore calore eleuati spiritus, si quidem nebulosi sunt, sine vehementi dolore ventriculum & abdomen, nihil grauius machinati, distendunt: paulatim vero circumiacentium viscerum calore extenuati, qui in angusto prius stringebantur, dilatari nunc mouerique incipiunt, & ampliozem locum capezzere: modo sursum, modo deorsum, horsum prorsumque fluctuantes, quærunt exitum: quem si nanciscantur, ilico euascent, & omnis cessat dolor. Sin autem duriore stercore, aut crasso phlegmate obturatis intestinis, transitus impediatur: detenti recurrunt, magnoque cum murmure fremunt, intestina conuellunt, & maximo impetu confertimque regurgitantes laborant, & iter sibi vi ac pugna parant. Cum enim calor vicinorum viscerum eos extenuet, extenuati promptius imo propria sponte moueantur, motiq;

multo

multo tenuiores & apti, quo longissime penetrare possint, reddantur: per omnia irrumpunt, & fulminis instar quouis celerissime feruntur, exiguos meatus diducunt, vnitatem solvunt, nec quicquam tam solidum, quod sua tenuitate cum intolerabili dolore nō permeent. Pulchre huic flatui conveniunt, quæ Seneca v̄to tribuit: nempe quod eius vis non potest cohiberi, nulla eum teneat compages, soluatque indomita naturæ potentia quodcunque vinculum. Spiritus namque inuicta res est. Optimum (ni fallor) de eo iudicium ferent illi soli, qui eius ferociæ periculum aliquando fecerunt, & cum eo colluctati sunt: ilico enim furibundus hostem deiicit. Quemadmodum itaque alius suæ generationis locum ventus non agnoscit quam terram: sic etiam Flatus aliis in locis raro quam in ventriculo, & subditis intestinis veluti terræ cauernis, gignitur. Inde dilapsus in viscera quæcumque & in reliquum corpus permeat. Rarum enim & peruium humanum corpus est multosq; habēs meatus, per quos spiritus fertur: qui vbi maior influxerit, nec emittitur, corpus

*lib. 6. Natur.
quest. ca. 12.*

(vt diximus) concutit, rigorem inducit, & grauiſſima, quæ poſtea recenſebimus, Symptomata infert.

De ratione generationis Flatuum. Cap. 5.

Generatio Flatuum a calore eſt. calor modo intenus, modo remiſſus & languidus; cuius quidem ratione vt a materia illi excitantur, ſic & diſcutiuntur. Viſcerum enim calor validus, prius illos diſſipat quam vim accipiant, imo & ab initio ne exoriantur impedit. Abſolutum frigus nullos ſpiritus excitat, vt in extremis cruditatibus apparet. Ob id Hippocrates docet, in diuturna læuitate inteſtinorum ſi ructus acidus ſuperueniat, bonum eſſe ſignum; quod nimirum prius quam ructus ederetur, nullum eſſet cōuionis ciborum veſtigium, propter caloris natiui quendam interitum; qui poſtquam cœpit quaſi repullulaſcere & reuiuifcere, adhuc languidior, ob paruam quam fecit in ſumptum cibum operationem, ſpiritus excitat, & per ructum reſoluit. Non itaque magnus calor, nec extrema frigiditas, ſed media conſtitutio flatum teſte Galeno efficit. Flatus ait in ventriculi

*lib. 6.
Aph. 1.*

culi spatiiis oriri solet, cum vel humores
 pituitosi ibi contenti, vel cibi ab imbecillo calore in vapores resoluuntur. Etenim ut absolutum frigus vaporem haud quaquam excitat, (neque enim extenuare, neque conficere, neque dissolvere cibum potest) ita vehemens calor magna ex parte vincens ea quæ comprehendit; plusquam pro vaporis generatione cibum extenuat, nisi is suapte natura facile in flatum transeat. Calor autem in cibos agens si parum validus fuerit, ut eos quodammodo dissolvit, ita non omnino conficit: atque hinc flatus exoritur. Atque ut vno verbo absoluam: quemadmodum in externis rebus videmus, ut frigidissima constitutio, maxime spirante borea aerem sereniorum reddit, ac calidissima per æstatem constitutio ambientem nos aerem purum efficit, mediæ vero constitutiones nebulas pariunt: ita in animantibus accidit. neque enim calor per extremam imbecillitatem, neque cum vehementes sunt ei vires: sed quum medium inter has affectiones obtinet, flatum gignere potest. Porro non absolute vera hæc oratio esse vide-

*de Sympt.
 caus. lib. 6.
 cap. 2.*

tur, cum non a mediocri dumtaxat, sed vehementi etiam calore ipsemet Gal. 12. Methodi med. status fieri docet. quod quidem manifestum est, partim ex eorum generatione ibidem tradita, partim ex curandi ratione. Ait enim: Si ex accidenti aliquo coniunctus his humoribus crassis & glutinosis halituosus spiritus est, qui ex iis quibus continetur corporibus erumpere prorsus non potest, grauissimis omnino doloribus, qui ita se habent, cruciantur: quippe id accidit illis duplici ex causa: vel obstructione vel calore. Nam & obstructio spiritum cohibet, nec exire permittit; & crassa, glutinosaque cum calefiunt, flatuolum spiritum gignere solent. ~~Et~~ paulo post: Quo pacto igitur dolores eos, quos frigidus humor in medio intestinorum interclusus excitauit, sanare conueniet? Sane non perfusionibus & cataplasmatibus, quæ valenter excalefaciant: lenti enim omnes, crassique, & frigidi humores, ab iis quæ calefaciunt, nisi etiam valenter digerant, liquantur, & in flatum mutantur. Oportet igitur
 cos

eos incidere simul & concoquere : quas
 res tenuantia medicamenta præsta-
 bunt , potissimum tamen si calida ve-
 hementer non sint. Ex his Galeni verbis
 facile videre est , vehementem calo-
 rem non impedire quo minus flatu fi-
 ant , aut si quidem facti sint , non eos
 discutere , verum cum nulli sint , ex
 materia de integro excitare : adeo vt i-
 dem Galenus crebro admoneat , a nullo *Lib. 3. cap.*
 tantopere in eiusmodi humorum abun- *43. ibid.*
 dantia metuendum esse , quam ab im-
 moderato calore , qui eos liquet , atque
 in flatum vertat , digerere autem non
 valeat. Optime id animaduertit me-
 dicus ille Italus (vt est apud Paulum
 Aeginetam) qui omnes fere cholicas
 affectiones gelidis remediis , præter o-
 mnium opinionem persanauit : nec i-
 psomet Paulum hæc res latuit : Me-
 dendum (inquit) doloribus , qui ad
 gelidos , tenaces , & spissos hu-
 mores referuntur ; prouidendo , ne
 vehementer calida adhibeantur re-
 media : Nam ab admodum calo-
 rificis præsidiorum materiis lique-
 facti funduntur , magisque in flatu

lentum spiritum rediguntur humores eiuscemodi. Ceterum non ex pituitosis duntaxat humoribus validus calor flatus efficit, quos ablatere non potest, sed ex quavis assumptorum nimia proflus humiditate, vt in iis qui largiore potu vini vel cereuisiæ se impleuerint, vel iurulentis distenderint, vel vllius rei lentore ac crassitie maiore sese infererint, quam calor pervincere queat. Calor itaque vehementissimus, flatus etiam excitat. Hoc in febrilibus quoque perspicuis euadit, in quibus quidem licet calor præter naturam vehemens exuperet, multa tamen potio ventrem inflat, haud aliam ob causam, quam quod copia naturam obrundat. vnde tria in flatibus tam generandis, quàm iisdem perspicuendis requiruntur: calor debito infirmior suapte natura, aut ab oppressione: locus idoneus sensuque præditus, & materia flatibus efficiendis commoda,

De Flatuum differentiis. Cap. 6.

Flatuum non vna eademque, sed diuersa natura est: alius enim quiescens est, alius motus. Quiescens flatus crassus est, tardi motus, nebulosus & frigidus,

gidus, alia raro symptomata, præterquam quod hypochondria, ventremque tumidum, & sine multo dolore turgidum reddat, inducens. Hic frequenter diuexat eos qui crassam, recentem, pauloq; dulciore cereuisiã, lac aut aquã, potissimũ inter prædium & cœnã, biberunt: tunc enim per intēpestiuam potus assumptionem interrupta ventriculi concoctione, non aliter eneruatur eius actio, quam si in feruentem lebetem frigidissimam infundas aquam, vnde fluctuationes & nebulosi spiritus exoriuntur, qui abdomen totum instar tympani inflant distenduntque: quæ distensio moderata sobrietate, efflatibus, vnoque aut altero secessu subsidet. Sin autem longa mora inter intestinorum tunicas se insinuat, periculosam cholicam affectionem minatur. Flatus motus, quia subtilis est & tenuis, cum intolerabili dolore vagabundus discurrens, tanquam Proteus quispiam varius efficitur. Excutitur enim aut retinetur: exit cum sono, aut sine sonitu: & per os, aut per anum. Per os ructum facit acidum, fumosum aut inspidum. per inferiorem partem de-

mittitur sine strepitu, & Peditus dicitur: aut cum strepitu, vocaturque Ventr̄is crepitus. Porro hi tanti momenti sunt in humano corpore, vt Stoici, teste Cicerone, dixerint, crepitus æque ac ructus liberos esse oportere. Claudius etiam Cæsar dicitur edictum meditatus, quo veniam daret, efflatum crepitumque ventris in conuiuio emittendi, quod periclitatum quendam ex pudibunda coertione comperisset. Cum autem per neutram partium flatus defertur, sed in corpore retinetur, inflationem efficit: symptoma nimirum ventriculi ob imbecillitatem non potentis tum redundantem, tum nebulosum spiritum expellere. Porro intestinorum alias aliarum partes, cum huiusmodi spiritus in ipsis & continetur, & mouetur, varios excitant strepitus: qui licet non omnes sortiti sint nomina, possunt tamen sic declarari, vt nemo, vel mediocris ingenij, non intelligat, & quale, & quantum sit excrementum, & in qua potissimū parte circūuoluatur. Quippe si acutum tenuemq; sonum reddiderit spiritus, per tenue & omnino angustum defertur in-

te-

*Lib. 9. Epist.
Epist. 22.*

*Suet. in vi-
ta Claudii,
cap. 23.*

*Gal. de
Sympt. caus.
lib. 6. cap. 6.*

testinum, ipseq; & purior, & magis aereus esse deprehenditur. Quod si spiritus inflandi vim habeat, exiguum similiter strepitū excitabit, dum per tenuia intestina reuoluitur, sed non adeo exacte acutum & tenuem. Atq; omnes huiusmodi strepitus in ieiuni intestini spatiis consistere solent, eoq; minus resonāt, quo magis ad reliqua inferioraque intestina descenderint. Porro sunt alij bombosi, (vt ita dicam) bombis latissimarum tibiarum non absimiles, quales haberesolent ij, qui Tymbaulæ (id est Sitici-nes) nominantur; quæ ob materiam, ex qua constant, purum sonum reddere non possunt, & viæ, qua spiritus transit, latitudo sonum efficit grauiorem. Atqui huiusmodi flatus in crassis consistunt intestinis, vbi fuerint excrementis vacua. Quod si humiditas aliqua in ipsis contineatur, ab hac quoque prodibit quædam bombi species, quam Βορβορυμίων, id est murmurillum, vocant, futuram nuntians humidi excrementi deiectionem. Etenim eiusmodi strepitus species, vtrumque significat: deiectionem quidem, quia

a mouente natura fit ; humidum vero excrementum , quia murmurationem habuit comitem. Porro strepitus flatum foras missum sequens , si murmurilli speciem refert ; deiectiones ab ipso fore pronuntiat : Si vero purus , resonans clarusq ; fuerit , alterum duorum , aut intestinum esse inane , aut in superiore eius parte excrementa admodum dura contineri , significat. Qui vero veluti stridorem refert , is ab instrumentorum angustia & inflante spiritu , atq ; pauca humiditate procedit. Huic loco par erat adiungere differentias sonorum ex flatibus in sensu auditus euenientium : differentiis enim flatuum explicandis hoc caput dicatum fuerat : ceterum multo commodius & maiore legentium vtilitate eas reseruauius in caput vndecimum , vbi ex professo de aurium dolore tractatur.

Quot morbi genera Flatui producant. Cap. 7.

TRia statuit Galenus summa morborum genera, Similarem, Organicum, & communem, qui Vnitatis solutio dicitur. Similaris est, qui euersionem naturalemque constitutionem peruertit.

tit. Organicus, qui vel conformatione, numero, magnitudine, seu compositione instrumenti symmetriam infringit. Porro communis fit, quando partium vnitas dissoluitur. Horum trium generum flatus vnumne, duo, an vero omnia inferre queat, perscrutemur. Quando, inquit Hipp. corpus cibis expletum est, ac spiritus quoque multitudo vehementer excellit, cibusque diu ventri immorantur, quum præ multitudine exire nequeant, & inferior venter, & alius sit obturata, per vniuersum corpus flatus permeant, sanguineque plenas corporis partes, maxime petentes, eas infrigidant. Infrigidatis autem locis vnde radices sanguinis prodeunt, per vniuersum corpus horror consequitur. Vniuerso namque sanguine frigefacto, totum corpus horret. Hanc sententiam Galenus confirmat, inquit, Eiusmodi sane affectus iis qui se cibis natura frigidis & consistentia crassis ac glutinosi refererunt, quando in ipsis intestinorum tunicis flatus spiritus continetur, potissimum incidit. Nam cum hæ duplices sint, vbi me-

lib. de flatibus.

Meth. med. 12.

dio earum spatio eiusmodi collectus humor est, in flatulentum mutatur spiritum. Sane is & crassus, & tardi motus & frigidus est. Vbi igitur retinetur, tum tunicas distendit, tum succus vnde oritur, intestini partes quas contingit, vehementer refrigerat, duplicique occasione affliguntur qui sic laborant. Horum vitorum instar omnium auctoritate & testimonio manifestum est, flatum sua frigiditate morbum quem similem vocant, quique in intemperie consistit, proferre posse. Atqui non modo hunc, sed & vnitatis solutionem. Cum enim duplici occasione dolere eos qui sic laborant, tunicasque cum retinetur distendi afferat, nec distensionem sine dilaceratione fieri posse certum sit, sequitur ne intelligi quidem posse vnitatis abesse solutionem, quum flatuosus spiritus cum dolore ingruit. Duæ namque in vniuersum doloris causæ sunt; vna, inæqualis intemperies, quæ subito & confertim inuadit: altera, dum continuitas soluitur. Siquidem partes a se inuicem diuulsæ, siue ab humore, siue a spiritu flatulento id fiat, dolent

lent ob continui diuortium. Quippe si frigidum Hippocrates non alia de causa vlceribus mordax esse dicat, quam quascunque contingit partes, earum contrahat, condenset, constringatque substantiam, constringendo vero molles continui partes diuellat, earumque continuitatem soluat: si præterea in acutissimis febribus violentius exiccata nervosa corpora, ac ob id in se coacta conuellantur: nimia deinde repletio in latum ea & profundum extendens, sed longitudine abbrevians, ob id continui diuortium faciat, quanto difficiliorem continui solutionem flatuosi illi spiritus suscitabunt, qui eius solius ratione tot tamque grauia & enormia procreant symptomata, quæ medici totam curam ad se trahunt. Tertio, ex sequentibus patebit, totum interdum abdomen a flatu præter naturam intumescere, vt in Tympanite solet: iecur deinde, & lienem mirifice obstrui, instar scirrhi indurescere, & in maiorem molem, quemadmodum & ventriculus, efferri: quæ sane omnia morbi instrumentales

Gal de
diff. morb.

veniunt appellandi. Quocirca & tertium morbi genus quod organicū appellant, a flatibus excitatur. Potro vbi pars aliqua in tumorem attollitur, atque iccirco meatus illius occluduntur, siquidem talis particula nullam habeat propriam operationem, obstructio ipsa meatum dicitur morbus dumtaxat: tumor vero nequaquam, sed obstructionis causa. Ceterum si affecta pars aliquod munus proprium obtineat, hac ratione tum obstructio ipsa, tum particulæ tumor, morbus est appellandus. Triplex itaq; morbi genus, simplicium intemperiem, instrumentalium immoderationem, & vnitarum partium solutionem flatu, si spiritus producant.

De causis flatuum. Cap. 8.

PAuci admodum sunt, vel potius nulli, cuiusuis sortis & conditionis homines, qui non aliquando flatuum iniuriis subiiciantur: ventriculus enim, prima coctionis officina, cibos per gulam tanquã per longas quasdam manus attrahit, attractos complectitur ac retinet, retentos comminuit, conterit & immutat, purumque ab impuro secernit: hoc per

intestina deiicit, illud vero exugūt mese-
raicæ venæ, & in iecur transferunt. Cum
igitur ventriculus ob imbecillitatem at-
tractum cibum non amplexatur nec
continet, fluctuat: fluctuantem rite cō-
ficere non potest: quod cum non facit, re-
cte suo munere non fungitur. validus
enim sit oportet & robustus. Robur,
teste Galeno, in quatuor qualitatibus o-
ptima temperie, quæ eius est substantia,
consistit. Huius itaque substantiæ ratio-
ne nutrimentum in propriam eius quod
nutritur qualitatem mutat: auxilio est
circumiacentium viscerum, cordis ni-
mirum, iecoris & lienis, renum & septi
transuersi calor, qui ventriculo veluti
magnus ignis lebeti subditur. Quando
itaque perpetua instituta victus ratio
(nullus enim est, quantumuis diligēs va-
lerudinis conseruator, qui non subinde
eius limites transiliat) aut vis extrinseca
eius robor dissoluat, aut subditum ignem
eneruet: sequitur necessario ventriculi
virtus etiam labascet, & secundum causæ
exilitatem aut vehemētiam, ipsa variet.
Porro frigiditas externa vt in regionib.
frigidis, & statu aquilonio penetrans vsq;

ad interiora, in corporibus debilibus & raris natiuum calorem offendit. Ambientis etiam nos aeris nimius ardor, naturalem calorem euocans dissipansq; viscera sua caliditate destituit: diminuto calore, concoctio non perficitur, & flatus generantur. Atqui naturalis calor robustior, magna ex parte vincens ea quæ comprehendit, plusquam pro vaporis generatione cibum extenuat, nisi is suaapte natura facile in flatum trãseat. Porro vētricus, tametsi validus sit, natiua vis vigeat, nullaq; adsit caloris imbecillitas; ab alimentis tamen flatum gignere idoneis frequenter offenditur. Quæcumque itaque seu alimenta seu medicamenta ex propria natura flatulenta sunt, aut sua frigiditate & multitudine ventriculi robur dissoluunt, & natiuum eius calorem opprimunt, flatuum causæ esse merito iudicantur. Eiusmodi sunt leguminum, seminum cerealium, & fructuum fugacium, quos *ἀραιὰς* Græci appellant, maxima pars. Hæc omnia, inquit Galenus, & iis multo magis, quæ ante exactam maturitatem mādimus, flatuosa quidē sunt, verum subducuntur celerius. Et iterum

*De alimēt.
fac lib. 2.*

in

in principio eiusdem libri sic argumen-
 tatur: Omnia edulia quæ primo libro
 fuerunt commemorata, plantarum e-
 rant semina exiguum quiddam a fructi-
 bus discrepantia: Sed horæi fructus
 omnes flatulenti sunt: Omnia igitur
 plantarum semina magis aut minus e-
 dunt flatus in corporibus nostris. Ci-
 bus enim, qui ex fabis conficitur, flatu-
 lentus est, etiam si coquatur diutissi-
 me: id quod sentientes nonnulli cæ-
 pas ipsis adiiciunt, cum quicquid fla-
 tulentum cibariis inest, corrigatur per
 calefacientia & tenuantia. Porro si fri-
 xæ fuerint, sicuti & legumina omnia, fla-
 tum quidem deponunt: sed concoctu
 sunt difficillima, tardeque prætereunt,
 & crassi succi alimentum exhibent. At-
 tamen quocumque modo apparentur,
 inflant, ne per longissimam quidem co-
 ctionem id vitij amittentes. Qui certe
 volet animaduertere affectus, qui singu-
 los cibos sequuntur; quandam ab esu
 fabarum totius corporis tensionem,
 quasi a flatulento spiritu persentiscet,
 maximeque qui ad huiusmodi escu-
 lentum non fuerit assuefactus, aut

ipsum minus recte coctum assumpserit. Pīsa licet tota sua substantia sint fabis consimilia, non tamen sunt vsque adeo flatulenta. Hæ duæ leguminum species quod copiose apud nostrates serantur, plebiq; admodū sint familiares, & in multo apud omnes vsu, ob id noxa quā inuehunt minus percipitur; nam quæ libēter & magna cum voluptate assumimus, ea arctius complectitur & retinet ventriculus, atque multo facilius concoquit. Cicera non minus fabis sunt flatulenta: verum tamen cū non sint tantopere ab omnib. expetita, nihil adeo ab iis metuendum: qui tamen libenter iis vescuntur, inter coquendum calaminthi, cepæ, anethi, aut pulegij non nihil adhibent. Lentes etiam, phasioli, dolichi, idq; genera alia, stomachū male habent, eumq; & intestina inflant. Fructus præterea horarij fere omnes huic vitio obnoxij inveniuntur: crudi enim sunt, multoq; humore excrementitio & inutili scatent, maxime qui ad maturitatem necdum peruenerunt; pituitosi quoque sunt, & ex propria natura flatulenti. Insuper frigiditate sua & humiditate, præsertim si immode-

moderatus ingerantur, calorem natiuū obtundunt, & languidiusculum efficiūt, adeo, vt quos eleuat flatu minime discutere possit. Inter hos principem locum obtinent mora prunaq;, maxime recentia & post cibum sumpta. Cerasa omnis generis, sed potissimum quæ Iuliana Plinio, vulgo cerasa Hispanica appellantur. Melones deinde, pepones, cucumeres, cucurbitæ, poma, & pira. Sed hæc quidem cocta minus inflant crudis; inflant tamen ipsa quoque magna ex parte; sed innoxia fiunt, si vna cum carminatiuis vulgo dictis, hoc est, calefacientibus, tenuantibus & flatum expellentibus, anisi nimirum aut marathri semine, comedantur. Ficus etiam, inquit Gal. nutriunt vberius ceteris aut animalibus fructibus, flatibus tamen hæc quoque implent: attamen cito ex his orti flatu intereunt, qui ex facili per aluum subeunt. Castaneæ item largius in cibum sumptæ, capiti dolorem inferunt, ventrem inflant, aluum astringunt & ægre concoquuntur. Radices quoque, rapum, raphanus, napus consimilesq;, flatuosæ sunt. Cerealia etiam semina, panicum, milium, triticum, præ-

*lib. 2. de
Aliment.*

sertim elixum, & hordeum, singula non parum flatuosi spiritus conferunt, sed rapum & raphanus ceteris magis. Pisces quoque in hoc catalogo ascribo omnes; pituitosi enim sunt ac flatulenti, præsertim qui sunt ex cetaceo genere prægrandes, & ex minoribus qui viscidam habent & glutinosam carnem; quales sunt anguilla, salmo, lampetra & tinca: idq; cum primis elixi; assi vero minus inflant, minusq; etiam illi, qui feriabili ac molli carne constant, quales sunt quos saxatiles appellant; tametsi Cornelius Celsus flatulentos eos minime esse asserat eo loco quo succincte admodum causas flatus excitantes enumerat. Inflāt (inquit) omnia fere legumina, omnia pingua, omnia dulcia, omnia iurantenta, mustum, atq; etiam id vinum, cui nihil adhuc ætatis accessit. Ex oleribus, allium, brassica, cæpa omnesq; radices, excepto sisere & pastinaca: bulbi, ficus etiam aridæ, sed magis virides: vuxæ recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis; lac, omnisq; caseus; quicquid deinde subcrudum aliquis assumpsit. Minima inflatio fit ex venatione, aucupio, &c. Recte hic Celsus omnia pingua

*Cels. lib. 2.
cap. 26.*

lib. 2. cap. 26.

pinguia inflare dicit; nam ex sententia Galeni stomachum subuertunt, tarde coquuntur, implent, & coquendo turgescent; siue id flatibus inde per imbecillum calorem excitatis, siue pingui materia rarefacta, & tanquam exundante fiat. Dulcia etiam, præsertim si crassa sint ac lenta, inflandi vi pollent: mustum enim, ni pertranseat velocius, ventrem flatibus implet, difficulter concoquitur, crassum gignit humorem, & dolorem infert capiti. vnde recte in suis problematibus quærit Aristot. Quare bibere de nouo musto sit valde periculosum ipsi stomacho? quia est indigestibile. ergo multum inflat ventrem & quodammodo dysenteriam proycocat. Lac capiti non bene firmo & hypochondriis, quæ leui de causa inflantur, inimicū: vt paucissimos inuenias quibus ventrē flatib. non distendat: quod testatur Hipp. cum dicit, Lac dare caput dolentibus, & quibus hypochondria sublata murmurant, malum est: Galenus etiam in eundem Aphorismum: Vbi enim iis qui integra valetudine fruuntur, lac capitis mouere dolorem, & hypochondria inflare videmus:

*Lib. 5.
Aphor. 64.*

quibus profecto iam dolitat caput aut inflata sunt hypochondria, aduersissimum esse cogitatione colligere facile possumus. Lactis itaque vius summo-
 pere vitandus flatuosis. Multum etiam & defrutum inflare consueuerant, & aqua mulsa, potissimum cruda: iubet enim Hipp. eam mulieribus dormituris administrandam, dum nosse quis velit an mulier grauida sit, Si scire (inquit) velis an mulier conceperit, dormituræ aquam mulsam potui dato, & si ventris tormina patiatur, concepit; sin minus, non concepit; tormina patitur propter flatuosum spiritum qui facilem exitum non habet: hic ab aqua mulsa excutitur, nam & mel ipsum dum crudum est, ventrem & intestina flatibus implet. Huc facit cereuisia quæ septemtrionalibus populis vini loco est, quæq; ad Dioscoridis zythum proxime videtur accedere: admodum profecto flatuosa ea est, maxime recens, cruda & imperfecte cocta, aut in locum modum per prius coctæ materiam dumtaxat transfusa. Hæc quidem quo tenuior & crudior est, hoc nutrit minus, inflat vero & refrigerat valentius, parum
 ab

*Lib. 5.
Aphor. 41.*

Lib. 2. c. 80.

ab aquæ qualitate discrepans. Eiusmodi cum primis habentur, Brabantiæ, Hollandiæ, omniumque Belgarum præcipue plebeiorum ceruisiæ, turbidæ enim plerumque sunt & male coctæ: vnde vrinarum meatus obstruentes refrigerantesque, stranguriam producunt, calculosis nocent, breuem spirationem efficiunt, pituitam augent, ventris inflationes, tormina & colicos cruciatus generant. Veteres vero, defæcatæ, claræ, bene & ex optima materia a diuitibus (qui proprio vsui eas, haud venales præparant) coctæ, tanto magis perniciosas has qualitates exuunt, quo propius ad vini naturam accedunt. Atqui negligentius præparatæ, cum vsus earum assiduus sit, copioseque ingerantur, dictu mirum quam graua inferant accidentia, nulla tamen frequentiora quam inflationes, easque grauissimas: adeo vt pauci vel potius nulli omnino sint, qui ex ceruisiæ huius largiore vsu, flatuum cruciatibus non reddantur obnoxij. Si tamen vel copia vel acrimonia irritatus ventriculus intestinaque deorsum propellant superfluum, & alius copiose soluatur, aut

ipsa ceruisia defecatio tenuiorq; per ductus vrinarios largiter reddatur, aut reiciatur vomitu, (multis enim hæc eueniunt) tum de inflationibus tantopere nō est metuendum: quippe moderata portio, & quantū ad sitim restringēdam, & deducendum cibum satis sit, multo est naturæ nostræ, quam aqua gratior, ad vini tamen dotes neutiquam ascendere valet. Porro aquæ vitia, Galeno teste, ex eius frigiditate dependent omnia; cuius quidem ratione in præcordiis diutissime moratur, fluctuationes excitat, in flatum mutatur & corrumpitur, & ita ventriculi robur resoluit, vt deterius proinde cōcoquat: sed nec digerendo per corpus alimento aliquid magne ære conducit. Vinum autem comprehensis iam aquæ vitiis, aduersam quodammodo naturam habet, cum nec inflat præcordia, imo si inflata sint, sublidere faciat; nec inibi moram trahit propter caloris mediocritatem. Medium itaq; quodammodo ordinem inter vinum & aquam ceruisia communis occupat, ad aquæ tamen quam vini naturam magis inclinans. inflat enim, & diu satis propter crassitiem

*Lib. 1.
de simpl.
facult.*

in præcordiis hæret: verum non ita calorem natium obtundit, aut ventriculum eneruat. Defæcata autem, vetus, & exquisite cocta, vino est vicinissima. Digestionis enim vias aperit, ad celeritatem deductionis in corpus conducit, boni succi est, & admiscenda cõcoquendaque ea quæ in ventriculo & venis sunt, idonea, & parum admodum inflat, multis nominibus musto, defruto, & aliquot crudioribus vinis præferenda: quoque magis ad vini facultates accedit, hoc magis ab aquæ vitæ declinat. Aquæ quidem potus tum glacialis, tum etiam putealis, nihil boni confert, potissimum iis qui ventriculo sunt frigidiores, non ea dumtaxat ratione quod ilico post cibum hausta (vt Galenus vult) eum faciat innatare, cum sese interponens inter cibum & ventriculi corpus, separationem & fluctuationis sensum inuehat: id enim & vinum, & optima cereuisia, imo quivis potus efficit: sed quod grauis cum sit & frigidissima, calorem naturalem quasi strangulat, concoctionem impedit, ventriculum, pectus, ac pulmonem male ha-

bet, vrinam cohibet, laterum dolores, hydropisim, colicum affectum, & iliacam passionem difficillimam generat, Ceterum flatus procreare non huic modo aut illi rei tribuendum, verum quodcunq; id tandem sit, vel vinum, vel cereuisia, vel lac, vel aqua, aut iurulentata alia quantumuis salubria, quorum nimia portione homines sese distenderint, aut alterius rei lentore, crassitieue maiore quã calor peruincere possit, inferserint, spirituum flatusosorum causa sunt. Quippe immoderata copia ventriculi actionem hebetat, & imbecillam reddit: imbecilli ventris symptoma, Galeno teste, sonitus est fluctuantis humoris. Venter enim cum pro sua natura se habet, ac constrictoria virtute vtitur, quamlibet exiguum sit quod in se continet, vndique constringit & nullum vacuum relinquit locum, Cum autem plenus est, sonitus fluctuantis in eo humoris, veluti ex vacuo obauditur, non equidem exacte quacunq; parte complecti assumpta valet. Quocirca laxum quoddam spatium efficiens, permittit ea quæ in se continet humida pro figuratum varietate ex alio loco in alium transire

transire, ac fluctuationum sonitus edere. Tunc venter intumescit, inflantur turgidaq; redduntur præcordia, & multa cruditas, pituitosi, crassi, lentique humores sensim congeruntur. Hæc quidem cruditas si cum ventriculi quadam vexatione copuletur, vigilq; eâ ob causam æger maneat, nec somnus adrepat, valde malum. Vigilia enim & vexatio ventriculi inquietudinem patiunt, & per lectû revolutiones. assidue vero huc illuc reuolui, flatu efficit, flatuumq; materiam sursum efferri cogit. Ex immoderata itaq; ciborum & potuum copia, fit cruditas, ex cruditate crassi sensim & viscidi humores coaceruantur: in quos medicamenta calida, & simplicia quam cõposita, si quando (vt plerumq; fit dum ignorantis medici consilio vtuntur infirmi, aut sibi ipsis mederi student) incidant: flatu quidem non de se, sed e tali pituita suscitant. Quinimo & vinum quâtuuis generosum, quod alioqui suapte natura dissipandi flatu facultatem habet, quicquid deniq; est liquidum, si non sua vi, certe sua copia calorem opprimente, aut eius rei cui miscetur natura, infla-

tionem producere potest. Porro omniũ earum causarum, quas hæcenus recensendo prosequuti sumus, nullæ deteriores sunt, nullæque ad hos a flatu affectus creandos promptiores, quam in multã noctem computationes extrahere, pleno abdomine, multoq; potu disento cubitum concedere, & inter duos pastus, aut paulo post cibum sumptum, bibere. Ea enim cibi concoctio (inquit Arist.) quæ in corpore procuratur, ad elixationẽ accedit; præsertim cum in re humida & calida a corporis calore fiat: cruditatesque nonnullæ similes sunt non plenæ elixationi. Quemadmodum itaq; cum in feruentem lebetem multũ aquæ frigidę, aut alterius liquoris infundimus, elixatio hebetatur, interrumpiturq; fertior, ac ita impedita elixatione relinquitur cruditas: eodem modo si statim a prandio aut cœna bibatur, incepta concoctio, quæ elixatio quædam est, interrumpitur, fitq; cruditas; quã fluctuatio ilico & inflatio sequuntur, & torius ventris tympani instar distensio. In huiusrei confirmationem dicit Galenus: Bibendum ilico post cœnam nõ est, antequam cibus fuerit concoctus. Siquidem

*Meteor. lib.
cap. 3.*

dem innatant cibi, si bibant, ita ut eos ventriculi corpus propter humorem interpositum non contingat. Triplici itaque de causa (ut summatim, & veluti per generatam dudum dicta complectamur) inflationes generantur; obstructione nimirum, calore, & frigida humidaque; ventriculi intemperie. Nam & obstructio spiritum cohibet, nec exire permittit: & crassa glutinosaque cum calefiunt, flatuosum spiritum gignere solent, omnibusque fere hoc modo affectis, præcordia perpetuo turgida inflataque sunt, & quicquid assumunt, facile in flatus conuertitur, totumque corpus ampliore fere mole, quam pro naturæ modo, cernitur. Ventriculi autem frigida & humida intemperies, siue naturali sit, siue postea sensim acquisita, aut modo per oppressionem nativi caloris a nimia repletionem cibi & potus inducta; nihil reliqui habet ad flatuum generationem. Quare ventriculi regio ab ambientis aeris frigiditate quam optime est munienda, summoque studio a pedum immoderata frigiditate est cauendum: utpote quæ citissime per nervos ventriculo communicata, eius

*Gal.
meth. 12.*

calorem opprimit, colicum cruciatum omneq; inflationum genus citius quam quisquam ratus est procreat. Atqui flatuum causas quum hætenus abunde satis (ni fallor) recensuerim, tempestiuum est quibus signis illi adesse cognoscantur, doceamus.

De signis flatuum. Cap. 9.

Signa Flatuum sumuntur ex corporis cuiusque constitutione & materia quæ in eo redundat & dominatur, ex victu præcedente pituitoso, flatulento, & tensione hypochondriorum, sine grauitate. Ex ructu item, borborigmis, crepitibus dolore turgido & vago cito nascente, & cito iterum desinente: tumore tactui cedente pellucido, & in tympani modum sonante. Frequenter ructu crepituq; auditur flatuum eruptio, cui mox leuamen succedit: aut si quauis de causa impedito transitu regurgitent recurrantque, tenliui dolores in omne corpus euagantur, vagiq; transcurrunt, & instar spiculi acutissimi momento nunc sub mammillis, nunc inter scapulas vel membranas costas vestientes, vel alia quauis in parte se infigunt. Veram tum haud diu
vigent

vigent, quod tenues sint & subtiles, facileq; in ambientem aera dissipentur. Somnia sũt de volatu aut saltu fluuios suspensio corpore superante, interdum etiã tonitruum & tempestatis. Frequẽs aurium tinnitus, partiũ corporis palpitation, oscitatio, & crurũ, brachiorum, digitorũq; tetanos. Magna item in colicum dolorem, in aliisq; morbos a spiritu flatulento productos procliuitas. Torsiones creberrimæ circa vmbilicum molestant, & nausæ vomitionesq; cuiuslibet humoris corrupti, sed potissimum pituitæ mouentur. Aluus obturata & grauius impedita nihil excernit, imo ne spiritũ quidem transmittit: interdũ autem pituita vitrea magno conatu aut sola, aut facibus paucisq; duris inuoluta, procedit. Stercora excreta nonnunquã bouinis similia, & flatibus plena vt aquæ supernatent, videntur. Ceterum dolor non fixus vno in loco hæret, nec perpetuo excruciat, sed per interualla incrudescit, & veluti circuire videtur plurima loca occupans, ac modo in hac, modo in illa parte vehementior infestans. Atqui non singulis singulæ notæ flatu.

lentis obueniunt. Noui enim quosdam quos tormina circum vmbilicum, & sæui dolores enecant; alius tamen optime suo munere fungitur, bis terue sua spõte singulis diebus excrementa deiiciens, nec dolor tamen leuatur: indicium aut flatum intra coli tunicas se insinuasse, aut ex frigida vitreæ pituitæ intemperie, aut ab eius acrimonia ex putredine acquisita vellicante intestina, aut demum ex commistione bilis cum pituita illum enasci, qui deinceps expultricẽ facultatẽ ad expellendum irritat. Porro cum præ nimia pituitæ copia meatus obstruuntur, excrementorũ trãsitus impeditur: iis retentis, ad auctãq; obstructione, spiritus flexuosis intestinorũ gyris orbibusq; interceptus oberrat, acerbissimosq; cruciatus adfert. quos percurãdos temere aggredimur, nisi prius vitreũ humorẽ enematis aut phlegmagogis per os sumptis exturbemus. At si ex flatuoso spiritu sine materia coli dolor fiat, tẽsionem magis experiuntur laborantes, atq; rugitũ sentiunt & murmura, dolores celeres, flatuũ cursus & recursus, vtpote qui exitũ quærant, nec inueniant, præcessitq; flatus

tus generantiū ciborū ac potuū vsus. Si quidem crassi & glutinosi humores a superueniēte calore liquecant, & in flatus (quod frequenter admodū accidit) vertantur; iam intermixta erūt, & ex vtroq; coniuncta signa, dolorq; tanto molestior, quāto causa maior: coniunctę enim causarū vires simplicioribus sunt multo efficaciores. præter eum itaq; dolorē qui pali infixi similitudinem habet, a frigiditate vitreæ pituitæ acquisitū: alius etiam ex distensione vehementissimus sentitur, qui per totam ventris cavitatem discurrens, ventriculum interdum vna cum intestinis afficit. Cum enim spiritus ob impeditum transitum egredi non possit, nec ob sui crassitiem, aut corporis densitatem, meatuumq; conuenientiam exhalare, nec tantam eius copiam intestina continere; in ventriculū regurgitat, eiusque impedit concoctionem, propterea quod interponens se inter cibum & ventriculi corpus, locum quendam vacuum relinquit. Quæ res efficit, vt complectendi facultas non vndiq; prorsus cibos cōtingat: vnde fluctuatio, inflatio priore maior, grauitasq; sē-

titur, & spirandi difficultas ventriculo
 comprimente septū transuersum, adest.
 Ingrauescit autē molestia & inquietu-
 do, si cibū aut potum ante exactam re-
 stitutionem ægri ingerant, præsertim la-
 ctis aut aquæ aliqualem quantitatē.
 magis enim tum vētricus propter in-
 temperiem afficitur, & humor fluctuās
 vehementius distendit & inflat. Leuan-
 tur vero ad infimas partes ventris de-
 scendente cibo, & flatibus siue per ructū
 siue per aluum exclusis. raro autem ex-
 cludantur dum viget malum; pertinax
 enim vtrinq; eorum cohibitio: & si qui
 forte ructus tum edantur, inanes sunt si-
 ne villo leuamine. Accedit quandoq; tu-
 mor & eminentia quædam circa os ven-
 triculi. Dolor etiā aliquando retro iuxta
 spinam eiusq; vertebrae, aliquando etiā
 iuxta totum thoracem ingruit, sæpe au-
 tem vtrinq; occupatos habet. Porro si-
 gna reliqua, potissimū particularia quas-
 libet corporis partes a flatuosis spiriti-
 bus exagitate indicantia, suo loco, quo
 symptomata ab iisdem illata tractantur,
 apposimus: quare his hic omissis, ne se-
 pius per eandem viam sit recurrendum,

lectorem

lectorem eo remittimus.

*De Symptomatibus a flatuoso spiritu
productis. Cap. 10.*

Secundum diuersitatem locorum quos flatus occupat, diuersa etiam procreantur Symptomata, ditissima proles vnicam sequuta fœcundam parētem continui solutionem. Hæc, siquid aliud, dolorē excitat. Dolor vero omnis, præsertim capitis, in membranis consistit: quæ si neq; ab intemperie aliqua, æstu, aut frigore, neq; ab ictu, neque ab odore graui, aut humoribus erodentibus offenduntur, necessario a flatuum ea ipsa in parte (quod rarius accidit) generatorum; aut aliunde, quod frequentius, eo latorum undantia, dolent. Hi inter caluam & pericranium, vel inter cranium & duram meningem, vel inter vtraq; meninges sese insinuant, easq; diuellunt, & diducunt ab osse. Hinc intolerabiles oriuntur capitis dolores. Interdum ventositas illa cerebri ventriculos, totamq; interiorem mēbranam, quam Piam matrem nominant, instar vesicæ distendens indicibilem quendam, molestum & dolorosum procreat affectum:

quem quidem alio modo ægri significare nequeunt, quam quod caput modo distendi, modo iterum concidere, & id quasi auferri distitent. Hæc cum sua tenuitate omnia celeriter peruadat, accidit vt, si qua maligna qualitate a putrescentibus in imo corpore humoribus imbuatur, mentem rationemq; perturbans, horribiles somnos, & quædam quasi melancholica deliria, ingentes capitis concussiones, & nonnunquam ipsam mortem afferat.

Vertigo, Græcis *δῆν* Ⓞ, fit, cū caput rotari seu circumagi videtur. Scotoma vero, cum vna cum rerum circulatione etiam tenebræ oculis obuersantur. Vtraq; fit multis de causis. At qui nobis ea dumtaxat propolita est tractanda vertigo, quæ a flatuosorum spirituum in anterioribus cerebri ventriculis, turbulento inordinatoque motu procreatur. Hi enim tenebrarum offusiones adducunt, & imaginatricis facultatis iudicium peruertunt. Vnde rerum obiectarum rotatio & conuersio se obiicit, simulque se circumagi & cadere existimant qui id patiuntur. Vertigo itaque

nihil

nihil aliud est, quam turbulēta commotio spirituum crassorum & flatuosorum in anterioribus cerebri ventriculis. Hic Spiritus in cerebro interdū habet localem generationem ex inæquali cerebri intemperie, interdum ex infernis partibus, ventriculo videlicet & præcordiis sursum fertur: quod facile colligere est ex iis quæ capite præcedente a nobis dicta sunt. Ex cerebro quādoq; in neruorū propagines flatus insiliens, haud secus illas atq; loræ cordas adimplens atq; cōnellēs, spasmū flatulentū procreat, quo manuum pedumque digiti, aliquando crura seu brachia integra summo dolore extenduntur, vel in se contrahuntur.

AVrium etiam acerbissimum cruciatum h. spiritus profert, cum circum membranas in auditorio organo coercetur. Exitum quippe non reperiens vehementer illas distendit diuellitq; ab osse. Discernitur autem ab aliis earum affectibus, quod in hoc neq; ardor, neq; grauitas (nisi pituitæ copia ibidem collecta eum foueat) sed sola inest distensio cū strepitu aut tinnitu. Etenim plurimum interest multus sit an paucus,

crassus antenuis: item lente moueatur
 an celeriter. Nam si multus sit, crassus,
 & celeriter moueatur, sensorio exhibe-
 bit similitudinem aquæ rapido cursu cū
 fragore fluentis, vel tympani, vel id ge-
 nus instrumentorum musicorum, quæ
 cum largo inflatu stridentem sonitum
 edunt. Quod si paucus sit, crassus, & ce-
 leriter moueatur; arboris fractæ, vel
 domus collabentis subitæq; ruinae, vel
 catadapæ præ se speciem fert. Si multus,
 tenuis tamen & celeriter moueatur, tin-
 nitum excitat & cum strepitū, qui quali
 exaudiri solet ad angusta ædium fora-
 mina, si quando insignis ventus perstre-
 pit & se insinuat. Quod si vero multus
 sit, crassus, & nō celeriter moueatur, sed
 lēte, solet magna ex parte murmura ex-
 citare. Si autem paucus sit, crassus, & len-
 te moueatur, exaudiri facit susurrum.
 Quando autem multus fuerit, tenuis, &
 lēte moueatur, sibilum excitare cōsue-
 uit. Vt plurimum ita affectis sensus vel
 interni, vel externi obtusi sunt & hebe-
 tes: maxime vero sensus auditus, ob spi-
 rituum crassitiem, imparitatem & fri-
 giditatem; nec perpetuo quidem, sed
 per

per interualla dolor afficit.

IN dētrium et iam radices spiritus illa-
bitur, & eorum neruum, aut maxillæ
membranam distendens; mirum quan-
to dolore conflētentur, qui eo pacto af-
ficiuntur, vt vix ex vilo remedio crucia-
tuum lenimen inueniant. Facilis eius est
cognitio. Non enim perpetuus est, vel
ex æquo discrucians dolor per totum
paroxysmum, vt accidit quādo ex distil-
latione humores eo decumbūt; sed per
interualla ingrauescit, & celerrimo mo-
tu, veluti si spiculo infigerentur, affligit.

Plmones, tametsi doloribus, vt Gal.
author est, non infestētur, ex disten-
sione tamō molestiā in pectore, vel in spi-
na percipiunt, id quod accidit ob mem-
branā eos ambientem, quæ ex fibrosorū
nexuum interuentu, ex pectore & dorso
suspēditur. Quoties itaq; flatuosus spiri-
tus tua multitudine, aut celeri agitatione,
hanc tunicā distendit, mirum non est
si extensionis sensum, tā in pectore, quā
spina æger percipiat, maximeq; offen-
datur: & quod peius est, venas interdum
disrumpit, sanguinisque effluxum & ta-
bem demum, licet rarius, ingenerat.

Pleuritiam autē mendosam frequēti-
 use efficit, eamq; interdum admodū
 difficilem, quotiesis inter cutem & co-
 stas, vel inter membranas costas succin-
 gentes sese infert, easq; a vicinarū partiū
 adhæsu diuellit. Spiritū hæc intercipit,
 nec libere & magnam spirare sinit, quod
 latus atq; thorax ad respiratiōē confe-
 rāt, motuq; irritētur. Tussim siccā & fe-
 brē interdū ex dolore efficit: vtq; paucis
 dicam, falsis iudiciis veram mentitur ex
 phlegmone pleuritidē: vnde fit vt pleri-
 q; medici, qui acutū nō cernūt, vel pau-
 cis contēti, iisq; haud pathognomonicis
 signis, facile fallātur, perperāq; instituta
 curatione, grauissimorū symptomatū
 fiāt authores. Longe lateq; a vera pleu-
 ritide distat illa, quæ mēdosa nobis a fla-
 tu dicitur. illius signa huc adferre præter
 institutum foret: huius vero quæ a flatu,
 dolor vagus fere est, nec diu eadem sede
 persistit, nisi valde nebulosus & crassus
 sit: verū calore & fomentis mitescit, atq;
 dissipatur; ortus quoq; est a frigide largi-
 ore potu, aut nimia lactiscopia, a magno
 haustu ceruisicę frigidioris præcipue post
 exercitationem, frigidis humidisq; pe-
 dibus

dibus, aut aliis causis flatulentis iisq; evidentibus, vt ex præcedētibus didicimus.

Palpitation quoq; cordis, quæ *παλμὸς* Aristoreli dicitur, ex eorum numero est, quæ a flatulento spiritu fiunt, cum per cæcos ductus ille in pericardio se insinuauit: hic exitum non inueniens, vehementi diastole & systole fit molestus; adeo vt dum folliculum cordis extendit & amplificat, ipsum arteriæ motum intercipiat. Cū hæc affectio a flatu non ab humore fit, sic percipiemus: Humor aut multus, aut paucus erit: isq; crassarum aut tenuium partium. Multus & crassarum partium nullomodo per densam membranam potest dilabi, & per habitum corporis in ambiētem aera resolui. Multus & tenuis humor, tamen tandem resolui & exiccari queat, eget tamen longiore mora, nec celeriter influere & dissipari, exacerbare & iterum conquiescere potest: argumentum maxime efficax, palpitationis causam flatulentā esse substantiam. Verum si hæc tum exigua, tum subtilium esset partium, facile euanesceret, nec eam de qua agimus palpitationem efficere valeret.

Non alienum igitur a ratione est, substā-
 tiam quandam crassarum partium esse,
 spiritum videlicet nebulosum, quem
 quod vitalem facultatem opprimat,
 molestet, & grauiter afficiat, nititur cor
 excutere: suoque calore & agitatione
 perpetua grossitiem extenuās dissipat,
 desinitque palpitation, a crapula, otiosa
 vita, ex candescencia, aut nimio subitoq;
 metu, tanquam causis euidentibus seu
 procatartēicis, plerūq; genita. Porro lō-
 ge alia ratio est palpitationis, quæ per
 humores pericardio contentos fit. Per-
 petua enim est, raro præterquam in qui-
 ere intermittens; ex motu in crudescit,
 & ad multos annos, imo sæpe ad mor-
 tem usq; ægrum comitatur. Tanta huius
 vis est, vt interdum sit animaduersa vici-
 nas costas (authore Fernelio) effregisse,
 suo loco eas depulisse, & arteriam etiā
 foras dilataisse in aneurysma, contracti
 pugni magnitudine. Altera vero illa
 quæ a flatibus, molesta sane est: verum
 per intervalla inuadit, nec vt hæc peri-
 culosa, minimeque ab humoralis vulgo
 interstincta.

Nulla

NVlla sane crebriora grauioraq; ex
 ventoso spiritu infestant sympto-
 mata, quam quæ ventriculum & colon
 intestinum afficiunt: quorum illud in-
 flatio, hoc vero colicus affectus, seu do-
 lor colicus, ab affecta parte, nominatur:
 omnes autē Ventosos appellat Hippo-
 crates. Inflationis generatio vitio reten-
 tricis & complectentis facultatis pro-
 uenit. Nam eius probitas in duobus cō-
 sistit, cū videlicet tempus complectendi
 cibi cum tempore cōcoquēdi exæquat,
 ac cum cibos prorsus vndique constri-
 git, ita vt nullum locum relinquat inter
 ventrem & cibos vacuum. At qui iniustū
 complectendi tempus, excretio celer, &
 ciborum in inferiori ventre corruptela
 consequuntur. Imbecillum vero ciborū
 complexum, modo fluctuationes cum
 sonitu succedunt, modo inflationes. Ab
 his ventriculus misere contorquetur, &
 dolores ad dorsum vsq; descendunt. Ille
 enim sub septo transuerso positus, & a
 malo punico initium ducens, leniter in
 sinistram deflectit: hac enim superior
 eius pars maxime deurgit, inferior vero
 magis in dextrā. Posterior pars vniuer-

sa spinæ insidet, cum qua ad primam vsque lumborum vertebram adhærescēs colligatur. Os autem illius nō spinæ, sed diaphragmati, iocinori, cordi, lieni, intestinis, aliisque partibus communiōne membranarum, neruorum, arteriarum, & venarum connectitur. Vnde fit vt quoties ventriculus a flatuosis spiritibus vehementius distenditur, ilico doloris participes maxime fiant illæ partes, quæ distensæ ventriculi parti, mutuo nexu coniunguntur. Quapropter cum posteriores eius partes potissimum a spiritu distenduntur, tum maxime dolor, spinæ lumbisque insistit, & renum regionem acutissime inuadit, non aliter quam si difficillima nephritide quis excrucia^{re}tur: quæ res non modo plebi, verum etiam doctissimis in arte magistris, interdum imponit, vt existiment renum calculo laborare eos, qui a distrahente flatu male habent. Verum id potissime vsu venit iis qui a dolore colico exagitantur, vt paulo post dicetur. Quum partes eius superiores extenduntur, dolor iuxta totum thoracem irruit, & maxime verius regionem

nem sinistram: cum inferiores, tum aliquando magis in regione hepatis, interdum autem in opposito latere afficit. Sin autem orificium eius apprime diducat, gula conuellitur, & veluti manibus quibusdam contrahitur, vt baculum videri infixum, infirmi clamitent, & vix quicquam inglutire valeant. Quæ admodum enim plenitudo (teste Gale- *Lib. 6.*
no) corpora repletorum in latum & *Aph. 39.*
profundum extendit, sed longitudinem abbreviat, sic in ventriculi inflatione vtu venit, vt is ex flatuum copia in latum & profundum distensus, longitudinem abbreviet, ac gulam conuellat. Quippe Erasistratus quoque musculos, si spiritu impleantur, in latitudine augeri, in longitudine vero minui, atque ob id etiam retrahi dicit. Porro cum præ copia multitudinèque totus distenditur, omni ex parte distensionis sentitur effectus: & quod diaphragma comprimatur (respirationis enim organum est) ab inflati vetriculi mole, difficilis fit spiratio: adeoq. hæc inflatio nonnunquam increfcit, vt tumorem quendam iuxta os ventriculi efficiat. Leuatur excrementis infer-

ne subeuntibus, & flatibus siue per ructum, siue per aluum exclusis.

Colicus dolor nunc venit ordine explicandus, qui nō vnā dumtaxat ventris regionem in omnibus occupat, sed prout sunt fluxus coli intestini, ita ille sedem mutat, nunc latus dextrum, nunc sinistrum, interdum renes, interdū vmbilici regionem, nonnūquam etiam totum ventrem inferiorem, sed vt plurimum latus sinistrum excrucians. Colon enim intestinum crassum a dextra ilium regione per iecoris caua ad sinistrū hypochondrium super ventriculi fundum fertur, lieniq; accumbit. Hinc in posteriora deurgēs, reni sinistro cohæret. Qua itaq; in parte (vt superius de ventriculi situ monuimus) flatuosus Spiritus ingruit potissimum, ibi vehementissimus dolor molestat. Cum autem vna in parte fixus heret, a cruda frigidaque pituita intestini anfractibus conclusa excitatur; nec tum penitus intercluditur spiritus. Pituita hæc intestinum corradit, dilacerat, atq; in id plerumq; perforantis cerebelli more se infigit: vnde alte etiam dolor excruciat. Nauseam interdum & pituitæ

pituitæ vomitionem excitat, neq; ructibus
neq; flatibus emissis consopitur. Atqui
flatulentus dolor, si absque pituita solus
infestat, vagus est & instabilis, in variaq;
ventris partes se contorquet, sæpe ob-
murmurat, & arte conclusus, nec ab ore,
nec ab aluo erumpit. Hic in colo pluri-
mus gigni cumulariq; solet: nam aliud
non condidit natura excipiendi flatus re-
ceptaculum, quem tamen prima ventri-
culi concoctio maxime progenuit. in
hoc itaq; intestino flatus congeritur ma-
gno sensu doloris, præsertim cum propter
obstructionem a lenta crassaq; pituita,
aut a duris resiccatisq; fæcibus erumpere
nequit. Fæces multas ob causas induran-
tur, potissimum autem ex quiete, & se-
cessus cohibendi conatu. Quies enim ita
continet, quemadmodum motus excet-
nit: quies sic astringit, vt motus aperit:
quies res immotas, motio vero mobi-
les efficit. Quocirca motus vomitum,
deiectionem, sudores, urinam, natura-
lesq; expulsiones omnes citat & propel-
lit: quies eadem retardat. Multas au-
dias conquerentes mulierculas, quod
tertio aut quarto quolibet die excre-

menta excernant, alias quinto aut sexto, nonnullas etiam, quæ ante octauum diem nullum alui beneficium habeant. Desides enim sunt plerumque, & inertes, frigida, voraces, & obstructa. vnde nec motus propellit, nec exigua bilis ob frigiditatem intestina ad expulsionem irritat. Copiosioris autem bilis in intestina transitum, obstructi meatus impediunt, & ordo peruersus in cibo sumendo aluum constringit. Haud mirum igitur si mulierculæ viris frequentius flatuosis affectibus diuexentur. Cohibitio excrementorum nō modo colicum affectum, sed alia quædā grauissima ingenerat accidentia. Stercora enim a natura secreta, deorsum pulsa, & ob insitam grauitatem in infimas partes dilapsa. propter ciuilia negotia vrgentemvequāpiam causam detenta regurgitent, necessario obdurefcunt, quod diutius cohibita, caloris vi continenter siccescant, ab hisq; nonnihil succi semper exugant mesenterij venæ, non solū in tenuia, sed & in crassiora intestina distribute. Sic sensim illa præter modum exiccata, transitum & sibi & flatibus tollunt, & miserabilem interdū ileū adferunt

ferunt, atqui hunc raro, frequēter autem colicum affectū, & alia quædam sympto-
mata longe grauiſſima. Cum nāq; flatus
coarctatus elabi nequit, ex imo ventre
toto amfractu in ventriculum reſiliens,
eū quidem diſtendit, & annexum ſibi ſto-
machum conuellit & contrahit, adeo
profecto, vt nec inglutire quicquam vix-
q; verbum proloqui infirmi poſſint. De-
inceps, quandoquidem eius oſculū acu-
tiſſime ſentit, magno dolore ex conuul-
ſione afficitur, vnde externarum partiū
calor intro com meat, quo, quod naturæ
noxium eſt, iunctis viribus expellat. Illæ
ſuo deſtitutæ calore rigent, nerui contra-
huntur, cruſa vacillant, & incredibilem
angultiam perſiſioſus hic hoſtis parit.
Hæc tam immania, & multis nominib.
execranda ſymptomata, quis credat ab
vnico flatu in corpore humano procrea-
ri poſſe? Atqui ita ſe rem habere ego ſa-
na conſcientia teſtari poſſum multiplici
edoctus experientia & obſervatione:
ceterum plenius quæ dico intelliget
quicumq; exacto trutino rem pondera-
bit. Excrementa quæ in hoc affectu co-
lico inferne deiiciuntur, flatibus plena

videntur. quod ita cognoscitur, si super aquam natent ac bubulo stercore assimilentur: cruditas interdum, nausea & vomitus præcesserunt. Quippe talis hic affectus, est qui magnam affinitatem cum renum calculo vreteris impacto habeat, & difficulter hic ab illo discerni queat. quo fit vt ne dum vulgares medici, verum Galenus ipse in propria persona deceptus fuerit, existimans renum calculo se affligi, cum ex dolore colico male haberet: nec prius ab hoc errore sese vindicauit, quam iniecto rutaceo oleo pituitam vitream excreuisset, & ab omni mox molestia liber euasit.

O Rationis nostræ series videtur ex-
postulare, prædictæ Melancholiam
flatusosam, quam Myrachiam Arabes ap-
pellant, subnectere. Hæc quidem tribus
de causis generatur, nimirum a iecoris
& venarum meseraicarum *φλογώσι*: a vē-
triculi frigidiorē, & crudo crassoq; hu-
more pituitoso, aut melancholico. Ven-
tricus enim frigidus plus satis appetit,
& parum concoquere potest. Cibum
autem crudior crassiorq;, ante perfectam
concoctionem a iecore calidiorē trahi-
tur.

tur. Vnde cum secūda concoctio, quæ in iecore celebratur, non corrigat prioris defectum, fit vt mesenterij venæ a chyli crassitie obstruantur, ingensq; copia crudæ materiæ in iis colligatur. Hæc a calore præternaturali ebullit, & contumaces flatus exhalat, qui non facile discutiantur: rugitus deinde, ructus, & murmura concitantur. Porro (ait Galenus ex Dioclis sententia) alius oritur a ventriculo morbus, qui supra propositis non dissimilis est, nominaturque ab aliis melancholicus, ab aliis flatuosus, quem sumpto cibo maxime coctu difficili & caustico, sputum humidum, idemq; multum comitatur. Item ructus acidus, flatus, æstus in præcordiis, fluctuatio, non ilico sed quum retinuerint: interdum quoque ventriculi vehementes dolores, qui nonnullis ad dorsum vsque procedunt, concoctis deinde cibis quiescunt, mox aliis ingestis, rursus eadem reuertuntur accidentia. Vbi autem accessio ipsa inuadit, ventriculus & hypochondria misere cruciantur, neque ab illis cruciatibus liberantur, prius quam vomitu aut excretionem per aluum, noxia materia flatibus hy-

pochondria extendēs excludatur. Quod equidem sursum vomitu eiicitur, quia a ventriculo debili & frigido effunditur: pituitosum est, viscidum, crudū, album, & interdum saporis expers, interdum autem subacidum, vel ex corruptione subamarum: Quod per inferna discedit, nigricans plane & flatulentum atque omnino melācholiæ soboles. ex hac nonnunquam ater & obscurus vapor in cerebrum exhalans, caput diuerberat atq; percellit, turbulenta insomnia infert, & mentem perturbans deliria quandoque efficit.

Ventositas hæc in corporis cavitatibus, intestinis videlicet & ventriculo, vt apuditū est, collecta & clusaq; , si exitū naturalē non reperiat, impetu sibi viā muniens, per cæcos coniuuentēsq; ductus in iecur ambientes membranas venasq; capillares per caua & gibba hepatis disseminatas effunditur, easq; prorsus in modū scirrhi obsidet: sine scirrho tamen tāntopere distēdit, vt magnus plerūq; tumor circa iecoris regionem se efferat, iisdēq; notis atq; scirrhus sese proferat, nisi quod minus renititur, & breuiori tem-
pore

pore genitus est: Etenim tantus plerumque apparet, vt vniuersum hypochondrium repleat, neq; costarum extrema percipi, neq; sub hæc digiti infigi possint, neque iecoris vlla figura sit aut circumscriptio. cognoscitur hunc a vaporosi & crassi flatus multitudine factum: quod non grauitatis solum, sed etiam distentionis sensum, vt Galeno placet, ægri percipiant.

*lib. 5. de
loc. affect.*

HAud dissimiliter Splen nonnumquam ex flatuoso spiritu distenditur, Tralliano teste: Quemadmodum (inquit) in ceteris plerisq; internis corporis partibus interdum flatulentorum spirituum collectio, ita & in liene flatus quasi venti spiritus oritur excitatio, quam ἐμπνεύματων Græci nominât, & incrementum quandoq; tumori præter naturam simile, quod eadem gens ἐμφύσημα cognominat. Hic tumor instar scirrhi renititur: a scirrho tamen eum interstingues, quod in scirrho cum renitentia, tumore, ac duritie, grauitas cum pondere in sinistro hypochōdrio percipiatur. In tumore autem ex flatu tactui tumor nõ pertinaciter resistit, imo imposita manu

ad tactum cedit, & lien punctiōem tensionemque experietur, citra tamen pondus ac grauitatem, & breuiori tempore factus est. Hos vtriusq; visceris tumores a flatu fieri cum minime medicorū vulgus intelligat, deus bone, quam cæco iudicio curā huius mali ignorata causa aggrediuntur, siue porum ibi tum myriades præscribuntur; curatio, quo largius stipendium emungant, in longum protrahitur, ac demum cum plus damni (quis enim caligantibus oculis, quod rectum est videat?) quam commodi dederunt, scirrhum vel iccoris, vel lienis esse magna conslātia affirmant, eumq; ex Gale-
 ni sententia immedicabilem. Verum hæc ignorantia turpiter suum illudit authorem: flatus enim hic nebensis visceri impactus cum temporis successu a calore natiuo fomentis, inedia, extenuante calesfacienteve victus ratione a mulierculis, empiricisque administratis discutiat, euanescit hypochondrij tumor, dolor omnis consopitus silet, & huiusmodi doctores cum sua fallā persuasione ignominiose reiciuntur. Exhortor itaque ingenuos veritatis amatores, eosque qui bene
 suo

suo nomini & famæ consultum volunt, vt penitius rem introspiciant, & sedulo addiscant, a flatibus exorta symptomata, ab aliorum morborum symptomatibus internoscere. Difficile quidem id, sed pulcherrimum quoque multam laudem doctis conciliet. Multi namque ægri, veluti iam iam acturi animam præ nimio dolore & molestia, non aliunde quã ex flatuoso spiritu procreatis, misere exclamant. Qui si corruptus fuerit, a materia putrida & venenosa excitatus, & cum dolore intolerabili per membra discurrat: tum vito in artis operibus bene exercitato opus est, qui & flatus molestantes, & materiam vnde eleuentur, cognoscat, hocque genus mali ab aliis morbis discernat.

HUc accedit Hydrops Tympanites, qui fit cum in abdominis membranas magnis cruciatibus sese flatus inferunt, ac demum varie impulsû in abdominis spatium penetrant. de hoc loquitur Hipp. Quibus tormina adsunt, & circa vmbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui nec medicamēto, aut vlllo alio modo solui potest, in hydropem siccum

*Apl. 2.
Sect. 4*

firmatur. Hydropis (vt hoc obiter dicā) tres sunt species: λευκοφλεγματίας, qui & anasarca, ascites, & tympanites, quem hydropem siccum appellauit Hippocrates. Anasarca est molis corporeæ incrementum præter naturā; cuius initio pedestument, potissimum circa vesperū, ab exercitatione, aut cū decliues diu pedes pependissent: in hisq; digiti manet impressum vestigiū, corpus æqualiter molle, laxum & pallidum existit: dissolutum & quasi enervatum minimo labore frangitur, nec alia ratione a phlegmatica cachexia, quæ virginibus peculiaris est, ac ob id virgineus seu amatorius morbus appellatur, differt; quam secundum mag~~is~~ minus, quodq; illa tumidam habeat corporis vitiatā molem: hæc vero sine excedente magnitudine exanguis pallescit, cor ad corporis motum contremiscit, in ascensu scalarum dyspnœa corripitur ægra, & corpus graue & iners cum difficultate mouetur. Vna & eadem vtriusque causā, immodica nimirum iecoris atq; venarum refrigeratio. Iecore refrigerato, αιμάτωσις, hoc est sanguificatio, vitiatur:

vnde

unde sanguis crudus & aquosus relinquitur: qui si in venam cauam transumptus vsquequaque per corpus dispergatur, fit, vt dixi, anasarca. Si vero nimia aquæ copia iecur opprimens ambiētem ipsam extrinsecus tunicam distendat, hydatides, id est vesiculas, efficit. Hæ si quando acciderit vt rumpantur, in eam peritonei regionem aqua effundetur, quæ est secundum epigastrium, fitque secunda hydropisis species, quæ ab vtris similitudine ascites dicitur: Hac venter sensim impletur, dum diuisa laxataue cute supra modum intumescat, corpus vero reliquum marcescit ac liquefcit. Si abdomen impellitur, aut corpus in alterum latus prouoluetur, fluctuantis humoris sonus obauditur. Atqui in tympanite non fluctuatio humoris, sed sonitus qualem tympana edunt percussio vngue hypogastrio sentitur. Nam & in his, inquit Gal. per circumtensam pellem contentus aer verberatur, quemadmodum in hoc morbi genere per mediã cutim, qui in profundo est, flatus percutitur. Omnium harum hydropis specierum causa frigiditas visceris est & venarum; a ma-

*Aph. 12.
Scd. 4.*

iore tamen frigiditate aquosus hydrops, quem Asciten vocant, generari videtur: A minore vero tympanias: neque enim mutari in aerem flatuosum humiditas sine aliquo calore potest. Ingens etiam sitis omnem sequitur hydropisim, maxime autem asciten & tympaniten: illum quidem, quod humor, qui in locis detinetur, salsus est & putrefactus: hunc autem, partim ob eandem rationem, quod sincerus flatus sub abdomine citra humoris permissionem nunquam sit animaduersus: partim etiam quod flatus ventriculi humiditatem absorbeat: qua absumpta, is inarescit, potusq; irrigationem desiderat. Hoc certe desiderium sitis est. Est enim sitis appetitus humidi aut frigidi, aut vtriusq;. In externis etiam videmus, quod quamuis sit terra a pluvia quam maxime humectata: ventus tamen superueniens, miris modis, brevissimoque tempore eam exiccat, & humorem absorbit. Idem in corpore euenire, nulli dubium esse existimo. videmus enim tympaniticos maiori siti quã apud inferos Tantalum extorqueri: adeo ut quo plus sunt potæ, plus sitiantur aquæ,

vtq;

vtq; feroci quem secum in intimis visceribus conferunt hosti satisfaciant, sese ipsi in interitum præcipites dant, nimioq; potu strangulant. in iis etiam qui coli cruciatibus diuexantur, sitis ob eandem causam infestat.

Genitalia etiam membra eadem ex flatu pestis subinde male haber. Vterus enim copia eius quandoque tumet & distenditur, qui aut per cæcos ductus in vacuam ipsius capacitatem irrepsit, aut edito partu se insinuauit coniuente ostiolo, aut post usum balnei aut stuphæ, aut qua alia de causa illic genitus coarctatur. Conclusus valde vterum distendit. Distensio vero in superiori eius parte, si maxime fiat, eo delata vi flatuum, iam ascendere putatur, & ad septum transversum ventriculumq; instar globi cuiusdã efferri, eumq; grauitèr opprimere. Hinc sæpe vel manibus in pugnum deductis, vel alio quouis duriore solidioreue corpore propulsus in propriam sedem deprimitur. Si autem alterutrū latus vteri præ ceteris distendat: iam conuulsione quadam is in dextrum aut sinistrum inguen contorquetur, pecten, imusq; vter

inflatur, ac dolore concutitur, interdū sonitus toto corpore obauditur, ructus edūtur, strepitus circa ventrem, lumborum tumores, dolores circa renes & coxas fiunt, ventre digitis impulso, tympani sonas editur, ac flatu e ceruice manifesto prorumpit. flatuosam perfrigationem hanc Soranus esse dicebat.

Quemadmodum vterum mulieris flatus interdum subit, sic & in viri scrotum cum primis ingreditur, idq; cū morbo, vel sine eo, sed per se morbus: quippe cum morbo tympanite vidi nonnunquam virorum scrota ad magnitudinem vesicæ porcinae inflatae extensa esse. Flatus enim, qui prius solas abdominis membranas, & peritoneum occupabat, iā copia & multitudine, ampliusq; ob id spatiū desiderās, eas dirumpit, transiitq; sibi in laxā scroti cavitatem parit, neq; hāc dumtaxat partem, verum vniuersum corpus replet. Sine morbo autem virorum plerumq;, vt plurimum autem infantium recens natorum, scrota distendit, eāq; efficit herniæ speciem quam pneumatocelen, hoc est, ventosam herniam, Græci appellant; sitq; non

vno eodemq; modo. Quippe flatuosus spiritus cum in communem testiculos ambientem membranam, ὄρχιδον Græcis, folliculum genitalem Latinis dictam, ingruit: totum scrotum æqualiter inflat. Cum vero inter vtriusuis testiculi tunicas erythroidem nimirum & darton se insinuat: alterum latus altero tumidius reddit. Tumor ex inflatione pellucidus apparet, nec vt in hydrocele grauis cognoscitur: si omni luce seclusa, cerea candela ex opposita parte conspectui obijciatur.

PRiapismus colis symptoma geminã habet causam; vnam arteriarum, quæ in pudendum inferuntur, impletionem: alteram flatuosi spiritus in fistuloso neruo generationem. Hic spiritus neruum affatim adimplens, & in tumorem distendens, penem arrigit, & sine veneris desiderio tentiginem efficit. Est, inquit Gal. & alius inflationis affectus Priapismus dictus, quo detentis vel inuitis pudendum arrigitur. Etenim cum neruus propriam colis substantiam constituens, natura cauernosus existat, vbi halituoso spiritu impletur, eiusmodi affectum exci-

*Metk.
med. 12.*

tat: & iterum, Priapismus est auctio colicæ permanens in longitudinem atq; orbem tumefacti, citra rei veneræ appetentiã: cuius affectionis causa, est flatulentus spiritus. Quod enim a spiritu in tumorem attollatur, manifestum est iis qui celeritatem eius cum intumescit, & quum iterum residet, perpendunt: quippe nullus humor tam celerem in alterutram partem mutationem efficere potest. Verum huic ex flatuoso spiritu Priapismo præcedit palpitatio: illi vero qui fit ex dilatatione arteriarum, minimè.

HActenus quomodo flatulentus spiritus internas corporis viscerumque cavitates adimpleat, quæq; in iis mala generet, abunde explicuimus. Superest paucis, quæ in corporis habitu proferat symptomata, dicamus. Is enim, ut est tenuissimarum partium substantia, ita nõ modo quod vacuum est, replet, sed continuitatem partium dissolvit, membranas a sese, & ab ossibus diuellit, & celeri motu non hanc aut illam dumtaxat partem, sed totum corpus magno cum dolore, veluti si spiculum infigeretur, peruadit. Quandoque etiam in modum auræ frigit.

frigida, sensiles neruofasque partes sine magno dolore afficit: ceterum hic spiritus, vt paucus est & tenuissimus, ita facile a calore natio fomentisue externis euanescit: Difficilius autem, cum crassior & copiosior sub cute vel membranis quæ ossibus circundantur, se insinuat, easque in tumorem, qui Inflatio, vulgo autem Apostema ventosum nominatur, extendit. Hanc Gal. ab œdema te distinguit, quod hoc ex pituitoso succo ortum habeat, ac proinde nobis prementibus cedat, digitiq; admodum alte in illud descendant: Inflatio vero fiat ex flatulento spiritu, alias sub cute, alias sub membranis quæ ossa integunt, aliquando autem sub musculis collecto. Hæc digitis pressa vestigium minime retinet, sonitumq; tympani percussa edit. Est quando tumorem quidem ille non excitat, sed sub cute consistens, ac ob eius densitatem non valens exhalare, palpitat: vitam ignara plebs hanc palpitationē nominat. Scite admodū hanc rem Ioannes Langius depingit in quadam Epistola sua, qua chirurgorum quorundam arrogantiam & inscitiam damnat.

*Lib. Epi.
Epist. 8*

Aliam, inquit, & que temerariam chirurgicorum inscitiam te celare non possum, qui cum musculos temporum, frontis, genæ, aut maxillarum ab intercutaneo aere distentos contremiscere vident, illic mox animam hominis & vitam late-re, veluti erga stulo inclusam, proclamant. pariter quoque, quamuis nulla corporis per pharmaca euacuatio sit, magis ipsa phlebotomia periculi expers: attamen cum secta vena sanguinem in lebete ob flatulentum spiritum inclusum contremiscere vident, vitam cum sanguine effusam suspicantur: quem ob id repente, antequam tepescat, patientem absorbere cogunt. O audax chirurgorum ignorantia, qui nesciunt aerem vitalis & animalis spiritus solventum, non modo per arterias cerebri, pulmonis, & cordis cauernas, sed per occultam inspirationem & poros, vniuersos corporis artus perreptare, qui ob arteriarum cum venis coadstomosis, sanguini quoq; permiscetur. Quem etiam ex flatulento & viscoso humore non in musculis modo, & omnibus quæ distendi possunt membris (nempe ventriculo, intestinis, iocino-

nore,

note, liene, septo transuerso, ac in ipso puerperarum vtero) crebro generari accidit: cuius tremulo motu agitata matrice, foetū in vtero moueri puerperæ falso suspiciantur. Hūc, inquam, tremulum non in musculis dumtaxat & aliis membris, sed præcipue in corde, motum Græcipalmum appellant. Et certe si magna patuis conferre fas est, quemadmodum ventus visceribus terræ inclusus, erupturus tremulo motu terram conquassat, sic aer flatulentus musculorum aliarumq; corporis partium, quæ distendi possunt velamine circumseptus, eas palmo concurrit, donec per distentum velamen eruperit. Hactenus Langius. cuius sententiā confirmat Galeus in hæc verba scribens:

*Lib. 2. de
Art. curat.
ad Glauc.*

Id genus spiritus crassus ac vaporosus, nonnumquam quidem sub membranis, quæ ossa integunt, collectus detinetur, nonnumquam sub peritoneo, aliquando vero in intestinis & ventre: interdū & sub membranis musculos circumdantibus, quemadmodum & sub membranosis tendonibus: nonnumquam autem & in spatiis, quæ cogitatione percipiuntur tum musculorum, tum aliarū corporis

partium, quarum naturam ex anatomis administrationibus didicisti, ad hunc quidem modum & musculus ipse spiritu impletur. Admirabilis itaque flatuum vis & potestas est, quæ tanquam fulmen quoddam per insensiles ductus in abstrusas quasque latebras sese insinuans, vel ossa ipsa peruadit, & in intimis medullis magna molestia afficit, inter os etiam & periosteon se ingerens, hoc ab illo magno conatu diuellit, diducitque: & distensionis sensum ingenti dolore affert. Hinc multorum querimoniarum de crurum tibiærumque vehementibus per interualla molestiis, cum nulla tamen extrinsecus intemperies, nullus tumor, nullus denique dum premitur (nisi eius magna copia collecta ibidem sit) dolor afficit. Hactenus de Symptomatibus. nunc de prognosticis flatuum aliquid dicamus.

De prognosticis Flatuum. Cap. 11.

Omnès a flatibus excitati affectus difficiles sunt, quocumque loco, si exitus iis negetur, subsistant. Hi namque quo densiores, & quauis in parte compactiores confederint, eo diutius ibidem remorantur, & difficiliora periculosioraque

raque symptomata excitant. Cum enim partes diuellendo a sese distrahunt, dolorem mouent: dolor humorum defluxus prouocat, humor autem in fissuras diuulsorum corporum sensim subintrās, ibi tumorem efficit: ex tumore fit cutis & membranarum distensio & coarctatio: inde cum sanguis minime difflatur, corruptio & caloris præter naturam augmentio. Hic tumor si durus sit, renitens, ruber & pulsans, inflammatio: si vero albus tactui cedens, & a contactu foueam retinens, œdema. Si autem albus, renitens, & pellucidus conspiciatur, Inflatio dicitur. Interdū & Hydrofem Spiritus efficit. Cum ait Hipp. ipsi flatus carnes pergressi, *lib. de Flatibus.* corpus corporis rarefecerint, sequitur post flatum humiditas, cui viam iam antea aer præstrauit. irriguo itaque corpore ab humiditate facto, liquefiunt carnes, humoresque in furas descendunt, atque morbus fit qui Aqua inter cutem appellatur. Omnibus his affectibus a spiritu flatuoso excitatis, maximo periculo subiiciuntur illi, quorum in corporibus diu perdurauerit. Quare recte habet Aphotismus ille: Quibus

tormina adſunt , & circa vmbilicum cruciatus & lumborum dolor , qui neq; medicamento , neque aliter ſoluitur , in ſiccum Hydropem firmatur. Medicamentis autem , neque aliis remediis ſoluantur , quod earum partium habitualis quædam intemperies eſt : qua perſeuerante Tympanites fit , omnium ſpecierum Hydropis pernicioſiſſima , quam , ſaltem confirmatam , nunquam a quocquam percuratam vidi. Si itaque pernicioſus eſt , imo lethalis tympanites , quod flatuſ cum excitantes nullis remediis propter ſouentem cauſam cedant : merito dixit Hippocrates : Abſque ſono & crepitu flatuſ exire , maxime ſalutare eſſe : præſtare tamen cum ſono prodire , quam ibi cum reuolui ; quod ex tali reuolutione vehementiſſimi dolores cruciatusque conſequantur. Veruntamen ſi qui verecūdia moti , citius , cum ſani ſunt , mortem oppetere velint , quam ventris edere crepituſ : nihilominus tamē multis audientibus id fecerint : alterum duorum ſcire oportet , vel delirare eos , vel dolore affligi. Si vero de induſtria crepituſ emittat , nihil mali præſagit , niſi quod etiam

Prognofis.
lib. 1.

etiam tum sine sono elabi melius sit. Sonus enim aut spiritus flatuosi copiam, aut vaforum angustiam designat, qui tamen in recentibus præcordiorum tumoribus & doloribus obauditur non malus. Dolores teste Hipp. tumoresq; præcordiorum qui recentes sunt & sine inflammatione: sonus in præcordiis excitatus dissoluit, magisque si cum stercore & vrina excessit. Sin autem ipse non excesserit: at prodest tamen ad inferiores partes euolutus. Hos præcordiorum recentes tumores, quod a solo flatu distendantur, dissolui dixit sonitu in præcordiis excitato. is enim cum flatus indicium sit, eumque humori & solido corpori permixtum esse ostendit, nihil nisi vtile quiddam significare potest, nempe, aut flatum cum humore, cui permixtus est, per sedem excerni, aut si non excernatur, saltem ad inferiores aliquas partes descendere, ac sic ab utroq; symptomate, dolore & tumore, infirmum liberare. Hanc suam sententiam alio loco confirmat idem Hippocrates dicens: Quibus elata Hypochondria murmurant lumborum superueniente dolore, alius humectatur, nisi infer-

*Lib. 2.
prognost.*

*Aph. 73.
lib. 4.*

ne flatus erumpant, aut urinae multitudo prodeat. Hypochondria murmurare, nihil aliud est, quam in ipsis sonitum a flatu excitari: eademque efferri, est tumida turgidaque fieri. Sed quomodo cunque fiat, siue flatus seorsim, distributo humore per sedem erumpat, siue cum mediocri humore permixtus deorsum vergat: profus sine periculo est, & breui spatio a tumore & dolore liberat. Quippe lien & iecur bina viscera in hypochondriis sita, si vehementer doleant, id fit vel propter fortem inflammationem, vel ob spiritum flatuosum; si ob hunc superueniente febre doloris fit solutio: Quibus ait Hipp. iecur vehementer dolet, iis febris superueniens soluit dolorem: febrili nempe calore natum discutiente. Inflammationi autem non superuenit febris, sed ab initio adest: nec dolorem soluit, sed multo eum reddit auctiorem. Porro febrilis calor quod flatum discutiat, vel ex eo patet, quod qui auruginosi sunt, ex flatu passionibus raro corripiantur, ob eam causam, quod calida eorum constitutio sit, dicente Hippocrate: Auruginosi non multum sunt

*Aph. 52.
lib. 7.*

*Aph. 78.
lib. 5.*

sunt ventosi. Calida namque huiusmodi corporum dispositio, utpote biliosa, haud patitur flatum accumulari, eosque dominium exercere, sed ilico resoluit & conficit. Phlegmaticis vero, & qui humido & frigido ventriculo sunt, item & sanguineis admodum sunt familiares, facilisque his in colicum dolorem prolapsus. Quod autem colici dolores vehementissimi maius periculum adferant, quam mitiores; & omnimoda extremarum & flatuum retentio, horumque in vna coli parte fixa collectio difficilior sit, quam si vagabandi per omnia discurrant, lippis & tonsoribus, nedum medicis, notissimum esse existimo. Quare etiam minus aderit periculi, cum per injecta clysmata natus elicitur, recrementa deliciantur, indeque leuatur dolor, quam si nihil horum eueniat. Atqui delirium, contractio neruorum, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, sudor frigidus, vomitus continuus, omnimoda fecum retentio, si a flatibus excitentur, (quod fit dum hi a venenata materia originem sumunt) lethalis morbus est, & horribili conuoluulo in-

tereunt miseri. Optimum itaque est corpus a flatibus protus liberum esse, aut saltem eos facile discuti. id quidem haud fieri potest, nisi sedula præcautione, quam prophylacticen Græci appellant, bona victus ratio in sex rebus non naturalibus sita instituat.

De victus ratione in flatibus observanda. Cap. 12

IN victus ratione probe instituenda, ne flatus in corpore generentur, aut, si geniti sint, cito discutiantur: quatuor veniunt observanda iis potissimum, quorum generationi obnoxium corpus sortiti sunt: Ordo, Modus, Tempus, & Substantia. Ordo in eo consistit, ne prædium aut cœnam a mensulis incipiant: aut ilico post bolum vnum aut alterum (qui deprauatus mos apud multos inualluit) magnum haustum ebibant. Verum tum demum moderata potio conuenit, cum magna cibi pars præassumpta fuit. Liquida deinde præcedant durioribus, laxantia astringentibus: & quæ facilis concoctionis sunt, iis quæ conficiuntur molestius. Modus etiam observandus est, ne videlicet maior cibi quantitas

titas assumatur, quam ventriculus sine
 difficultate superare possit: quod fiet, si
 cum aliquali edendi desiderio a mensa
 discedatur, nec copiosior potus ingera-
 tur, quam siti sedandæ, & deducendo ali-
 mento conueniat; alioqui corpus tum
 cibi, tum potus saburra prægrauatum,
 ad vitæ munia redditur ineptius, & ca-
 lor natiuus opprimitur. Nonnulli sa-
 ne aqualiculi, quorum venter sesquipede
 prostat, nunquam satisfactum appetitui
 existimant, nisi vel soli etiam integras
 amphoras pitissando absorpserint: vel
 in symposiis ingentia vasa vno spiritu ex-
 iccarint, nec minus tamen edant. Alij au-
 tem vsque adeo assueuerunt potui, vt vel
 nihil, vel parum admodum solidi nutri-
 menti admittant: quo fit vt in eiusmodi
 immoderata humoris ingluuie, fluctua-
 tiones & inflationes generentur, impo-
 tente ventriculo tantâ commode quan-
 titatem complecti. Temporis item ha-
 benda ratio, ne ieiuni, vel inter duos pa-
 stus, vel post absolutam cœnam cum cu-
 bitum conceditur, vel etiam in lecto bi-
 bant: tum etiam ne cibo nouo ante prio-
 ris digestionem infarciantur, vel co-

missando in cœna vsque prandium, aut in maiorem noctis partem cœna protrahatur. Quippe & ab iis quæ substantiæ suæ crassitie, & lentore exiles corporis meatus obstruunt, cibus nempe crassum viscidumque humorem generantibus, difficilis coctionis, carne scilicet sale condita, aut fumo exsiccata, siue bubula ea sit, siue suilla; deinde natura sua multum frigidis, acidis, & austeris, summo cû studio abstinentium. Fructus quoque omnes horarij tam crudi quam cocti: verum illicanepeius & angue exhibilandi ab usu sunt. Item legumina, acetaria, lac, & quæcumque ex lacte fercula fiunt: placentarum item omne genus, pemmata, lagana, rhyemata, itria, taganità, & id genus alia, ac cum primis quod ex lacte, libo dulciario vel melle, ovis & butyro in sartagine aut furno frequenter nostrates mulierculæ solent ad delicias concinnare: tum etiam quod ex caseo recenti, beta, pasta, ovis & oleo varie fit, Itali tortam nuncupant, euitanda sunt. Nocentissima quoque sunt, quæcunque ex pasta Italici fiunt Turtellæ, Lasaniæ, Maccaroni, Vermiculi, & id genus

genus permulta ad palatum doctissime constructa. Crassissimis enim humoribus corpus implent, & calorem nativum ita obtundunt ac opprimunt, vt deinceps coquat deterius, inque tantam lenticiem & humiditatem vires suas exercere vix queat. Sed hic obiiciet mihi quis ex eorum numero, qui hæc in deliciis maximis æstimant, quique contemptis melioribus deteriora gulæ causa prosequuntur, per multos avidissime illa copioseque vorare, incommodi tamen nihil aut parum admodum sentire. Quibus quidem hoc pacto responsum volo: Commune esse omnibus ex pasta alimentis, crassos glutinososque humores, & maximam excrementorum vim in corpore coacervare, eius vias obstruere, flatibusque creandis promptam materiam subministrare. Verum tamen si in bonum & firmum stomachum incidant, commodeque (quod vix fieri posse iudico) coquantur, & nullam videantur notatu dignam noxam inferre: id non arguit ex se innoxia illa esse. Certissima enim res est, vel plebi nota: Ingentia vasa vno exiccare spiritu, humanæ naturæ esse

perniciosissimum : & cicutæ pharmacum præsentissimam Socrati attulisse necem. Quare nihil concludit ille, qui propterea has res innoxias, & minime vituperandas probare studet: quod bibaculus quispiam magnos congios euacuet, & anus illa Atheniensis elui cicutæ assueuerit, & per consequens, quod vnus & item alter ex pasta alimenta conficiat. Suauia enim quæ magna cum voluptate assumuntur, ea arctius complectitur, omnique ex parte appressus concludit & retinet ventriculus, atque multo facilius concoquit. Quare tria in vniuersum sunt, quæ nutrimenta ex sua quidem natura noxia, efficiant innocentiora mitioraque: vsus nimirum seu consuetudo, voluptas & ventriculus firmus & validus: nam & euchyma cibaria ventriculum, si ea respuat, subuertunt: & saxatiles pisciculi, si infirmus is sit, molestiam pariunt. Ceterum illi si meis monitis fidem minime habeant, saltem moueantur diris Constantini Aphric. minis, quibus gulosos illos territat: Non gaudeant, ait, malo cibovtentes; quoniam si in præsentî nõ læduntur, in posterum percussionem nõ

euadent. Eodem pertinet ciborū varietas, quæ non mediocriter facit ad cruditates, & innumeros flatus in corpore multiplicandos: confunduntur enim plurima diuersissimarū naturarū, quæ dū inæqualiter concoquantur distribuunturque, necessariū est, inde labor caloris innati consequatur. pisces deinde cetacei prægrandes, palustres, lacustres, quiq; in cœnoso fundo versantur, & ex putrilagine omniq; impuritate victitant, deuitandi. carnes enim eorū viscidæ sunt & glutinosæ, multumq; excrementitiæ & frigidæ. Abstinebunt etiam ventosa vino plus æquo refrigerato, ab aquæ potu, & a magno haustu cereuisiæ ex frigido penuario depromptæ, idq; potissimū cum corpus externis caloribus æstuat, aut immoderato exercitio & labore fatiscit: ab omni deinceps aeris excessu, præsertim frigido, qui confertim ventriculi regionem vestibus haud probe munitam contingat; & a pedum immoderata frigiditate & humiditate. Sæpe etiam saxi diutius insedisse, grauissima peperit ex flatibus symptomata. Otium insuper & diurna somnia inprimis cuitabit. vapores enim

enim eleuant, sed non discutunt; concoctionem aggrediuntur, sed non perficiunt. vnde cruda generantur phlegmata, flatuum vera materialisque causa. Ceterum cum ventriculus aut intestina inpraesentiarum flatuoso spiritu distenduntur, a cibo & potu tum omnino abstinere, ac tenuem victum instituire, sobriumq; esse praestat. Etenim cum corpori solitus cibus aut subducitur, aut ex toto circumciditur, nativus calor cibi alteratione & concoctione minime implicatus, agilis, vegetusq;, per omnia diffusus, vbiq; suam vim exerit & inualefcit, ac primum quidem crudos humores concoquit, crassos attenuat, lentos detergit, flatibus generatis causam adimens, per patentes vias eos excludit, generatosque dissipat & resoluit, & quo amplius eleuentur impedit: vtque semel dicam, haec sola inedia, sufficiens medela est ad quemcumque ex cruditate & flatibus affectum dissipandum. Verum quidem est, quod ab iis ipsis cibi parsimonia extenuatis, in vacuo corpore multo maior molestia ex fluxu & refluxu subnascatur. Atqui haud diuturnum, hoc est, pro-

pediem

pediem enim erupturi tum sunt, & ab omni dolore infirmos liberaturi: multo tamen felicius id eueniet, si ab exercitio non omnino alieni fuerint. Hippocratis enim doctrina est, hanc nostram sententiam comprobans, digna sane quæ aureis characteribus singulorum foribus inscribatur: Non satiari cibis, & impigrum esse ad labores. Porro exercitiorum multa genera recenset Galenus, luctam, pancratium, pugilatū, cursum, & id genus plura, quæ hic explicare præter institutum præterq; rationem foret. Hoc vnum nobis sufficiat, quod moderata corporis exercitatio, siue per pilam palmariam in sphæristerii, siue per dimicationem, cursum, obambulationes, aut quouis alio modo, ieiuno stomacho vacuoque excrementis corpore instituta, mirifice omnes animæ facultates recreat, natium calorem per vniuersum corpus diffundit, humores concoquit digeritque, membra singula prompta, & ad suum officium agilia reddit, aluum soluit, tantaque efficacia flatus excutit, vt par sibi remedium non habeat, nullumque magis sincerum, magisque tutū

*Epid. 6.**De Sanit.
tuend.
lib. 2.*

fit, quam tempeſtiua exercitatio coniuncta parſimonix. Alimenta itaque pauca ſint, eaq; ſinapi, aut alio quouis cōdimēto extenuante caſfacienteve (niſi corporis totius diſpoſitio bilioſa aut ſanguinea obſtet) condita. Inter olera, Saluiam, hyſſopum, thymbram, fceniculum, maioranam, pulegium, calamintham, hiſque ſimilia vſui ſibi eſſe ſciat infirmus. Carnes quib. veſcetur, ſint aſſæ, aromatum acceſſu plerumq; conditæ, aut Salvia & roremarino ſuffixæ. Panis ſit clibanites optime fermentatus, habens ſibi quoduis ex ſeminib. calidis, fceniculum, aniſum, petroſelinū, vel melanthiū, quod Git vocant, admittū. Vino vtatur potēte, ſi ab imbecillo calore ijgēti ſint: Sin bilioſū corpus ſit, aut ~~p~~ horticū, aquoſo, eoq; pauco. Statim a cibo ſequentiū puluerum vſus ſit flatulentis, eoſq; hi familiares ſibi habeant; mirum quanta id fecerint vtilitate. Stomachum namq; roborant conſtringuntq;, nec ſinunt vapores alimēti in cerebrum efferri, calorem natiuū excitāt, concoctionem accelerāt, chylū digerūt, excrementa deorſum propellunt, & quod vſui noſtro accōmodatiſſimum

tiffimū iudico, impense flatus dissipāt, vt

℥ Anisi conditi ʒ iij

Sem. fœniculi ʒ i β

Coriand. præparat. ʒ i

Cymini, carui, Sefelios in vino albo
maceratorum, vt ingratus sapor mi-
tescat, añ ʒ i

Cortic. citri sicc.

Cinam. crassi añ ʒ iiii

Sacchari albi duplum omnium. fiat pul-
uis, cuius cochlear vnum sumat post ci-
bum, nec amplius bibat.

Vel sic.

℥ Coriand. præparat. }
Sem. Carui } añ ʒ i
Anisi }

℥ Rosat. rub. }
Castic. } añ ʒ i β

Menth. sicc. ʒ i

Nucis moschat. }
Cinam. Cubeb. } añ ʒ β

Redigantur in puluerem tenuissimum,
& cum sacchari rosac. tabuli ʒ viii. mi-
sceantur, sumatque cochlear vnum post
pastum. Sub vesperum etiam absoluta
fere coctione alimenti, vtile erit radi-
cis helenij conditi, aut zingiberis cru-
di aut conditi drachmam vnam den-

tibus leniter commansam inglutire, gē-
 tianæ etiam aut imperatoriæ radices, cu-
 bebarum saccharo incrustatarum, aut
 pipetis albi grana duo aut tria dentibus
 duntaxat confracta & deuorata, mirifice
 tardam concoctionem adiuuant, & fla-
 tus in vētriculo collectos dissipant. Idem
 quoq; præstant matutino tempore, post-
 quam excrementa deieceris, sumpta. Si
 interim aluus sua sponte non deiecerit,
 arte proritanda erit medicamentis illis,
 quæ benedicta appellantur: Vt est Tere-
 binthina optima, cuiusꝫ iij in vino albo
 bis terue lotas & nebulis inuolutas, ante
 prandium deuoret, vel Rhabarbari ele-
 ctisꝫ ꝑ commansam deglutiat: vel su-
 mat hora vna ante coenam aloes optimæ
 ad formam pilulæ redactæ scriptulum v-
 num, vel medullam cartami cum cari-
 cis: cassiam hic, quod flatulenta sit, non
 admiserim. Haftenus de prouidentia &
 victus ratione in flatuosis affectibus ser-
 uanda, satis superq; dictum arbitror: quæ
 si longa cuipiam videbitur, aut dolor agi-
 tatis flatibus inducias non dederit, cu-
 ratio quæ per medicamenta fit, venit
 instituenda.

De communi flatuoforū affectuū curatione. Cap. 13.

Mirabitur forsitan quis, quod quæ Symptomata antea recensui, eorum iam curationem institutam, cum per se nullam illa admittant. Sed is mirari puto desinet, vbi intellexerit nos legentium vtilitati consulere volentes, id fecisse. Qui enim flatuosum spiritum dissipat, causam aufert morbi: qui intemperiem corrigit, conformationis vitia emendat, & vnitatis solutionem restituit, is morbum curat. Ceterum qui ex his natum dolorem respicit, hic ad symptoma intentus est. Quapropter nos morbos flatulentos prius symptomata nuncupantes, ad dolorem quem inferunt diuersis in locis respeximus, quo optima methodo oratio procederet, deinceps vero symptomatum mitigationem, morborū autem curationem instituimus. Curationis indicationem præbet affectus cognitio. Affectus est partium a flatu extendente distractio; quam plerumq; dolor, vt corpus vmbra, sequitur. atqui affectus vna cum symptomate ablata causa euanescit, & partes ad pri-

stinum naturalemq; recurrant habitum. Tribus itaq; remediorum generibus veniunt curandi ex flatibus orti affectus, nempe victus ratione attenuante, calefaciente modice, & exiccante, quemadmodum copiose satis capite præcedente explicatum fuit. Secundo medicamentis obstructiones aperiētibus, crassam viscosamq; materiam incidentibus & purgantibus: quorum locupletem satis suppellectilem singulis curationum capitibus te inuenturum existimo. Tertiopotissima ratio consistit in flatibus quam citissime (antequam vires, doloris vehementia frangantur) discutiendis. Discutiuntur autem tenuium partium medicamentis: quæ si doloris partibus sit affectus, eam habeant facultatem, vt dolorem mitigare, caloris imbecillitatem roborare, caliginosum spiritum extenuare, & partium densitatem recludere possint: pro affectarum autem partium differentia, tum curationis materia mutatur, tum facultas intenditur aut remittitur.

De curatione doloris capitis. Cap. 14.

Porro variis in locis, vt paulo ante diximus, ille suam exercet tyrannidem. Quemadmodum (inquit Gal.) in ventris & intestinorum regionibus ob caloris quidem inopiam, interdum ex cibo & potu vapor flatulentus producitur, propter imbecillitatem vero facultatis comprehensivæ adeo inflantur atque replentur ea organa, vt ipsius quidem repletionis gratia tendantur: ob tensionem autem impense doleant: sic etiam in partibus, quæ ad caput pertinent, possunt hæc eadem contingere: flatus enim vaporosus, atque eo adhuc magis viscidus, crassusue humor eum fouens, angustiis meatibus capitis adeo vehementer impingitur, vt multo quandoque tempore ad curationem opus sit. Ab huius curatione auspicati, ad reliquarum partium mala condescendemus. Primum itaque flatus siue in cerebri meatibus solus oberret; quod ex motione doloris de loco in locum, & ex distensione citra grauitatem ac pulsam intelligitur: siue pituitosi humoris illum fouens multitudo subsit, sicque

*De compos.
med. secund.
loc.
lib. 2.*

cum distensione adsit coniuncta graui-
tas, & sensus frigiditatis: aut demum ex
subditis corporis partibus in caput is in-
fluat, haud parum refert, ad rectam cura-
tionis methodum. Nihilominus tamen
ab iisdem plerumque curationis initiis,
in flatuolorum affectuum curationibus
auspicandum existimo: partim equidem
ex capite in totum corpus reuellendo,
partim affecto loco remedia adhiben-
do, reuocamus cathartics per os sum-
ptis, vel acribus enematis. Enemata au-
tem in hunc vel similem modum opti-
me fieri poterunt.

℞ Maluæ, Mercurialis, Caul. rub. cala-
minth. añ M ḡ. Fl. Camomill. surf. añ p i. fiat
decoctio in suff. quant. aquæ ad mediæ par-
tis consumptionem, In ~~enemate~~ t̄b i ḡ dissol-
uantur.

Diacatholiconis.

Sacch. rubri añ	ʒ i ḡ
Sp. hieræ simp.	ʒ ii
Ol. anethini	ʒ iij
Salis modicum.	

Mistis omnibus, fiat enema, quod inii-
ciatur ante partum, non tepide quidem;
tepidâ enim inflant; sed calide, idq; sen-
sim

sim, ne vi & impetu flatus magis sursum magnis torminibus compellat. optimum profecto hoc medicamentum est, quod sine vlla molestia intestinorum obstructiones resoluit, dura stercora euacuat, & flatus, propria alioqui sponte in caput influentes, reuellit. Hoc eiecto, alter ex carminatiuis compositus clyster administrabitur.

℞ Rad. Althææ ꝑii Maluæ, calaminth. pulg. Rutæ, Saluæ, añ Mi. Fl. Camomill. Stæchad. Anthus añ pi. Sem. Anis. rutæ agrest. Cubeb. añ ꝑ iii. pulpæ colocynth ꝑ i. fiat decoctio secund. artem. In huius decoctionis per colum transfusæ lb i. dissoluantur:

El. de dactylis ꝑ i

Hieræ logod. ꝑ ii

• Sacch. rub. ꝑ i ℞

• Oliv. acet. ꝑ iii

Salis gemmæ ꝑ i

Misce, fiat clyster ante pastum iniiciendus: potentissime sane materias sursum vrgentes, capitique impactas retrahit & reuellit, flatus discutit, & cum fæcibus educit. Verum si enema displicuerit, aut hæmorrhoides cæcæ, aliusve sedis affectus, quo minus admittatur, impedimento fuerint, hoc leni pharmaco vtatur ad

communium excrementorum (dura existente aluo) educationem.

℞ Diacatholiconis ℥i
Sp. hier. simpl. ℥i

Misce & cum saccharo fiant boli. dentur inuoluti nebulis. aut fiat in forma liquida.

℞. El. lenitiui ℥vi
El. de Succ. ros. ℥i
Sir. ros. solut. ℥iβ

Dissoluantur in decoctione Fl. & fruct. cordialium, fiatq; haustus. Leniter laxata aluo, si caput multis crassis viscidisque humoribus obessum videbitur: potiones eos attenuantes & incidentes ex decoctione hyssoi, pulegij, Calaminth. Saluiæ, floribus stœchados, & Idrismari, cum Sirupo de stœchad. & Melle anthus. eiusq; farinæ aliis in hunc modum concinnari poterunt.

℞ Hyssoi
Saluiæ } añ Mi.
Calaminth.

Fl. Stœchad. } añ p i.
Anthus
Camemel.

Sem. pæoniæ maris ℥i

Anisi, dauci, petroselini, añ ℥ii

Coquantur secundum artem lento igne
ad

ad ℥ i colaturæ clarificatæ, addantur, Sir.
de Stœchad. mellis anthus. an. $\frac{z}{3}$ i β. Aromati-
zetur cum Cinamomi $\frac{z}{3}$ i. fiatque Apozema
pro tribus vicib.

Præparatis hoc pacto humoribus, flati-
busque vtcunque attenuatis, purgabitur
sequentibus pilis.

℥ Mas. pil. Aur. $\frac{z}{3}$ i.

Trochisc. alhand. gr. iij.

Misc. & cum Sir. de stœchad. fiant pilulæ
quinque, deurentur, sumatq; circa me-
diam noctem. Vel in forma liquida.

℥ Agarici $\frac{z}{3}$ ii

Salis gém. }

Zingiber }

Turpet }

añ $\frac{z}{3}$ β

Infundantur per noctem in aquæ stillat. Sal-
uiæ & Hyslop. an. $\frac{z}{3}$ i. postea exprimantur for-
titer: expresso adde Elect. Indi mai. $\frac{z}{3}$ ii. el. de
Succ. ros. $\frac{z}{3}$ i. Sir. de stœchad. $\frac{z}{3}$ i. Misc.

His ita peractis, & si opus fuerit, reitera-
tis, dolor ille a flatu distensus, si nec-
dum cesset, ad localia medicamenta
ex Galeni consiliò est properandum:

Aliquando enim, ait, adeo vehemen-
ter in angustiis meatuum flatus vapo-
rosus, atque eo adhuc magis viscidus
crassusue humor impingitur, vt multo
tempore ad curationem sit opus, ac sane

*Lib. 2. de
compos.
med. sec. loc.*

quæ sic infarctæ sunt, attenuare oportet, dilatareque meatus per quos excernantur, habita simul prouidentia, ne quid aliud amplius influat, utq; pars affecta corroboretur, ne ipsa flatulentum spiritum gignat. Maxime itaq; ex vſu fore iudico, ut post institutas, ita ut diximus, tum præparaciones, tum purgaciones, habeatur capitis ratio: quod optime fiet per cucurbitulas cæcas, si nulla sit sanguinis repletio: vel cum scarificatione, si hæc adsit, scapulis affixas. Hic vulgus remedium quoddam habet vile satis, non sine ratione tamen inuentum, & cum felici successu sæpius comprobatum; quod in gratiam studiosorum hic libuit adiungere. Rapum sub ~~tere~~ coquitur, a quo cocto aufertur ea pars secundum rotunditatem, cui herba ipsa implantata erat, & calidissime pro tolerantia ægri post aures applicatur: qua tepescente, altera ut prius calens substituitur, reiteraturque hæc actio, donec flatus discussus est, & ablatus dolor: solet enim breui tempore id fieri. quod autem dolenti lateri applicari debeat, aut vtrique, si totum caput doleat

doleat

doleat, omnibus puto notissimum. In dentium doloribus a flatu excitatis, eodem modo vsurpatum conuenit. Hæc si nondum sufficiant, odora menta, quæ sua tenuitate facile cerebrum subeuntia, flatuum crassitiem extenuant, vt sunt castoreum, vel semen Git in aceto acerrimo maceratum: Aut inungat nares & aures oleo de castoreo, vel de Spica, vel etiam oleo communi, in quo coxerint, Euphorbium, Castoreum, Ruta, calaminthum, aut Semina pæonia, actu calidis. Dehinc ad masticatoria deueniendum, quæ pituitæ reliquias facile educant, & calida sua temperie flatum discutiant.

℞ Mastich. ʒ ij

Rad. pyrethri

piperis albi

Cort. rad. capp.

} añ ʒ β

Cum aceto Scillitico formentur pastilli, mane post reddita excrementa masti-
candi. vel sic:

℞ Rad. pyrethri

Staphidisagrię

Nucis mosc.

Zingiber.

Piperis albi

Mastich. ʒ ii

} añ ʒ ii

} añ ʒ β

Formentur pastilli cum aceto acri, quorū
 quilibet sit pondere ʒ ʒ, vel duorum
 scrupulorum. poterit etiam tentari quod
 materiæ post euacuationes reliquum est,
 errhinis medicamentis elicere, quæ hanc
 quidem non dumtaxat prouocant, sed &
 strenue tum propter agitationem, tum
 etiam ob horum calidam temperiem,
 spiritus dissipant.

℞ Helleb. alb. ʒ ii ʒ
 Staphisagr.
 Piper alb. añ. ʒ i
 Zingiberis
 Caryophyll. } añ. ʒ ʒ
 Sem. nigell. }

Cum pauca terebinthina, & parum ce-
 ræ, fiant errhina caryophyllis paulo ma-
 iora. Horum loco potest naribus attrahi
 succus caulium rub. radicum ebuli, i-
 ridis, aut alterius cuiuspiam, per se aut
 cū aqua maioranæ aut betonicæ & mel-
 le mistus. Postquam hunc expurgandi ca-
 pitis modum per aliquot dies prosecuti
 sumus, nec amplius quicquam aut parum
 saltem pituitæ cerebri meatib. adhuc in-
 farctū esse putauerimus: tempestiue tum
 ad ea quæ caput exiccant & corroborant,
 fla-

flatusq; discutiūt, transibimus. Huiusmodi cū primis sunt lotiones capitis ex lixiuio. Lixiuuū iuxta Gal. lib. 7 de facult. naturalib. est velut ablutio cinerū: ex aqua enim & cineribus id facimus: verbi gratia, libris tribus aquæ, libram vnā cinerum infundimus, sarmentorum & salicis maiorem copiam, brassicæ autem & fabarū minorem sumētes. Hi enim magis acres sunt, & omne lixiuium pro cineris qui eluitur natura, vires habet. Vehementer quidem lixiuium abstergit, exciccat, & absomit flatus, flatulentos & œdematosos tumores dissipat, incoctis in eo maiorana, betonica, asaro, baccis lauri & iuniperi, roremarino, & similibus, aut ex horum decoctione factum lixiuium; vt exempli gratia:

℥ Absinthii

Saluiæ

Rorismar. sicc.

Thuris, milii tosti

Ros. rub. siccarum

Fl. Camomel. stæchad.

Bacc. iuniperi

Sem. pæoniæ ʒi

} añ pi.

} añ ʒii

Caryophyllorum, Piperis longi, Cubeb. li-
Eni aloes añ. ʒ j. puluerizatis omnibus, fiat

sacculus interbassatus seu interpunctim cō-
fusus ex serico, tiazæ figuram repræsentans.

Vtatur subinde Diacymino, diatrion-
pip. diacalamintho, seu confectioe e
baccis lauri ieiuno ventriculo, idque po-
tissimum cum flatu, qui capiti mole-
stus est, frigidus sit, vel a frigida causa eū
fouente ortum habeat. Ceterum si spi-
ritus flatulentus vna cum dolorifico ca-
lore (in qua sententia Gal. est lib. 2 de cō-
posit. medicament. secund. loca) in capi-
te præpolleat: in principio quidem re-
pulsoria curatione est vtendum, quæ ex
facultate refrigerante constat. Quod vbi
factum moderate est, ex mitigatoriis &
concoctoriis quippiam ad repulsoria
miscere oportet. De discussoria addē-
da, ita vt paulatim repulsoria detraha-
mus, donec pharmacum ipsum plurimū
digerens attenuatoriumq; reddatur, mi-
nus autem concoctorium & mitigatori-
um, ad hæc & discussorium sit. Quin &
acetum, cum repulsoriam simul & atte-
nuatoriam, imo & discussoriam habeat
facultatem, vtpote quod secūdam tem-
periem frigiditate quadam tenuium par-
tium præpolleat, non secus quam ex-
quisite

quisite serenus boreas: atqui per se solo aceto vtendum non erit, ob facultatis ipsius vehementiam, sed cum rosaceo, portulacæ, polygoni seu solani succo: aut rosaceum cum oui albumine & aceti momento stuppis imbibitumincipiti applicandum.

*De curatione sonitus aurium a flatuoso
spiritu. Cap. 15.*

Siquidem spiritus flatuosus in sensu auditorij organo se insinuauerit, pertinaciterque (quod ex tinnitu, strepitu, stridore, sibilo, & murmure facile colligere est) inhæserit: post generales particularesque euacuationes, quas ex præcedente capite huc transferre licebit: non abs re erit hoc affecto in hunc modum consulere, vt auribus ipsis ad-moueantur medicamenta incidētia & exiccantia; oleū nimirum amygdalarū amararum, aut id in quo castoreū, cuminum, ruta, seu nardus, fuerint incōcta: quib. aceti tantillum & mel admiscere poteris, si vehementius attenuare ac discutere animus est: quæ omnia affectæ auri instillētur. Mirifice etiam iuare docet Aëtius castoreum & spica nar-

di æquis portionibus cum aceto & rosa-
ceo mista & auri affectæ instillata. por-
rietiam succus cum lacte muliebri aut
rosaceo infundatur: aut hoc,

℥ Nitri
Myrrhæ } añ ʒi
Veratri albi ʒss
Castorii ʒi

Tesātur, & cum rosacei & aceti æquali-
bus partibus guttatim instillentur. Ve-
rū tamen melius hoc medicamentum
operabitur, si prius suffitus fiat p̄ em-
botum ex sequenti decocto mane &
vesperi.

℥ Calaminth.
Maioranæ } añ Mi.
Centaur. min.
Rorismarini }
Bacc. Iuniperi Pi
Fol. lauri & absinth. añ Mß
Lupin. num. x. aut xii
Lumbricorum in vino lototum & in
sindone ligatorum Pß.
aquæ partem vnā,
Vini albi partes duas.

Coquantur & seruentur pro suffitu:
post quem ilico instillentur tepidæ ali-
quot guttulæ supradicti medicamenti:
aut

aut si mauis illius, quod huc ex Reneri Solenandri consilio quarto transcribere placuit, obturatis postea auribus gossipio aut lana succida.

℥ Olei veteris ℥ ii
 Ol. porrorum ℥ ii
 Ol. amygd. amar. añ ℥ i
 Succ. rutæ ℥ i
 Succ. raphani añ ℥ β
 Vini maluatici ℥ i β

Bulliant in ampulla vitrea ad succorum & vini prope consumptionem. deinde adde

Spicæ nardi	} añ gr. ii
Colocynthidis	
Castorij	
Masticis pulueratorū	

postea occlusa ampulla bulliat in duplici vase quod balneum Mariæ vocant per horastres. auferatur ab igne, & in alio vase seruetur ad solis æstum per paucos dies, donec liquor clarescat: postea coletur per linteum subtile & exprimatur, & adde musci granum i.β. dissoluetur optime & seruetur in vsum. Interim dum vtitur suffitu, sunt continendæ & conterendæ dentibus fabæ, aut pisa aliquot. nam dum hoc fit, auditorius me-

atus obseruatus est magis patere, quo
 eó fumus magis penetrret. Huic virtute
 & efficacia simile est medicamentum
 quod sequitur.

℞ Succ. alliorum	} añ $\frac{2}{3}$ i
Succ. calaminth.	
Aquæ vitæ	} añ $\frac{2}{3}$ ℥
Ol. laurini	
Ol. amygd. amar.	
Aloes hepaticæ	
Myrrhæ añ Ḑ i	
Croci gr. iij.	

Redigantur hæc in puluerem tenuissi-
 mum, commisceanturque omnia, iis-
 que impleantur cepæ duæ magnæ exca-
 uatæ, contegantur, & assentur sub cine-
 re, & diligenter fortiterq; saccus expri-
 matur. Huius aliquot guttulæ sæpe in
 aures instillentur, & potissimum mane
 & vesperi post suffitum. Vinum etiam
 decoctionis florum chamæmeli & lauã-
 dulæ optime collectos flatus discutit
 per interualla calide infusum, nec non
 sacculus ex iisdem floribus, roremarino,
 stœcnade, absinthio & calamintho cõ-
 cinnatus & interbassatus, atque post su-
 pradictos suffitus & inunctiones, ita do-
 lenti auri impositus, vt per totam noctẽ
 hære-

hæreat : eique patiens incumbet. inter-
rim dum iam dicta sollicitè admini-
strantur, omittendum non erit quin le-
nibus enematis alius interdum eluatur,
ne excrementorum cohibitio, nouam
materiam suggerat.

*Decuratioe doloris dentium a flatuoso spiritu
contracti. Cap. 16.*

QVandoquidem superius multis do-
cuimus nihil flatui ad motus cele-
ritatem deesse, & vel momento etiam
densissima corpora peruadere : non mi-
rum si sese in neruum qui dentib. subster-
nitur insinuans, intensissimos, intolera-
bilesq; dolores, ob distensiones & frigi-
dam intemperiem inferat. Horum itaq;
curatio ad communium excremento-
rum eductionem est ab enematis emol-
lientibus auspicanda. Ut:

℞ Diacathol.	ʒi ss	
Sacch. rub.	ʒi	
Ol. Aneth.		} añ ʒi ss
Ol. Chamemel.		
Salis	ʒi	

Dissoluantur in decoctionis commu-
nis clysterum ℥i. fiatque enema. Si edu-
h iij

Etis fœcibus magis reuellentem & flatuum crassitiem carminantem optes, talem construito.

℞ Rutæ, stœchados, Betæ, Centaur. minoris, sing. M i. Fl. Sambuci, Hyperici, Chamemeli an. P i. Bacc. lauri, Sem. Cumini an. ℥ ss. Agarici, fol. Senæ Alexand. an. ℥ ss. fiat decoctio secundum artem. In colaturæ lb i dissoluantur,

El. indi. mai.

Hier. logod. an. ℥ iiii

Mel. ros. col. ℥ ii

Ol. laurini ℥ iii

El. de bacc. laur. ℥ ii

mistis omnibus fiat enema.

Porro enemata si non admittant ægri, pilulæ aloes non lotæ, pilulæ de hiera simplici, pilulæ aureæ & cochix ex usu erunt; præparata tamen prius materia si quæ subsit, sintque dolores remissiores. Verum si dolores intensissimi inducias non dederint, & materia sit exigua, omnium posthabita tam præparatione quam euacuatione ad id quod magis urget respiciendum. dolor itaque quamprimum sedandus, quapropter cucurbitula leuis cum larga flamma bis tertie spatulæ dolenti venit applicanda. postea

℞ Ni-

- ℞ Nigellæ
- Cumini
- Rad. pyrethri
- Rad. petros. } an ʒ iiii

Coquantur in vino sufficiente ad consumptionem medietatis. cum colatura actu calida, diu multumque colluatur dens. efficaciter enim flatum extenuabit & discuriet, intemperiem frigidam corrigit, multamque viscidam pituitam flatuum materiam eliciet. vel in aceti acerrimi quantitate sufficēte bulliant radiceis pyrethri ʒ ss, piperis albi ʒ i. qua decoctione colluat vt prius, & pituitam expuat. poterit etiam sacculus in hunc modum concinnari & afflicto dēti aptari exterius.

- ℞ Calam. Anth.
- Hyslopi
- Chamemeli
- Milij tosti
- Furfurum
- Salis
- Cumini ʒ ss

Mistis omnibus fiat Sacculus: quo facto, ferro candenti fictili imposito affundantur aceti acerrimi cochlearia tria aut quatuor: exhalantem fumum

h iiii

excipiat sacculus ollæ orificio appositus: sic enim simplicium vis excitabitur, sacculus calfiet, & commode quod volumus efficiet. Solent etiam in hoc affectu nostrates mulierculæ, vt supra meminimus, pro magno secreto rapi sub cinere calente assi infimum orbiculum calidissimum post aures applicare. magna certe efficacia renellit, & dolorem sedat, vt ego, qui eius rei experientiam & feci, & ab aliis factam obseruavi, testari possum. Narcoticis vti in hoc affectu neutiquam consultum mihi videtur: nimium enim congelatur & inspissatur flatus, ac instar crassissimæ nubis, neruosis partibus dentiumq; radicibus impingitur, nec aliud congelando effcimus, quàm quod leue solatium in difficiliorem affectum abeat. Verum si intolerabilis immensusque dolor ægrum percoquat, coactusque sit medicus eo remedij genere naturam consolari: suadeo vt narcotica vis calfacientibus refringatur, vtque eadem opera & symptomatis, & causæ rationem habeamus: quod ita optime fiet:

℞ Pyrethri

℥i Piperis añ ℥i

Opij

Opij ℞.

Illigentur linteo, & ad horas duas vel tres infundatur in acetum acerrimum, & super dentem applicetur. vel,

℥ Sem. hyoscyami

Staphisagriæ

Pyrethri añ ʒ i.

Redigantur in puluerem tenuissimum: cuius accipe ʒ i. & cum aceto forti fiat pilula, quæ super dentem teneatur vnus horæ spatio: mirifice quidem dolorem consopit, nec effatu dignam intemperiem procreat: tametsi solis resoluentib. doloris acerbicatem lenire, si id fieri posset, magis provoto esset.

De curatione ventosa pleuritidis. Cap. 17.

MOlestus a Rhodum is dolor est, qui ex flatuoso spiritu in alterutro, vel utroque etiam latere subnascitur, cum sese ille in thoracis cauitatem, vel inter membranas costas succingentes ingerit. Tum enim ad similitudinem veræ pleuritidis tussiculam, inquietudinem, febriculam interdum, sitim & dolorem distensuum adfert. Qui quidem dolor tametsi multis ex signis a vera pleuritide discerni & internosci possit

possit, nihilominus tamen Hippocrates ad maiorem securitatē iubet fomentis calidis dolorem pertentare: qui si ex fortu increseat, indubitatum relinqui ait, ex defluxu, & potissimum humoris calidi, cum produci. Sin mitescat, flatuosum spiritum hunc excitasse, aut leuem defluxionem eo decubuisse, quæ propter cutim ex fomentatione rariorē effectā facile expirat & resoluitur. Atqui consultū neutiquam est in hac pseudo-pleuritide, modo vehementior sit, solis fomentis contentū esse: verum oportet primo per intestina viam flatui sternere perquam erumpat. Excrementa enim communia plerumque in hoc affectu tam pertinaciter inhihentur, vel ex immoderatiore quiete, vel illorum siccitate & duritie per venas distributo humore, vel denique ex copia crassæ & viscidæ pituitæ obturatis meatibus vt sua sponte nihil aliud excernat, nec efflatus fieri possint. moueri itaque & exonerari debet natura enemate communi: quo eiecto aliud subiicere maiore vi atque efficacia ad reuellendum purgandumque præditum: quorum descriptiones

scriptiones ex capite præcedente huc transferre haud difficile erit. Si quidem æger morosior ob inutilem pudorem, aut falsam in animo de enematis periculo conceptam persuasionem id minime admittat: sequens accipiat pharmacum ad fæcum communium educationem.

℞ Diacathol. ʒ iiii

El. de daët. ʒ ij

Sp. hier. f. ʒ ss

misce & cum saccharo fiat bolus, detur inuolutus hostiis. vel accipiat pulverem sequentem cum iure caponis aut vino albo.

℞ Pulveris Senæ præparat. ʒ iiii

Rhabarb. el. ʒ ss

Diagridij gr. ii.

Sp. Aromatic. ros. gr. viii

Sacchari q. suff.

Mistisque omnibus, fiat pulvis: sumat in aurora. postquam hoc modo fæces sunt expurgatæ, & intestina vacua, consultum erit venâ iecorariâ affecti lateris secare, si sanguinis copia adsit, aut doloꝝ vehemētissimus: alioqui minime suaserim: deinde per medicamenta localia et cū primis fomenta, tentāda est curatio.

℥ Calaminth.	} añ Mi.
Pulegij	
Rorismarini	
Rutæ	
Fol. lauri	Mß
Bacc. Iuniperi	} añ Pi.
Fl. Chamæmel.	
Sem. lini	} añ. ʒ iii
Fœnogr.	
Furfur.	

Coquantur in ℥. q. aquæ lento igne ad mediæ partis consumptionem: postea infunde tum herbas, tum ius ipsam in vesicam porcinam aut bubulam, & calide applicetur loco dolenti, aut immergatur in decoctum lintæum quadruplicatum, vel potius spongia noua exprimatur leuiter, & imponatur: cum tepescit, denuo immergenda, sæpiusq; hoc est reiterandum. Per hunc fotum pulchre crassus & crudus spiritus concoquitur, extenuatur, & discutitur. post fomentū illinatur locus oleo Chamæmelino, vel de amygdalis amaris, & panno laneo albo calefacto contegatur. Sacculus etiam potest fieri ex ruta, thymo, absinth. Floribus Lauandulæ, Rorismarini, chamæmeli, Sem. nigellæ, Cumini, dauci,

dauci, Baccis lauri, aliisque infinitis, & eo modo quo cap. 16. diximus, concaustus applicari. Ceterum cum hoc modo crassities flatuum extenuata fuerit, tempestiuum erit, quatuor aut sex digitis sub dolente loco cucurbitulam magnam sine scarificatione cum larga flamma bis aut ter affigere. tumenim multo promptius, & cum minore ægri molestia extenuatus spiritus trahentem cucurbitulam sequetur, & dissipabitur facilius. Siquidem prius ob nebulosam & densam substantiam pertinacius parti impactus, inobediens & immorigerus cucurbitulæ erat. Quippe hæc ita administrata affectum si nondum tollant, intusve fouentem pituitam crassam & viscidam flatus habeat: poterit illa hoc modo per incidentia & extenuantia præparari.

℞ Rad. Itid. petrosel. helenij an. ℥ i. Cort. rad. ebuli & tamaricis an. ℥ iiii. Saluiæ, Rorismar. Hyslopi, Absinth. rom. an. Mß. Cuscut. Mi. Sem. 4. calid. mai. an. ℥ ii. passul. enucleatarum p i. liquiritiæ rasæ ℥ iiii. bulliant in suff. quant. aquæ ad medias partes. In col. clarificatæ ℔ i. dissoluantur Syrupi de quinque rad. ℥ ii. Syr. de stœchade, Oxymellis squill.

squll.an. ʒ i. Sacch. quantum sufficit ad conciliandam suauitatem. Aromatizetur cum Cinamomi ʒ is. fiatq; apozema pro 4. vicibus bis de die sumendis. præparata materia sequente phlegmagogo expurgabitur.

℞ Agar. trochiscati ʒ iiii. Zingib. ʒ ʒ.

Infundantur in aquæ foeniculi & vini albi æqualibus partibus per horas xij. In forti expressione dissoluantur

Benedict. laxat. ʒ iiii

El. de Succ. ros. ʒ ʒ

Syr. de calaminth. ʒ i

Misce & fiat haustus: sumat diluculo cum custodia. vel,

℞ Turpet el. ʒ i

Zingib. ʒ is

Sacch. albil. ʒ ii

Redigantur in puluerem tenuissimum, & sumat cum iure pulli, aut vino tenui. Expurgata materia repetantur, si necessarium videbitur, fomenta paulo ante dicta cum inunctionibus & cucurbitulis. Interim diacymino vratur: electuario de bacc. lauri, vel sequenti confectioe.

℞ Conser. fl. Borrage } an. ʒ ʒ
Conf. rad. Helenij }

Sp. Diacym.	} an. ℥ i
Dianisi	
De bacc. lauri	
Cinamomi ℥ ℞	

misce & cum Syrupo conseruationis corticum citri: fiat electuarium molle seu opiata: sumat ieiuno stomacho pondus drachmæ vnius, per se aut in decoctione florum Chamæmeli, & Seminis Anisi, aut cum vino albo dissolutum. Non alienum etiam a ratione erit locū dolentem cum calida manu in mixtura vini sublimati & olei amygd. amararum intincta diu fricare, & postea pannum laneum album calide applicare. Eadem prope ratione in pulmonum inflationibus est procedendum.

De curatione palpitationis ventosa.

Cap. 18.

Palpitationis symptoma cordis est, nēpe eleuatio quædam ipsius atque depressio præter naturam a distendente spiritu facta, eo quidem molestius & periculosius ceteris ab eodem factis, quo nobilius viscus vitæ fontem afficit. Quandoquidem si multum offendat, aut diutius perduret, adeo facul-

tatem vitalem eneruat, vt ad lipothymiam, ac demum ad mortem repentinam permutetur. Sedulo itaque procurandum, vt bona victus ratione sollicitaque curatione cor corroboretur, flatus dissipentur, &, quod omnium primum est, horum causa amoueat. Aer igitur lucidus sit ad calidum & siccum vergēs, nulla aut nebulosa caligine, aut graui odore conspurcatus. Qui si natura talis non sit, arte paretur medicamentis suauem odorem spirantibus, & cordi familiaribus. Alienus æger sit ab animi vehementibus affectibus, præsertim subito timore & præcipiti excandescencia. A multo vsu vini (moderate enim sumptū conuenit) a venere, somno diurno, a potu frigido, ab iis deniq; omnibus, quæ capite de præcautione abūde satis diximus, abstineat. Aluus sua sponte laxa sit & fluxilis, aut mollibus enematis balanisve prouocata: vt,

℞ Rad. althææ ℥ ii. Herbarum quinque emollientium an. M i. Sem. Anisi ℥ i. fl. Chamæmeli ꝑ j. Agarici, fol. Senæ orient. an. ℥ iiii. Fiac decoctio ad ℔ i. in colatura dissoluantur

Diacathol. Sacch. rub. an. ℥ i

Hieræ

Hier. s. cum melle $\frac{3}{5}$ ℥Ol. Camemel. Aneth. an. $\frac{3}{5}$ ℥iiSalis communis $\frac{3}{5}$ i

miscantur omnia, fiatque clyster. vel fingatur Balanus communis ex melle cocto. cui, si magis validū desideres, addentur hier. s. ℥i. aut hier. logodii ℥℥. in delicatulis vitellus oui cum salis modico, candela sebacea, ficus inuersa aut simile quiddam sufficiet. Quod autem cibi sint eligēdi pauci, immodicæ humiditatis & flatuum expertes, boni nutrimenti, facilisq; cōcoctionis, præcipue assi, hyssopo, foeniculo, melissophyllo, Borragine, caryophyllis, aliisue calidi & sicci tēperamēti cordialib. suffixi, aut aliter cū his elixādo *Preparati*, omnib. notissimum esse iudico. Atqui quibus dubiū videri possit, an vena in hoc affectu secari debeat, cum sanguinis ablatio vitale robur (quod alioqui sine sanguinis vltiore cōmotione symptomatis nomine infirmum satiserat) eneruet, nec morb. sui ratione, vtpote qui in sanguine non consistit, minime eā requirat? Respōdeo cum Galeno, mirificū sanguinis *Lib. 5. de loc. aff.* missionē esse præsidium vel in omni pal-

pitatione: ait enim, Palpitatio visceris
 huius pluribus integra valetudine degē
 tib. tū adolescentibus tum adultis subi-
 to sine alio manifesto accidente eueni-
 re visa est; atq; omnes eos sanguinis de-
 tractio iuuat: atq; hoc accidente plane li-
 berati sunt qui post sanguinis missionē
 vsi sunt victu & medicamentis quibus
 esset extenuādi facultas. Sanguinis itaq;
 ablatio prodest, magis tamen gratia re-
 uulsionis inhibentis ne ad ipsum cor iā
 imbecillum & affectum excrementa cō-
 fluant, aut ob palpitationis motū id ea
 attrahat: quam quod sui ratione eā de-
 sideret, cum ob flatuum frigiditatem
 in intemperiem frigidam potius quam
 calidam inclinēt. Secabatur basilica
 dextri brachij, verum confertim & se-
 mel sanguis non effluet, sed reiterato
 ad maiorem reuulsionem: ni ætas, vir-
 tus aut aliud quiddam eorum quæ ve-
 næ pertusionem solent impedire, ob-
 stet. Facta hac euacuatione, extenuans
 victus, & medicamenta incidentia,
 spiritumque dissipantia, palpitationem
 curant. intemperiem enim frigidam
 cordi inductam corrigunt, id ipsum
 corro-

corroborant, flatus dissipant, fountem
 eos pituitam absumunt, natium calorem efficiunt robustiorem, & omnes animales naturalesq; actiones restaurant & consolatur. Porro medicamenta hæc præstantia, calida sunt, singularèq; virtutis vitalis roborandæ habent prærogatiuam, vt sunt, diacinamomum, diacalaminthum, dianisum, Aromaticum rosatum, diamoschus dulcis & amara, mithridatū, & theriaca Andromachi, quodlibet per se cum vino generoso & saluo, aut cum aliis in forma mixturæ seu electuarij exhibitum: vt,

℥ Cort. citri sacch. conditi	℥ i β	
Conser. fl. Borrage	℥ i	
Sp. Aromatic. ros.	℥ i	
Sp. Diamosch. dul.	} an. ℥ ii.	
Sp. Diacalaminth.		
Sem. Citri	} an. ℥ β	
Sem. melon. mund.		
Coriand. præparat.		
Corall. rub.	℥ i	

Puluerisanda terantur minutissime, & cum Syr. de borragine fiat opiata: cuius quidem magnitudinem nucis Ponticæ diluat in vino maluatico seu alio generoso, & tribus horis ante pastum ma.

ne & vesperi ebibat, aut electuarium per se sumat, superbibatq; haustulū vini potentioris ad faciliore ad cor reliquaq; viscera trāsumptionem. Vel sic fiant in tabulis, quas lozengias barbari vocant.

℞ Sp. Aromatic. ros.

El. de Bacc. lauri an. ʒ ʒ

Cardamomi

Sem. citri } an ʒ ʒ.

Corall. rub. }

Sp. diacymini ʒ i

Redigantur in puluerem tenuissimum, & cum saccha. in aqua melissophylli dissoluto formentur morsuli, seu tabulæ pondere drachmæ vnus: quorum vna qualibet vice dabitur, mane tribus aut quatuor horis ante pastum, altera vesperi totidem horis post cœnam, cum optimi vini vnc. iii. aut iiij. poterit etiā interdum vti loco vini simplicis, vinum quod Hippocraticum vocant, hoc modo confectum,

℞ Sacchari albiss. ʒ iiij

Cinamomi ʒ iii

Zingiberis ʒ ʒ

El. de bacc. lauri

Gran. parad. an. ʒ ii

Vini generosi lb ii.

colentur per manicā Hippocratis, fiat-
que

que potus. Singulare huic palpitationi a flatibus remediū est, alternis vel etiā singulis dieb. nisi admodum molestum sit, sumere quatuor horis ante pastum Theriacæ Andromachi veteris scrupulos duos aut 3 ss. cum vino decoctionis macis & Cinamomi. Extrinsic^o insuper epithemata imponantur oleū nardinum in quo ambra & moschus dissoluantur, si odorē æger ferat. Tenuioris fortunæ hominib. sufficiet vinū decoctionis melissophylli, roris marini, cumini & baccarū lauri pro Epithemate cum oleo amygdalarū dulciū & puluere caryophyllum, nucis moschatæ & cinamomi: ditioribus conueniet hoc quod sequitur.

℞ Aq. melissophylli
 Aq. flor. citri an. ℥ss
 Vini maluatici ℥iii
 Macis, Caryophyll.
 Nucis moschat. an. ʒi
 Sp. diambtæ ʒiiii
 Sem. Citri
 Sem. Ocimi añ ʒii
 Croci ʒi.

Misce & fiant cordi Epithemata calide ante pastum. non minus ex vsu erit sacculus ita præparatus.

℥ Flanthus	}	an. p i.
Borraginis		
Chamæmeli		
Sem. & cort. citri		
Ligni aloes		
Cinamomi an. ʒ i		
Caryophyll.	}	an. ʒ ʒ.
Cubeborum		
Cardamo. mai.		
Croci ʒ i		

Contundātur grosso modo, fiatque sacculus ex serico interbassatus, qui vino maluatico nonnihil conspersus calide cordis regioni imponatur. Hoc modo procedendū existima in curatione palpitationis quæ sine fouente causā a solo spiritu flatulento ortum habet. Ceterum si crassa viscidæque pituita fomitem flatui subministret, eam sic præparando aggrediemur.

℥ Melisophylli, Borriginis, betonic. calaminth. rorismar. an. M ʒ. Fl. Stœchad. arab. Fl. persicorum an. P i. Sem. Ani. Cardamomi min. an. ʒ ii. passul. ab arillis mundatarum P i. Contundantur grosso modo in mortario, aut scindātur cultello, macerēturq; horis xii. in vini Rhenēsis & aquæ melisophylli an. ℥ ʒ. in ampulla vitrea, aut fi-

Cili

stili vitreato stricti orificij: postea co-
quatur in duplici vase, quod balneū Ma-
riæ vocant, bene obturato osculo, ad ho-
ras tres: demū colētur. In colatura clari-
ficata dissoluātur, Syrupi conseruatio-
nis corticum citri, & Syrupi de bysantiis
ana ℥ ii. aromatizetur cum Sp. cordiali-
um ℥ i. fiatq; (vt aiunt) Syrupus longus:
sumat diluculo per quatuor dies. Dein-
de hoc modo purgabitur.

℥ Agar. trochisc. ℥ i β
Zingiberis ℥ β

Infundantur per horas duodecim in iu-
re decoctionis melissophylli, cuscutzæ,
calaminthæ, & hyssopi: postea ebulliant
ad tres aut quatuor ebullitiones, auferā-
tur ab igne, & exprimantur fortiter: ex-
pressi colati ℥ iiii addātur, syrupi de stoe-
chade ℥ i. El. indi. maioris, Bened. la-
xatiuæ an. ℥ ii. misce, fiat haustus quem
sumat hora quinta matutina. Hæc si
ob materiæ crassitiem & visciditatem,
nec dum suffecerint: aliis item qua-
tuor diebus illa præparabitur, verum
huiusmodi medicamentis, quæ vehe-
mentius extenuent & incidant, vt sunt
Oxymel simplex, Syrupus de duabus &
i iiii

quinque radicibus, & Oxy mel squilliticum cum aquis distillatis melissæ, Scabiosæ, Hyssopi, & eius fatinæ aliis: vel cum decocto origani, calaminthæ, hyssopi, pulegii, betonicæ, & roris mari- ni. vtatur cum syrupis Theriacæ Andromachi vel Mithridatis ℥ ii, vel dianisi aut diacalaminth. ℥ i. tum demum sic iterum purgabitur,

℥ Turpeti el. ℥ i

Diagridij gr. ii

Zingib. ℥ ss

Sacc. albiss. ℥ ii

Redigantur in puluerem tenuissimum, & cum iure pulli aut caponis sumat diluculo. post ita institutas absolutasq; tū præparaciones tum purgaciones resumat supradicta medicamēta cordis robur confirmantia, & palpitationi appropriata. Ceterum si a melancholico humore flatus palpitationem efficiens excitetur, quemadmodum aliquando fieri experientia didicimus in melancholia hypochondriaca: præparabitur ille cum syrupis de sumaria, de pomis, de Succo borraginis, de Epithymo seu syrupo conseruationis corticum citri, in decocto

cocto fumariz, pulegij, Borruginis, cucutæ, summitatum lupuli, Absinthij, rad. polypodij & buglossę dissolutis. purgabitur autem cum confectioe hamech, diasena, & diacatholicon: aut cum syrupo Ioannis Montani in hoc malo maxime efficaci, cuius descriptionem huic loco libuit adiungere.

℥	Myrobalan. omnium an.	℥	ss
	polypodii querc.	}	an ℥ i
	Fol. Senæ		
	Epithymi	}	an ℥ ii
	Liquirit. rasæ		
	Caryophyll.		
	Sem. citri		
	Cort. helleb. nigri	℥	ss.

Myrobalana contundantur grosso modo & macerentur spatio 24. horarum in septem Libris aquæ fumiterræ: & si volueris medicamentum robustius, in septem Libris succi fumiterræ depurati. Huic infusioni postea reliqua adduntur, & bulliant ad consumptionem medietatis: colantur, leuiter exprimuntur, & totum decoctum in sex syrupos diuiditur, & vnicuique dosi miscentur syrapi de fumo terræ ℥ i ss. Syrapi de corticibus citri ℥ ss. vt sint decocti ℥ vi. Syru-

pi § ii. hoc est legitimum doctissimi Montani apozema, efficaciter admodum melancholicum humorem, affectusq; ab eo excitatos debellās. Interim epithemata superius enarrata, reliquaque tum electuaria tum orbiculi aut morsuli repetita administrabuntur ordine & modo quo in præcedentibus dictum est.

De curatione inflationis ventriculi. Cap. 19.

Inflatio ventriculi, quam *πνεύματισι*
γαστρὸς nuncupant, est membranarum ventriculi, præter naturam a flatuoso spiritu extensio cū dolore. In hac equidem frustratur propria ventriculi actio, quæ concoctio est, quod complectendi facultas non vndiq; cibos constringat, propter eius imbecillitatem, sed locum quendam vacuum relinquit inter ventrem & cibos. Commouetur autem hic dolor magis interdum ante, interdum post cibum. Ante cibum quidem, quod vna cum intemperie vētriculi frigida, crassa etiā viscidaq; phlegmata in ipsius fundo innatant, a quibus oppressus eneruatusq; calor, dum euincere studet, flatum eleuat distendendo magno-
pere

pere infestum. Dolor interim sedatur nonnihil, dum vel ructus eduntur, vel pituita euomitur. Post cibū vero is ingrauescit magis, cum fit a sola intemperie frigida sine materia. Calor enim naturalis sua sponte debilis, aut ciborum maxime frigidorum & inflatiuorum copia oppressus, sub onere quodammodo succumbens eos dissoluit, non tamen conficit; vnde inflationes suboriuntur. In hisce curandis primus scopus, idēq; cōmunis, est, euacuari quod præter naturā est. Secundus vero & inflationib. proprius, vt tenuissimis & potestate calidis medicamentis, quæ corpus rarefaciendi, & spiritum extenuandi vim habent, id perficiatur. post idēqueam itaq; victus rationem, quæ in sex rebus non naturalibus consistit, quamq; ex præcedentibus facile erit colligere, prima cura erit, vt aluus laxa sit: idq; si non sua sponte, lenitio seu molliente clystere aut glande molliēdum erit. Deinde (præsertim si pituita crassa ventriculi fundo innatat) ex oxymelle simplici aut squillitico cū decoctione Raphani, anethi, aut Atriplicis, vomendū, interdū ante, nonnunquam

etiam post cibum, prout æger facilis sit ad vomendam aut difficilis: vt,

℞ Raphani concisæ ℥ ii

conterantur in mortario, & affusa aqua malsa aut decoctione anethi succus exprimatur, & tepide (tepidam enim relaxando vomitum prouocant) bibatur. aut

℥ Sem. Anethi } an. ℥ i β
 Sem. Raphani }
 Agar puluerisati ℥ i

Bulliant in sufficiente quantitate aquæ ad dimidias. colaturæ vnciis sex adde Syrupi acetati vel oxymellis squillitici (si materia valde crassa sit) ℥ i. bibat, post paululum euomat pluma vel digito in fauces immisso. Sin autem ob angustiam pectoris aliaue de causa vomere non possit, præparata pituita ex melle rosaceo, oxymell. simplici, syrupo de stœchade & decoctione foliorum rutæ, pulegij, calaminthæ, hyssopi, origani, seminib. calidis maioribus, putgabitur catharticis phlegmagogis, pilulis aureis, pilulis de hiera cum agarico, de hiera simplici, elect. indo mai. benedicta laxatiua, aut id genus aliis quæ abunde prius recensuimus. hac ratione expurgata pituita, habebit
 infir-

infirmus in familiari vsu radices cōditas zingiberis & helenij, & maxime quidē radices imperatoriæ crudas aut conditas: quib. quidem prærogatiuā omnium simplicium in hoc affectu & quasi palmā facile tribuo. Deinde etiam quod optamus, mirifice præstāt Diatrion pipe-reō, diacalaminthum, dianisum, diacinnamomum, Electuariū de baccis lauri, mithridatū & Theriaca, quodlibet per se, aut cum vino exhibitum. Cuminum puluerisatum cum salis tantillo ex iure gallinę aut vino fuluo propinatū efficax est: nec minus vinū decoctionis florum camemeli, sem. anisi aut cumini cū pulueris nucis moschatę momento, & oleo amygd. dulcium a ʒi communi ebibitū iuuat, adeo vt dubitē si huic remedio alterū par sit. item castorij ʒ β, caryophyllorū ʒ β. in vino propinata, & poliū montanum cum vino idē valēt. Quin etiā acetum squilliticum propter vehementē quā habet incidendi facultatē, aut ex eo cōpositū oxymel, si cū vino potēte eius vncia vna bis de die bibatur, potētissime auxiliatur. Suillus talus ex Æginetæ sentētia crematus & in potu sumptus, tor-

mina & flatus discutit. Idem potenter admodū facit aqua ex cinamomo, in alēbico vitreo secundū Matthioli descriptionē distillata, per se aut cū aquæ vitæ aliquot guttulis sumpta. Vinum etiam odoriferum cum pauxillo cinamomi & galangæ, aut vinum decoctionis roris-marini, sem. dauci, cumini, carui, baccis lauri & iuniperi: aut tale pro delicatulis (de quorū palato non minor quam de ægritudine habenda cura est) vinum Hippocraticum præscribemus.

℥ Sacchari albissimi ℥ iiii
 Cubeb. Gran. parad.
 Galang. Zingib. an. ℥ i
 Piperis longi ℥ β
 Cin amomi ℥ iiii

Vini Cretici, Romani, aut alterius cuiuspiam generosi ℔ ii. colentur per manicā, fiatq; potus quem Hypocras vulgus appellat. Cæterum diligenti animadversione tam hic, quam in omnibus & prædictis, & deinceps dicendis observandum, quod nullus omnino, aut exiguus admodum vsus sit impense calidorum cum simplicium, tum cōpositorum medicamentorū, antequā cruda crassa-
 que

que pituita quouis modo vomitu aut purgatione sit euacuata. Omnia enim acria, & abunde calida, si in dēsam atq; viscidā pituitā incidant, flatu suscitant, quos non discutiunt: quare dum curare satagimus, maioris molestiæ authores simus, & quæ alioqui post euacuationē crassi humoris salubria sunt, & maxime conuenientia medicamēta, illo adhuc in corpore subsistēte, euadunt pernicio-
sa. Cautē itaq; se gerat medicus in horum administratione, nec minime negligenter: ne, si forte leuioribus medelis malum non eāincens, aut valentioribus perperā vsus, inflatione diutius perseuerante, ægrum in Tympaniten deiciat, & mali medici nomen sibi conciliet. Ex-
trinsecus optimum est ventriculum ar-
ctē ligare, vt flatu impediatur, & me-
lior fiat concoctio: ventriculi deinde re-
gionem fouere ex oleo quod Rutam,
calamintham, Rosmarinū, vel quoduis
seminū calidorum, cuminū, anisum, api-
um, daucū, vel lauri baccas, aut eius fo-
lia, incoctum habuit: vel eadem hæc in
vino decoquantur, fotuq; factō, irrigetur
vētriculi regio ex oleo, quod tenuio-

rum sit partium, & potissimum si corū
 copia sit ex oleo macis aut caryophyl-
 lorū. Nam præterquam quod sua tenui-
 tate meatus cutis subiectarumq; partiū
 recludant, & flatus si quid aliud exte-
 nuent & discutiant, pulchre quoq; ven-
 triculum corroborant, calfaciunt, suf-
 focatum calorem resuscitant, & substā-
 tiæ quadam proprietate recreant. Un-
 guentum etiam longe utilissimum ex
 iis in hunc modum componi potest.

℞ Ol. macis ꝓ vi

Ol. absinth.

Mastich. an. ꝓ iiii

Lig. aloes

nuc. mosch. } an. ꝓ β

cubeborum }

caryophyll. }

mosch. benzoini, croci an. gr. vi.

Redigantur in puluerem tenuissimum
 & cum ceræ quod satis est fiat unguen-
 tum secundum artem. inungatur regio
 ventriculi calide ante pastum. post fo-
 tum paulo antedictum, imo & post inū-
 ctiones, nō inutile erit sacculum ex plu-
 mis anserinis confectum applicare, aut
 eum qui sequitur.

℞ Origani, absinth. menthæ an. M β.

Sem.

Sem. milij. Anisi tostorum an. ʒ β

Fl. Camemel. lauandulæ

Anthus, furf. an. ꝑ i

Bacc. lauri ʒ i

Nucis moschatæ ʒ β

puluerizentur grosso modo, & insuātur pāno sericeo raro & rubro, fiatq; sacculus interballatus in scuti stomachalis figurā. qui vino aliquo generoso resper-
sus & optime calfactus, vētriculo applicetur. Hic varię formulę medicamētō-
rū huic affectu; haud inutiliū forent in-
ferendā: quas omnes breuitatis studio
lubēs prætereō, vna excepta cucurbitu-
la, quam bonę magnitudinis ter quater-
ue sine incisione ita medio ventri vt um-
bilicum comprehendat affigere, in in-
tegrum sæpe toto symptomate liberat.
Item lapis molaris, aut later igne can-
dens, inuoluatur in linteum quadrupli-
catum quod prius in vino generoso ma-
duerit, ac calide dolenti ventriculo iun-
gatur: quo repescente alius simili modo
præparatus sumatur, ac sic mutatis vici-
bus hic post illum administretur. Hęc
sunt, quę de ventriculi inflationis cura-
tione dicenda habui. quę si prudenter &

ex præscripto viti docti vsurpentur: non dubito fore quin paucis diebus liber ab omni molestia æger euadat.

De Melancholia flatuosa curatione. Cap. 20.

Melancholia Flatuosa multiplicē ob causam difficilis curationis est. Nam præter vehementē venarū mēseraicatum a crassa crudaque materia, tum melancholica, tum pituitosa, vnde contumaces perpetuo spiritus eleuantur, obstructionem: maxima etiam intemperaturæ viscerum inæqualitas subest. Huius quidem ratione non leuia accidentia ingruunt, excrementorum nempe suppressio ab exiccante & humiditate exugēte calido hepate: difficilis spiratio a cōprimente septū transuersum inflato ventriculo, dolore ventriculi a flatuum distensione & intemperie frigida; eructationes, vomitiones, & successū tēporis ab obstructione putredo, cuius venenata euaporatione percussa mens deficit, & delirium accidit. Hæc partiū inæqualitas contrarias habet curandi indicationes. Iecoris nempe ardor refrigerationem, & ventriculi frigiditas calefactionē desiderant. Deinde quæ me-

dicamen-

dicamenta crassos humores valide incidendo, colliquando extenuandoq; præparant, præparatos efficaciter euacuāt, & collectos spiritus dissipāt: pleraq; impense calida esse, palam est. porro calida iecoris & venarum ardorem adaugent: auctior caliditas, quod subtile in humoribus est dissipando, reliquum incrassat, magis infarcit & impingit, flatuq; copiosiores ex tali materia suscitatur: frigida e contrario medicamēta cōgelādo, humores condensant, meatus constringūt & natium ventriculi calorem obtundendo, coctionem impediunt, cruditatem suggerunt, & flatuum procreationem promouēt. Quocirca vna curationis via superest, quæ per mediocriter tū præparantia, tū purgantia procedit. Atqui cū mediocritas hæc in graui & difficili affectu nihil laudabile præstet: accidit, difficilem hunc morbum habere curationem, & plerumq; diuturnum esse. Verumtamē difficultas non deterreat, sed intrepide affectui occursādo eiusmodi enemate curatio auspicietur.

℞ Rad. polypod. q.

Fol. Senæ Alex. an. ʒ i

k ii

Maluæ, parietar.

Betæ, caul. rub. an. Mi

Fl. Camemel. pi

Sem. anis. ʒ vi.

fiat decoctio secundum artem ad medias. In colaturæ lb i. dissoluantur diacatholiconis, Sacchari rub. an. ʒ i. Ol. anethini ʒ ii. Salis modicum. mistis omnibus fiat clyster.

Hunc si æger non admittat, sumat sequentem potionem laxatiuam.

℞ Fol. Senæ orient. ʒ iiii

Agar. trochisc. ʒ i

Zingib. Asiat. an. ʒ β.

infundantur per horas xii. in aqua stillat. in tubi latifolij, deinde coquantur cum drachma vna Seminis anisi grosso modo contusi ad duas aut tres ebullitiones, postea exprimantur fortiter: in colaturæ ʒ iiii dissoluantur, si diues sit, manna ʒ ii. Syrupi ros. solut. ʒ i. Si pauper, confect. Hamech. El. de dactylis an ʒ j. Syr. ros. solut. ʒ i. mistisque omnibus fiat haustus, detur in aurora.

Sequenti die aperiat, si nihil impediatur, basilica dextri brachij, aut si magna sit lienis obstructio, sinistri: extrahanturq; sanguinis vnciæ quinq; aut sex, plus vel minus, pro virium robore & sanguinis corruptione. Hoc facto sequenti apoze-

mate cum pituitam tum melancholiã
respi.

respiciente (vt plurimum enim vtriusq;
humoris copia adeſt) præparanda erit
materia.

℞ Radicum cichorii, helenii, polypodii
quer. an. ℥i ſ. chamædit. cuſcutæ, alpleni, hyſſo
pian. Mi. Fl. Sambuci, Camemeli, an. pi.
cott. radicum cap. & tamaricis an. ℥ vi. liqui
rit. rafæ ℥ ſ. Sem. an. iſi ℥ iiii. paſſul. ab arillis
mundat. P i.

Fiat decoctio ſecund. artē ad ℔ i ſ. in cola
tura clarificata diſſoluatur Syrupi de cicho
rio cum Rhab. Oxymell. ſ. añ ℥ ii. aromati
ſetur cum Sp. diatrionſant. Cinamomi an.
℥ i. fiatque apozema pro quatuor vicibus,
ſumat ſummo mane. materia præparata ſic
expurgabitur.

℞ Rhabarb. el.

Agar. troch. an. ℥ i

Fol. Senſe Alex. ℥ ii

Zingiberis, Spicæ ꝑ ſ

Cardamomi ꝑ ſ

infundantur in iure pulli per horas xij.
exprimat fortiter. in expreſſi colatura
diſſoluantur

Conf. Hamech

Diaphœniconis } an. ℥ i

Syrup. roſ. ſolut. ℥ i

Miſc. fiat hauſtus. vel ſumat ſequentem
puluerem.

℞ Sp. Senæ præparat. ℥ iiii. Rhabarb. ℥ ℞.
Diagridi gr. ij. Aromatic. ros. gr. viij. Sacchari
ad pondus omnium, aut ℥ ij.

Puluerizanda in puluerem tenuissimū
redigantur, & cum iure galli decrepiti
sumat diluculo. Sequēti post purgatio-
nem die, abstineat ab omni alia medici-
na, præter-quam a sequenti electuario,
cuius sumat vnciam mediam, & super-
bibat aquę mellis aut iuris caponis ℥ iiii.
vel fiat elect. solidū in tessellarū figurā.

℞ Sp. Dialacæ ℥ i

Conf. e bacc. lauri

Diarthod. abb.

} an. ℥ i

cum saccharo in aqua borrag. & modi-
co vini dissoluto, fiant tabulæ, quarum
quælibet sit pondus drachmæ vnus: su-
mat tessellā vnam in auro: circa pran-
dium sumat iusculum galli decrepiti;
qui cū rad. polyp. borrag. fl. rorismarini
& calamintho decoctus fuerit: aut eius
loco sumat in pandio media hora ante
alium cibum hanc ptisanam.

℞ Hord. mund. quart. i. Rad. apij, fenicul.
cichorij an. ℥ iij. cicerum rub. pistaciorum,
passul. de corinth. an. ℥ i. hyssop. M. ℞. coquā-
tur in aqua purissima ad lb i. ℞.

Ius coletur per manicam hippocratis cum vini albi ꝑ vi. & addēdo cinnamomi ꝑ i. Sacch. q. s. fiat ptisana. Hæc poterit vti etiam in cœna. Sequentibus deinceps quatuor ex ordine diebus iterū præparabūtur humores iā dicto apozemate, aut alio qualitatē humoris peccantis respiciente, quod in imbecillo corpore semel, in robusto autem bis soleo de die propinare, interdum etiam, si ingens copia humorum adsit, alternis diebus duas aut tres ex hisce pilulis media nocte sumendis præscribere.

℥ Massæ pil. aur.

foetid. an. ꝑ ss

Trochisc. alhand. gr. iiii

miscæ & cum aceto sicut quod melius est oxymell. scillitico fiât pilulæ quinq; mirum quam modeste singulis diebus hæ aluū soluant materiamq; ab apozemate præparatam educant. absumptis syrups denuo purgabitur cum confectiōe hamech, pilulis de agarico foetidis aut id genus alijs, quorum omnium formulas hic præscribere longum foret. Syrupus quoque Ioannis Montani cap. 18. descriptus, huic affectui, potissimum

si ab humore melancholico ortum habet, instar omnium esse possit. Sufficiēter vti diximus expurgato corpore, venit viscerū inæqualitas corrigenda per medicamenta extrinsecus applicita. & primo si calida admodū sit iecoris dispositio, irrigabitur hypochondriū dextrū cū ol. rosacei completi partib. duabus, olei absinthij parte vna, & modico aceti. Vel oleo communi quod absinthium, plātaginem, nymphææ flores, rosas rubras, santalum vel simile quiddam incoctū habuerit. Sin autem huius mali præcipua causa in lienis obstructione lateat: hoc decocto eius regio fouebitur

℞ Rad. ebuli. Rubiæ mai. an. ʒ ii

Calamie h. puleg.	} an. M ss.
Cetrach. fol. lauri	
Fl. Camemeli	

Sem. agni casti, id est viticis

Baccar. lauri an. ʒ i

Absinth. communis Mi

Bulliant in aqua extinctionionis ferri pro fomento, abstersus locus inungatur oleo de capp. solo, aut cum olei amygd. amar. æqualibus partibus misto, aut linimento hocq; habet.

℞ Ammoniacci

Bdellii

Bdellii an. ʒ ii

Galbani ʒ ss

diffoluantur in aceto acerrimo, deinde cum ol. capp. ol. aneth. pinguedinis anserinæ an. ʒ vi. fiat linimentum. Interim dum hæc aguntur, habebitur etiam ratio ventriculi, & flatuum in eo cōgestorum: quod cum variis medicamentorū formulis, fomentis, linimentis, quarum præscriptiones ex cap. de ventriculi inflatione huc transferre liceat, fieri possit: optime tamen cum eiusmodi sacculo præstabitur.

℥ Menth. M̄i. calaminth. origani an. M ss. fl. Camemeli, fl. torismari. stæchad. arab. an. p i. absinth. m. ss. mastich. ʒ i. Cinamomi, Caryophylli, ligni aloë, Galāg. coral. rub. añ ʒ i. Puluerisentur grosso modo, & commistis omnibus fiat sacculus interbassatus pro stomacho, cōspargatur vino maluatico, aut alio quouis generoso; & calide applicetur, recal fiatq; interdū. Singulis diebus accipiet cum syrups ad obstructionis apertionem, & flatuū discussionem, tessellā vnam solidi istius el. quod prius descripsimus. Enemata quoq; flatuum crassitiem carminantia, & con-

strictam aluum prouocantia, a præsentem medico erunt præscribenda.

De colici doloris curatione. Cap. 21.

COlici doloris curationem hic delineaturus, pauca beneuolum lectorem præfationis loco admonere, animus est. Primo non expectet hoc capite alterius speciei colicæ affectionis curationem, præterquam illius quæ a solis flatibus est, aut ab his cum vitrea pituita continente causa coniunctis. Secundo, quod studiose admodum & prudenter eius curatio sit instituenda. perperam enim curatus, causa curæ arthritidis sequatur esse solet, facilisq; ex hac, teste Hippocrate, in illum relapsus. Cuidam inquit intestinū colon Scatum, simulatq; articulari morbo detinebatur, dolore vacabat: postquā vero ab eo sanatus est malo, plus doluit. Tertio quod venę sectio magnū momentum adferat, adeoq; necessaria, modo affectus vehemens excruciet, & plethora vel febris adsint. Quarto quod in huius curatione ab impense calidis cane peius & angue abstinatur, saltem ante pituitæ vacationē. Quinto quod præcipuus curationis scopus

*Lib. 6. epid.
part 4. aphorif. 3.*

pus in enemātū vsu cōsistat. Sexto quod cucurbitula nihil consideratione dignū adferat, nisi opportuno tēpore & idoneo corpori affigatur. Cū itaq; medicus ad huius curationē accersitur, diligēter cōsideret, nū ex phlegmone coli alteriusue intestini, aut biliosis humorib. interiorē eorum tunicā erodentib. an a vitrea pituita, vel distendente spiritu enascatur. Si ab his, denuo obseruandum vehemētissimus sit affectus, an moderatus, idq; cū plethora vel sine hac. Si vehemētissimo dolori cōiuncta sanguinis copia est, ilico post excremēta emolliente clystere educta vena secanda erit, sanguinisq; quantitas pro præsēntis medici iudicio extrahenda. Mīus enim est ne vehemens ille dolor sanguinē trahendo inflātionem excitet, vel conturbando febrē efficiat. Sanguine euacuato, validis enematis ex hier. s. Electuario ludo mai. aut hiera logodio paratis debet pituita in intestinis collecta expurgari. nullo equidem remedio cōmodius id fieri potest. Cum enim morbus ipse, eiusq; causa in intestinis, & potissimū colo sint, nihilque per os sumptum teste Gal. possit

integris viribus ad inferiora pertingere: clyster autē quod optamus sine vlla molestia vel periculo valeat proficere: quis quæso tam absurde iudicet, vt vnū clysterem ceteris omnibus medicamentis non præferat, præsertim cum quæ per os sumūtur calidiora esse necesse sit, (morbus enim frigidus, & contraria contrariis curantur) maioreque copia ingerantur si commodum vllam sint allatura. Atqui calida omnia quia tenuium partium sunt, facile permeāt venas meseraicas. His, iocinorique calidam intemperiem inducunt & fundunt sanguinem, porro caliditas viscidum glutinosumq; phlegma colliquans, flatus eleuat, malum malo accumulans: & generosum alioqui remediū, si bene vsurpetur, nocentissimum abusu fit venenum. Quare author sum improuidis hisce medicis, vt in posterum cautius suam Theriacam, mithridatū, diacalaminthū, aliaq; valde calefacientia colicis propinent, antequā vitrea pituita crassis intestinis impacta, fuerit expurgata, quini-
mo ne tum quidem vacat periculo frequentior eorū vsus. Tutissima sane ad-
mini-

ministratio & sanitatis citissima recuperatio in clysteribus rite apparatus consistit: primus ergo emolliens esto ad faccum communium eductionem.

℞ Diacathol. ℥ x.
 Hier. s. cum mell. ℥ β
 Sacch. rub. ℥ i
 Salis communis ℥ i β.

Dissoluantur in ℔ i. decoctionis rad. althææ, quinque herbar. emollientium, Fl. Camemeli, turf. cicer. rub. & fiat enema.

quo eiecto, facibusq; eductis infundatur ex Galeni sententia lib. 2 ad Glaucon. oleū aliquod tenuiū partium, quale est ruta ceū, laurinū, aut commune, in quo incocta fuerint medicamenta, quæ cum partiū tenuitate calfaciunt, quale est cuminū, apij petroselinij; semen, feniculi, anisi, l bystici, seselis, dauci & spondylii, ruta deinde & lauri baccæ, admiscebis quoq; bitumē, quæq; simili calfaciendi facultate sunt prædita, aut ad valentiorē pituitę eductionem hoc substituatur.

℞ Calaminth. puleg. tanacet. an. Mi
 Fl. Camomillæ pi. Sem. cumini,
 Dauci an. ℥ iii. bacc. laur. p β.

In decoctionis colatæ ℔ i. misceantur Oxy-
 mel. squil. ℥ i. Ol. rut. aut eius in quo prius di-

ſta medicamenta incocta fuerint ꝯ iii. E-
 lect. Indi mai. ꝯ vi. hier. logod. ꝯ i. fiat clyſter.
 Hęc ſi percutauerint, bene eſt. Sin mi-
 nus, eadē repetantur, aut aliter ſecundū
 affectus magnitudinem, materiæ pitui-
 toſæ quantitatem, flatuum copiam, aut
 ægri debilitatem componantur: hoc ta-
 men perpetuo obſeruato vt ab iniecto
 clyſtere inſirmus in partem magis dolē-
 tem decumbat. Interim per os ſumen-
 tur moderate calida, vt eſt decoctum fl.
 Camemeli in aqua fontana, aut ſi velis
 præſtantius, in vino albo tenui. mirificū
 enim auxilium hoc præſtat in colica af-
 fectione, quemadmodum etiam ius
 decoctionis cumini per ſe, aut cum iam
 dictis camomill. floſculis. Hiſce iuſculis
 ego ſoleo nonnunquā admixcere vnciā
 vnam aut alterā ol. amygdalarū dulciū
 recenter expreſſi, aut ſi huius copia non
 ſit, olei communis, aut ol. ſeminis lini
 quod præſtatiſſimū eſt, cochlear vnū ad-
 iicere. oleū etiā amygd. dul. ab expreſſio-
 ne adhuc tepidū per ſe ad ꝯ iii. vel quatu-
 or vtiliſſime bibitur. Nec plebeiū hoc re-
 mediū minus efficax eſt, quod ſic habet.

✱ Vini Rhenenſis ꝯ iiii aut quinque

Nucis

Nucis myristicæ ʒ i. aut ʒ ij

Ol. communis cochlear vnum.

mistis omnib. cum saccharo, bibatur calide. In hisce potionibus non temere additur oleum. id enim præterquam quod anodynum sit, latera etiã ventriculi & intestinorũ impinguat, sua vi emplastica venarũ oscilla obstruit, trahendi facultatem eneruat, efficitq; vt dolorẽ sedantia, frigiditatem corrigẽtia, flatuq; discutiẽtia medicamenta, citius ad locũ affectum penetrent, nec tam auide a venis absumentur. Ceterũ cum hic morbus sua spõte nauseabundus existat, oleumq; insuper multis nauseam & vomitũ promoueat, his qui eius vsum aspernabuntur, sequentiõ conuenient.

℞ Summitatum absinth. vulgaris p ʒ. Sem. cumini ʒ ii. fl. Camemeli, anthus añ p i. Cubeb. ʒ ʒ.

Coquantur in vino odorifero: Ius decoctionis coletur per manicam cum sacchari & cinamomi conuenienti pondere. vtatur. Castorei etiam ʒ ʒ. in vino cũ cinamomi & croci tantillo dissoluta efficax est. At quibus ita venter flatu distenditur vt ægre curationem admittat,

aut torminibus vexatur atq; singultu,
 idq; ob frigidos viscososq; humores, aut
 crassos nebulososq; spiritus, eos ex oxy-
 crato potū iuuat. hæc sic administrata,
 & si opus fuerit repetita, vt plurimū inte-
 gre restituant. Sin autem contumacior
 affectus sit, aut egri enematum vsum nō
 ferāt, aut deniq; ex toto corporis habitu
 in intestina pituitosi humores defluant:
 phlegmagoga moderate purgātia, post
 quā ad expulsionem habilis pituita sit
 reddita, præscribētur; quorum formulæ
 ex præcedentib. huc erunt transferendę.
 porro si vna cum purgantibus pharma-
 cis narcotica (ad quæ in summis dolori-
 bus confugere oportet) commiscere est
 animus, sic erit procediendum.

℞ El. Ind. mai. ʒ vi aut ʒ iiii

Trochisc. alhand.

Castorii, Opii. an. gr. iiii

misce & cum saccharo fiat bolus. vel fiat
 talis infusio.

℞ Agar. trochisc. ʒ iiii

Zingiberis ʒ i

infundantur in decocto pulegii, Hyssop.
 fl. anthus & chamemeli ad horas xii. in
 expressione dissoluātur diaphœniconis

ʒ iiii.

℞ iii. philonii persici ad minus annotini
 ℥i aut ℥ss. aut si vetustum sit, & vigoris
 expers, ad maius pondus ascendere li-
 cet. fiat haustus cum saccharo quantum
 satis est ad conciliandam suauitatem. in
 formam etiam pilularū redigi possunt.

℥ pil. de hier. cum agar ℥ ii
 massæ pilul. coch. ℥ i
 Diagrid. Castor. Opii an. gr. iii.

Cum vino fiant pilulæ septem, sumat.
 Hac medicandi ratione triplex cōsequi-
 mur commodum, pituitā ipsam expur-
 gamus, flatum discutimus, & dolorem
 sopimus: qua sane nulla commodior fe-
 liciorue curandi via in grauioribus his
 doloribus excogitari potest. Galenus in *lib. 2. ad*
 hoc affectu narcotica per se præbet. quod *Glauc.*
 si, inquit, dolor perseueret, medicamen-
 tis ex opio, quale est Philonis Tarsensis
 omnibus medicis cognitum, vti nō for-
 midabis, etiamsi necessario noxam ali-
 quam afflictis partibus ex his accessurā
 non ignores: sed certe ei quod magis vr-
 get obstitendo, hominem doloris vehe-
 mentia animo delinquentem cum par-
 ua noxa seruare satius erit: nam sequen-
 tibus deinceps diebus offensionem me-

dicamento cōtractam emendare poteris. Si ergo cuiquam simili ratione placeat narcotica medicamenta propinare, det philonij Persici in vino maluatico dissoluti ℥ β, aut ℥ ii, etiam drachmā integram pro affectus magnitudine: aut pilulas Rondeletij, quarum descriptionem huic loco lubuit inserere.

℥ pulueris diagalang.

Aromat. ros. añ ℥ ii

Castorij ℥ β. Euphorb. gr. x.

Opii diligētissimi ne cōtusi cum pistillo ferreo calido, dissolutiq; in vino maluatico ℥ i β. piperis, croci, myrrh. añ. ℥ β.

formentur pilulæ decem pro drachmā, capiat quatuor aut quinq; quod si nō sedetur dolor, dentur nouē aut decē. Sunt autem conficiendæ paruæ & molles, vt citius dissoluantur, citius dolorē conso-piant, & minus in vētriculo remotētur. cauendum interim vnice ne iam dicta opiata aut vllum aliud præbeantur, nisi prius idoneis euacuationibus corpus perpuratum sit: & aliquot horis ante pastum ieiuno stomacho, nec non in extremis doloribus, & cum alia anodyna sine vtilitate sint administrata. Colicus dolor

dolor a solis flatibus excitatus medicamenta nec præparantia nec purgantia requirit; ceterum enemata dolorem sedantia & ventositates carminantia & discutientia conueniunt. huiusmodi sunt:

℞ Ol. lini, decoctionis fl. camomill.
& cumini an ℥ β.
Confect. e bacc. lauri ℥ ii
Diacathol. & Sacc. rub. an ℥ i.
Salis gemmæ ℥ ii

mixtis omnibus fiat enema. ad dolores sedandos efficacissimum est. magis carminans tale est,

℞ Rad. helenij ℥ iii
Calaminth. pariet. an. Mi
Sem. Anil. Cuscut. cardamo. an. ℥ iii
Bacc. iunip. Bacc. lauri an. p i

Bulliant in l. q. aque ad mediæ partis consumptionem: in colaturæ ℥ i. addantur vini maluatici aut cretici ℥ iii. diacalaminth. ℥ iii. ol. rutæ. seu ol. nucum ℥ iii. fiat clyster.

Vel

℞ Vini albi in quo coxerint cuminum, anisum, baccæ lauri & similia ℥ i.

Infundatur calide. per os quoque hic paulo calidiora quam in colica pas-

sione ex pituita admittuntur. Quare præter superius dicta, vtilissima etiam sunt, confectio e baccis lauri, diacyminū, diatrionpip. quodlibet per se in tabellis, aut alia quavis forma sumptum, aut in vino dissolutum. Extrinsecus varia conducunt, & cum primis cucurbitula opportune vsurpata. Opportunus autem eius vltus est, vt iis dumtaxat corporibus applicetur, quæ a solis flatibus excruciantur, & abdomen non admodum pingue crassum & distentum habent. In quibus namque vitreæ pituitæ copia subest, infructiferum eius vltum vel millies expertus sum: dolor enim qui pali infixi similitudinem habet, non a flatu, sed ab intemperie frigida pituitæ nascitur: quam diu itaque eodem in loco persistit pituita doloris causa, tantisper durabit & dolor eius effectus. Cucurbitula autem pituitam non euacuat: ergo nec dolorē tollit. In pingui & multum crasso abdomine raptu vehementissimo osculum suū illa carne & adipe adimplet priusquam vis attractrix ad intestina descendat, flatuique hoc modo via intercluditur. Sed quid miramur hæc? cum iola abdominis

a flatu

a flatu distendēte (vt in tympanite acci-
dit) durities efficax causa sit impediens
quominus trahentem cucurbitulam fla-
tus sequatur. Atqui si oportune (vt dixi-
mus) larga, cum multa flamma applice-
tur, videbitur profecto incantamenti cu-
iutpiam simile quiddam efficere. Saccu-
li etiam componuntur ex milio, furfure,
floribus lauādulæ, chamæmeli, anethi, &
calamintho, in sartagine frixis, vino vel
aceto irroratis; qui calide alter post alte-
rum imponantur. vel ꝛ Stercoris cabal-
lini recentis quantum satis est, & cum o-
leo lini, chamæmeli, anethi, fa cibus olei
communis, aut cum vino & fl. pseudo-
nardi formetur emplastrum ad ignē in
frixorio, admoueatꝛque loco dolenti
quam fert calidissime. Lateres item cal-
faciunt nonnulli, & linteis vino maden-
tibus inuolutos imponunt. Eundem
vsum habent asser quernus calide impo-
situs, & panis e furno calens, filum eti-
am ex lixiuio coctum cum cineribus ca-
lidum admouetur. Porro infinita alia
sunt non sine ratione huic malo inuenta
remedia, fomenta, balnea, inessus, illiti-
ones, cataplasmata, & id genus alia, quæ

tempestiue administrata iuuāt: intempestiue autem, non modo non iuuant, sed maxime nocent, quare grauissimus author Galenus hanc nostram sententiam cōprobās scribit in hec verba: Calfacere p̄cordia cataplasmat̄is, aut perfusionib. non est perpetuo tutum, sed in iis tantum ægris quibus in toto corpore nullum errat superfluum. Ceteris omnibus extrema est perniciēs. Iterū; Quo pacto igitur dolores eos quos frigidus humor in medio intestinorum intercussus excitauit, sanare conueniet? Sane non perfusionibus & cataplasmat̄is quę valenter excalfaciant: Quippe lenti omnes, crassique & frigidi humores, ab iis quę calfaciunt, materia valenter digerent, liquantur ac in flatum mutantur. Oportebit igitur eos incidere simul & concoquere: quas res tenuātia medicamenta præstabunt, potissimum tamen si calida vehementer non sint. Quod autem horum quoq; ipsorum ea maxime deligenda sint, quę magis flatum discutiant, magisq; siccant, nemini potest dubium esse: quorum formulas ex iam dudum dictis abunde satis didicisti.

Hic

Meth.

med. lib. 1.

Lib. 2. method.

Hic forent etiã amuleta a proprietate substantiæ auxiliantia, galecita auis, talus suillus combustus ac deinde bibitus, intestinum lupi siccatum, tritum, cum vino sumptum; pellis eiusdem vëtri admota, stragulæ ex eadem & cingula confecta; itē lupi stercus album ex vino potum vel nucula inclusum, & e collo vt ventrem contingat suspensum, aliaque multa inferenda. atqui cum ab aliis vel ad nauseam hæc sint inculcata, breuitatis studio lubens prætereo.

De flatuosa obstructionis hepatis curatione. Cap. 22.

Obstrectio vitium est omnibus visceribus familiare, nullis tamen magis quam iecori & lieni. fit autem cū humor crassus, pituitosus aut melancholicus tenuissimos venę portæ ramos per iecoris substantiam dispersos infercit, nec humor dumtaxat, sed & spiritus nebulosus subinde sua crassitie in tantam molem iecur effert, vt veluti a scirrhototum hypochondrium intumescere videatur. Nec mirum tantã obstructiõnẽ a flatu cui exitus non patet, generati in hepate, quod tenuissimis dūtaxat venulis meatibusq; dotatū est; cū amplissi-

ma intestina adeo plerūq; a ventositate obstruantur, vt penitus nihil per anum egredi queat. Quare Arabum hæc ratiocinatio: Vētalitas grossissima subtilior est quā chylus subtilis, sicut ventus subtilior est aqua: Sed chylus tenuis, concoctus, & pro naturæ tatione affectus, iecur non obstruit: ergo nec flatus eius opilationem producere potest: fatilis esse merito iudicabitur & inefficax; quod hinc præter reliquas rationes validissimas, necessario sequeretur, a nebuloso flatu intestina nunquam (quod tamen doctorum virorum monumēta & quotidiana experientia testantur) obstrui, cum crassissima transmittāt stercora. Iecur itaq; obstruitur, aut a solo flatu, aut ab hoc vna cum humore viscido cōiuncto. Atqui summo studio hic animaduertendum, ne, cum obstructum iecur a flatuoso spiritu accusamus, vitiū in collo sit. Colon enim intestinum sub dextra ilium regione situm, tantopere interdū a pituitæ & flatuum multitudine distenditur, vt totum hypochondrium intumescat. Verum haud difficile est ex prædictis, hos affectus internoſcere, quare breuitati

breuitati consulentes, curationē huius
 flatuosæ obstructionis deinceps prose-
 quamur. Si itaque a pituita cum flatu
 fiat, sequenti apozemate præparanda e-
 rit materia.

℥ Rad. helenii, Rubiæ mai. Asari an. ʒ vi
 Cort. rad. ebuli, cort. capp. añ ʒ iiii
 Chamædr. Aspleni. hyssop. añ M j
 Absinth. rom. M ss.
 Sem. dauci, Anisi. añ ʒ iii.
 Bacc. iunip. passul. corinth. añ p j

coquantur secundum artem in sufficiē-
 ti quantitate aquæ ad mediæ partis con-
 sumptionem. Colaturę clarificatæ ꝑ b i b
 adde sacchari quod satis est ad conciliā-
 dam suauitatem; & aromatisetur cū ci-
 nami ʒ i b. sumat quatuor vicibus. aut

℥ prædictæ decoctionis ʒ iiii. Syr. de ca-
 laminth ʒ i. Oxy mell. scill. ʒ ii. misc. pro vna
 dosi, & sic pro aliis tribus. Deinde

℥ Sp. dialacc. ʒ ij
 Sp. el. de bacc. laur.
 Diarrh. abb. añ ʒ b

cū saccharo in aqua foeniculi & modi-
 co vini albi dissoluto, fiant tabulæ pon-
 dere drachmæ vnius: sumat tabulā vnā
 cum Syrupis. præparata materia hoc
 aut simili phlegmagogo expurgabitur.

℞ Turpet opt. ℥ ii

Zingib. ℥ i

pul. Senæ præpar. ʒ ʒ.

fiat puluis tenuissimus & cū sacchari ʒ ii
sumat diluculo in iure caponis. aut lic.

℞ Agar. troch. ℥ iiii

Zingiberis ʒ ʒ.

Infundatur per horas xiiii. in aquæ betonicæ
ʒ iiii: postea exprimatur fortiter, in expresso
dissoluatur El. indi. mai. ʒ iiii. Syr. de quinque
rad. ʒ i.

Et fiat haustus vnus in auro sumendus.
post die purgationis sumat sequens E-
lectuarium.

℞ Theriac. vet. ʒ ʒ

Conf. fl. rotifmar.

Conf. fl. Borræg. añ ʒ i. Misc.

Si quid deinceps morbi reliquū fue-
rit, iterum id præparandum & expurgā-
dum. hocq; agendi ordine non minor
fiatum & roboris viscerum, quam pi-
tuitæ vacuandæ habebitur ratio. Porro
a solo flatu distensio hypochondrii diu-
turna non est sine pituitæ affluxu. dolor
enim assiduus hanc prolicet, meatuum
extensio admittit: & illius imò vtriuf-
que frigiditas iecoris hæmoptosin debi-
litat; vnde sensim crudi humores coa-
ceruantur.

ceruantur. Quocirca suadeo vtriusque rationem perpetuo medicus habeat: potissima tamen cura versetur circa id quod magis vrget. Velim itaque etiam tum cum a solo flatu affectus sit, aluus leni enemate, aut cathartico quod potius lubricando soluit, quam violentius moueat, reddatur fluxilis, & apozematis incidētibz, tessellisque nuper dictis visceris infarctus exobstruantur. Tum demum ad flatuum dissipationem conueniet vinum tenue quod cuminum, anisum, cubebas, grana iuniperi, cardamomum & canellam incocta habuit, vel vinum in quo Sp. diacurcumæ & Theriacæ an $\mathfrak{z}$ β dissoluta sint, ebibere, vel sequens Hippocraticum.

℞ Theriacæ mediæ $\mathfrak{z}$ tatis $\mathfrak{z}$ i

Cardamomi, cubeb. an $\mathfrak{z}$ ii

Canell $\mathfrak{z}$ iii. Sacc. albiss. $\mathfrak{z}$ iiii

Vini Rhenens. maturi lb ii.

colentur per manicā Hippocratis. Cautē tamen, quod etiam in præcedentibus subinde admonui, est his calidioribus vtendum, iis potissimum qui vel plethorici sunt, vel iecur natura, vel victus ratione calidius sortiti. Regio iecoris fo-

uenda est vino decoctionis absinthij, pulgij, baccarum & foliorum lauri aut ex oleo quod rutam, absinthium, radices cyperi & galangæ incocta habuit. Item sacculi applicandi: & cucurbitula larga bis terue cum multa flamma apponenda, non prius tamen quam pituita perfecte sit euacuata: alioqui periculum est ne pituitā multo contumacius impingat, & veri scirrhī causa fiat.

De curatione flatuosæ obstructionis Lienis Cap. 23.

Lien sæpe tangēti reniti videtur (teste Gal.) tametsi scirrhusus minime sit sed potius flatulentus. flatuosæ huic obstructioni eadem propemodum remedia debentur quæ ecoris. Atqui cum magis contumax ea plerumq; sit & longius dissita: peculiaris quædā & valentiora tū apozemata tū cathartica pharmaca, si humores grossi, vt fere fit, adsint, desiderat. Cortices itaq; rad. capparum, tamaricis & ebuli, cortex medianus fraxini, scolopendriū, lingua ceruina, centaurium minus, polyodiū, semina calida, vt viticis, epithymū, Sena, Acetū scilliticū, Oxymel scilliticum, oxymel diureticum, Syr. de fumaris, & id genus alia

conueniunt: ex quibus apozemata incidentia, & flatus discutientia construi, & deinde confectione hamech diasena & El. Indo maiores humores expurgari poterunt. Fomēta insuper sint valida, præsertim si a grossis & contumacibus flatibus infartus fiant, ex vino potente cū absinthio, baccis lauri, ruta & seminibus calidis cocto, aut si mauiis (vt ego interdū facere soleo) ex aceto forti, quod semē agni casti vulgo appellatum, rutam, calaminthū, baccas lauri, marrubium, Centaurium minus, flores genistæ, radices ebuli aut iridis incocta habuit. Nec præter rationē erit, si prædicta minime sufficiant, lienis regionem fouere cū lixiuo ex cineribus trasiacæ, ilicis, aut fabarū cōfecto: cui, si lubet, aquæ vitæ & olei amygdalarum amararum tantillū adijcere potes. Deinde imponēdū est emplastrum mistæ facultatis: quale est quod ex sulphure & alumine cōstat. Porro si flatuū nō tāta copia sit, iiq; sint tenues sine fouente materia, & habitus deniq; corporis rarior, quæ semel hic admonuisse per omnia sufficiat: leuiora tū intus tū extra medicamēta administranda erūt,

sepeq; sola cucurbitula satis fuit applicata. quare huic capiti finem imponens, lectorem, si qua forte hic desiderata requireret, ad caput præcedens relego.

De curatione Tympanitis. Cap. 24.

TYmpanites tertua Hydropis species a flatu fit ab imbecillo calore genito; cuius quidē superflua collectio inter peritoneum & omentum aliasq; abdominis membranas se insinuans, totum id violentet distendit, & in maximam molem effert, nullis indiciis quam rugitu, & sonitu tympani, dum vngue percutitur, notior. Principium leue est, sola nempe inflatio quæ discuti non potuit. inde flatus dēiores effecti veluti innubē, tandēq; in aquā concreſcunt : vnde vna cū nebuloso flatu sensim humor colligitur. Curatio itaq; post bene institutam victus rationem quam ex præcedentib. habes, ab humoris concoctione, eiusque euacuatione auspiciāda erit, lūmopere cauendo ne valentioribus medicamentis mesereo, chamelæa, colocynthide, bryonia, rithymalli speciebus. aut Antimonio, quod multi faciunt, imbecillum calorem ad internecionē ducas. Manifestum enim

enim est quāta vi pharmaca, nec dū diu-
tino & graui morbo afflictis, sed etiā ro-
bustiorib. corpus cōcutiant, quam mo-
lestas torsiones inferāt, vires prosternt
ac spiritus resoluant; cū tamen e contra-
rio hoc potius sit agendum vt natiuus
calor robur acquirat, quo quod naturæ
noxiū est euincat & expellat. Hunc igitur
in modum materia præparabitur.

℞ Rad. Imperat. helenii

Rubiæ mai. Cort. rad. ebulian. ʒ iiii

Rad. Irid. Asari an. ʒ ii

Origani, Calaminth. an. ꝑ i

Soldanell. ʒ i. gratiol. ʒ ii

Sem. Anisi bacc. lauri an ʒ β.

Bulliant secundum artē in duab. partib.
vini & vna aquę, aut vino integro, in bal-
neo marię bene obturato ad horas tres
aut quatuor: postea coletur, & dulcoret-
tur cū saccharo, bibatque mane & ve-
speri cyathum vnum, deinde vacuetur
cum pilulis sequentibus.

℞ Mass. pil. de hier. cum agar.

Turpet, Rhabarb. el. añ ʒ ii

Soldanell. ʒ i. Rad. asari ʒ i

Trochisc. alhād. Succ. cucumer. asinini in
dieb. canicularib. a Gordonio præparati,

Nucis mosch. Galangæ

Canell. piperis, cubeb. an. $\mathfrak{z}$ β .

Redigantur hæc omnia in puluerem tenuissimum & cum succo iridis per residentiam defecato fiat massa. $\mathfrak{z}$ huius massæ $\mathfrak{z}$ i & cum oxymell. scillitico fiant pilulæ quinque: sumat media nocte: aut vtatur pilulis nostris de Soldanella dictis, in hoc affectu & omni hydropis specie efficacissimis.

$\mathfrak{z}$ pil. Aggregat. $\mathfrak{z}$ i, Trochisc. alhand $\mathfrak{z}$ β . Summitatum Soldanell. & Gratiolæ & Cynamomi tenuissime puluerifatorum an. $\mathfrak{z}$ i. Cum succo rad. iridis, fiant pilulæ ex drachma quinque, sumat duas ad summum tres pro dosi, circa mediam noctē. Repetatur subinde suprascriptum apozema, vna cum pilulis: siquidem non minus illud flatus subtiliat & discutit, quam humores hæc præparant & educunt. interim ventriculus reliquaque viscera his electuariis erunt corroboranda:

$\mathfrak{z}$ Succ. rad. irid. $\mathfrak{z}$ iiii

Canell. galangæ an. $\mathfrak{z}$ ii

Caryophyll. macis an. $\mathfrak{z}$ i

Zedoariæ $\mathfrak{z}$ ii. Soldanell. $\mathfrak{z}$ β

puluerisentur, & cum melle despumato misceantur in formam Electuarii, sumat

mat alternis vel etiã singulis dieb. quãtitate nucis pont. Vel hoc quod sequitur.

℥ El. de bacc laur. ʒ iiii
 Confrad. helenij ʒ ii
 Sp. dianisi
 Diagalangæ
 Diacymini an. ʒ i
 Ol. Iuniperi ʒ i

Misc. & cū syrupo de stœchade fiat cõditũ. vtilissima etiã erit sequẽs potiuscula.

℞ Aq. cinamomi in alembico vitreo artificiose distillatæ ʒ ii. Aquæ vitæ ʒ iiii. Olei anisi aliquot guttulæ.

Misce, bibatur ieiuno stomacho. Imperatur etiam pulueres a pastu sumendi, vt ventriculus a crudis humoribus perfrigeratus modice calfiat, facilius concoquat, flatusque discutiat. vt,

℥ Anis. cond. ʒ iiii.

Feniculi ʒ i ʒ

Coriand. præp. ʒ ʒ

Cumini

Carui

Sesel. in vino generoso maceratorũ an. ʒ i

Cort. citri sicc.

Cinam. crassi an. ʒ iiii

Sacch. ros. tabulati ad pondus omnium.

misc, fiat puluis, sumat cochlear vnum post pastũ, nec bibat amplius. Euacuatis

humorib. viribusq; refocillatis, summo studio veniunt flatus excutiendi: quod mirifice præstabit decoctum sequens.

℞ albi Græci, hordei integri an. ζ i ss.

Coquantur lento igne in lb trib. aut quatuor vini albi gallici ad hordei crepaturā. Coletur: colatura per residetiā defecata denuo coquatur ad medietatis cōsumptionē: postea clarificetur, & aromatizetur cū cinamomo sufficiente, & dulcoretur cū saccharo. Huius decocti propina vncias quinq; ter de die ieiuno stomacho: emitterq; mirabiles bōbos, & sensim venter subidet. Huc etiam faciūt conf. e baccis lauri, diacyminū, diagalāga, diatriō pip. dia mosch. dul. aliaq; innumera flatui discutiendo appropriata. Verū quod alias admonui, iterū reposito, moderate hisce vtendū esse; alioqui grauissime offendūt: vt hoc exēplo perspicuū euadet. Muliercula quædā tympanite misere afflictā, curā sui medico familiari cōmendauerat. Hic flatuū discussioni dumtaxat attētus, sine alterius medicamenti prægressu, electuariū aliquod admodū calidū administrauerat. Illa paulo post sentit rugitū solito mul-

to maiorē, torsioneſq; moleſtiores, difficilius ſpirat, & ventris tumore priſtino remanente, nouus accreſcit: qui a malo punico, vbi prior terminabatur, ſe eleuās torū pectus mirabiliter diſtēdebat. tumores vero a ſeſe mediāte foſſula diſtinguebantur. ego ilico accerſitus, vaticinor mortē præ forib. eſſe, ac ob id temerariū eſſe de medicaminū vltiori exhibitione cōſiliū. nec ſeſellit opinio. tertio enim ab eo quo vocatus erā die, obdormiuit in domino. porro recētis tumoris cauſam fuiſſe iudico calefaciētē & extenuantē medicamenti vim, quæ nebulosum flatū extenuādo, arcto quo prius ſtringebatur loco minime cōtentū, ampliorē capeſſere coegit. Ea autē eſt caloris vis, vt craſſa tenuādo efficiat liquida, hæc q; deinceps in vaporē cōuertat. Quippe craſſa anguſto loco contenta, ſi ignis ardore efferueſcant, ampliorē locū capeſſere, cū in multis aliis, tū vel maxime in lacte perſpicuū eſt: cuius quidē tanta quātitas quæ mediū lebetē nec dū adimpleat, ignis feruore extenuata, vſque ad eo excreſcit intumeſcitq;, vt lebetis parietib. non amplius cōtenta effundatur.

Simile profecto quiddā in tympaniticis accidit, dū multū calfacientib. medicamentis exagitantur. Quocirca moderate calida quæ viscera roborando natiuū calorem exuscitant, tum intus tū extra administrata conducunt. Ventriculus itaq; sequenti linimento inungatur.

℞ Ol. nard. ol. mastich. an. ꝓ iii
 Ol. nuc. mosch. ol. macis an. ꝓ i
 Menth. sicc. Corall. rub.
 Mastich. Cumini an. ꝓ i.

cū cerę q. s. fiat vnguentū: vngatur regio ventriculi calide. Totus deinde venter linteis aut manib. calentib. fricetur, donec excitetur rubor, vt apertis meatib. fiat⁹ tenuati exhalēt. quo facto, vel vino sublimato, aut oleo rutaceo, aut vtroq; æqualib. partib. misto, diutissime vngatur, aut sequens emplastrum applicetur.

℞ Empl. de bacc. lauri lb β.

Misceatur cū stercore caprino aut bovino, addēdo vini potentis quantū sufficit ad malaxādū, fiatq; emplastrū quod ventri apponatur, quam fert calidissime regione hepatis declinata: aut eius loco consuantur sacculi ex absinthio, mētha, ruta, seminib. calidis, baccis lauri, florib.

pseudonardi, Sābuci, chamemeli, roris-
marini & stœchados, milio, furfure & sa-
le. Frigantur in frixorio cū vini aspersio-
ne, & calide ventri imponātur; subinde
cū refrigescunt, ollæ quæ candens ferrū
habeat, cuiq; vinū infusū sit, orificio im-
ponantur, & recalsacti iterū applicētur.
De cucurbitulis non est quod hic quic-
quā adiciā. celebres enim sunt in flatu-
osis affectib. apud omnes: in hoc tamen
affectu, meo quidē iudicio, nihil emolu-
menti adferunt. Clysterū etiā ventosita-
tē carminātiū vsus prodesse interdū so-
let. Verū his omissis tanquā notis, hoc
vnū admonco, exercitiū, si vires ferant,
siti m & sudorē, non huic dumtaxat hy-
dropis speciei, sed & quibus aliis præci-
pua esse curationis capita.

De curatione Inflationis vteri. Cap. 25.

VTerinæ inflationes foetum interdū
excutere & abortū facere secundo
aut tertio mense assolent, & intestinis
cōtēti flatus grauidas misere diuexare,
quod vteri pondus rectū intestinū com-
primens his exitū effluxūq; deneget. Ce-
terū de vterina inflatione audi Hippo-

*Lib. de nat.
mulieb. &*

*Lib. 2. de
morb. mu-
lub.*

vteri, venter attollitur & inflatur, ac sonitū edit, & pedes & cauae faciei partes intumescunt, & color iniucū dus fit. Menses occultantur, & genitura hoc tempore non manet intus, & anhelat, & anxiam aet, & cum expergiscitur e sono, recta ceruice spiratio ipsam corripit, & quicquid ederit aut biberit, ipsam molestat, & suspirat, ac tristatur magis quam priusquam edit: & suffocatur, & nervi contrahuntur, & vteri ac vesicae dolent, & manus contactum non admittunt. Accurate sane hac oratione, symptomata vterinae inflatione sequentia delinavit Hippocrates: quae quidem omnia a tribus distensione nimirum, compressione, & cum primariis partibus consensu, tanquam a causis producuntur. Quam autem sic habuerit (inquit) pharmacum deorsum purgas bibendum dato.

℞ Syr. de Artemis. ℥ iii Syr. de Stæchad. ℥ ii decoctionis Artemis. Matricariae, pulegii, Sabinæ, bacc. iunip. Sem. anis. & dauci lb i. fiat apoz. præparas aromatizatum cum confectioe e baccis lauri ℥ ii. finitis syrupis sic purgetur,

℞ Pil. Aggregat. ꝑ ii

pil. Aurearum ꝑ i

Trochisc. alhand. gr. iiij.

misc. & cum Syrupo de Artemisia fiant pilulae

lulæ quinq;: sumat media nocte. Si pilulas nō valeat inglutire, sumat pharmacū liquidum cuius formulā ex præscriptis haud difficile erit huc transsumere. porro si maior humorum copia sit, vt semel possit euacuari: repetitis vicib. id præstabis. Postridie purgationis sumat Theriacę veteris aut Mithridati zi. His peractis vngatur regio ventriculi & vteri vnguēto quod capite præcedēti pro illius corroboratione descripsimus, aut foueat ut vterus oleo rutaceo solo, aut linimento sequenti.

℞ Ol. amygd. amar,

*Ol. Rutacei

Vini sublimati an. ℥i.

miscantur exacte, totaq; ventris regio inūgatur. Sacculi in super quales capite præcedenti, cataplasmata & emplastra ex sem. apiij, fenic. dauci, carui, cumini, baccis lauri, farina fabacea, stercore ouū vel vaccarū, cū vino & oleis confecta conducunt. Non minus etiā electuaria, tessellæ, orbiculi, ex calefacientib. & corroborantib. cōstructa, nec nō vinum hippocraticum cum flatu discutiētib. percolatū, aut vinum maluatium cū olei iuniperini vel olei anisi aliquot gut-

tulis mistum, & id genus alia quæ vel ad nauseam vsq; hætenus sunt inculcata, cōueniunt. Pessus etiam (ait Ægineta) qui e ficuū pinguium cōtusarum ꝑ i. Cumi ꝑ ii. Spumæ nitri ꝑ i. concinnatur, cum primis accōmodatus est: sed propter acrimoniam in lacte prius maceretur: vel oleum rutaceum cum decocto seminum calidorum vtero infundēdū, venterq; est constringendus fasciis. Cucurbitulæ etiam hic, vt in omnib. ex flatu affectibus, maxime necessariae sunt.

De curatione hernia ventosæ. Cap. 26.

Hernia ventosa, vt diximus cap. octa uo, cū hydrope fit & citra hydrope. Si cum hydrope accidat, curetur hydrope, & hernia curabitur. Si sine hydrope eueniat, duas habet intētiones curatiuas: alteram ad causam antecedentē quæ est humor phlegmaticus: alteram vero ad causam coniunctam quæ est spiritus flatuosus in scroto vel in tunicis testicularum cōsistens. prior intētio perficitur iis medicamentis quæ superfluum humorē euacuant & viscera corroborant: quorum præscripta cum ex omnibus ferme, tum vel maxime ex 17. & 18. cura-

curationis capitibus haurire licebit: posterior intentio absoluitur medicamentis localibus, & cum primis foru.

℞ Origan. Calaminth. Puleg. añ Mi
 Sem. quat. calid. mai. }
 Sem. vitic. bacc. laur. } añ ʒ ii.
 Salis communis ʒ ii.

Coquantur in vini Gallici sufficiente quantitate, ad medias partes: foueatur pars bis de die. aut,

℞ Lixiuii barbitons. ℥ iiii.
 Cumini, bacc. laur. añ ʒ ii.
 Fol. lauri, Rorismar. añ Mi.
 Salis communis ʒ iiii.

facta secundum artē decoctione, foueatur pars spōgia noua, bis aut ter de die calide exiccata, vngatur sequēti linimēto.

℥ Ol. de c. rot. }
 Ol. rutac. } añ ʒ vi.
 Ol. de Euphorb. }
 Vng. Martiati ʒ β.

Misce, aut apponatur sequēs Emplastrū.

℥ Farinæ fabaceæ ℥ β.
 Cumini, Sem. dauci an. ʒ β
 Bacc. lauri ʒ iiii
 Fl. Camemel. & lauand. an. p i.
 Salis pug. i β.

Coquantur in s. q. vini albi ad consistentiā cataplasmatiss, & apponatur. aut hoc:

℞ Stercoris vacc. ℥ ii. Sulph. Cum. an. ℥ iii.
 misc. & addito pauco melle fiat cataplasma.
 Ego multos paruulos hoc malo labo-
 rantes curauī, ex multa & frequenti ca-
 lesfactione ad luculentum ignem facta :
 & cum siccis fomentationibus quæ fi-
 unt cum panno laneo albo valde calen-
 te & sæpius applicato.

De priapismo, ex Actio transcriptum. Cap. 27.

PRiapismi curationem dicturo mihi
 vtilissimum visum fuit, vt Actii hic
 vsus opera nihil de proprio addam, ob
 id potissimum quod hæctenus is affe-
 ctus sese curandum mihi non obtulerit,
 ac ob id nihil magnifice de nostra expe-
 rientia polliceri possim : tum etiã quod
 null^o meo quidẽ iudicio succinctius ac-
 curatiusq; Actio huius affectus tũ gene-
 rationẽ tum curationem ex Galeni sen-
 tẽtia petcurrerit. Priapismus (inquit) tẽ-
 tigo est membri pudendi & auctio in lō-
 gum & spissum citra rei veneræ appe-
 tentiam, ex caliditate quadam acquisi-
 ta, cum inflatione quadam dolore lo-
 corum consistens. appellationem au-
 tem accepit priapismus, a Priapo vide-
 licet Satyro: tale enim a natura haben-
 tem

tē pudendum homines fingunt & pingunt. fit autem affectio aut ob dilatata venarum & arteriarum in pudendo ora, aut flatu vaporoso iuxta antrosum neruum, ipsum inquam pudendum, oborto. Mihi autem, inquit Gal. propter vtrunq; fieri videtur, sapius tamen ad dilatata venarum ora consequi. Aliquando autē propter abstinētiā a reb. venereis, quidā hac affectiōne apprehēduntur. atq; hoc ipsum eis qui multo semine abundāt, simulq; præter consuetudinē se abstinēt, euenit, quum non per frequens & multum exercitium sanguinis abundantiam discussērint: maxime vero hoc illis contingit qui rebus quidem venereis opus habent, in imaginatiōnem autem ipsarum perueniunt per visiones quæ ipsos in rerum venerearum recordationem impellere possunt. Ceterum dolores eis cōtingunt quales tetanici habent, & hi qui reliquis membris distenduntur: inflatum enim & distentū pudendum cōuulsionis modo afficitur, & ex præcipiti hoc modo affecti per eūt, nisi confestim eis auxilium feratur: quum vero moriuntur, ventre inflan-

tur, & frigidum exudant: id quod & eis euenit, qui aliis cōuulsionis modis perimuntur. propter dolores igitur & inflā-
mationes venam secare statim a princi-
pio conuenit hac affectione prehensos,
& in inedia adseruare vsq; ad dies tres,
irrigareq; pectinem & coxendices vna
cum pudendo ex lanis succidis vino &
oleo imbutis: siti item premere, & al-
uum obturatam euacuare non acri ni-
miam clystere, ne inflammationes exa-
cerbentur. Cibum autem exhibere fru-
mentaceum paucum, atque omnino ni-
hil inflantem, & in aquæ potu continere.
Quod si diutius duret affectio, etiam
cucurbitæ cum scarificatione affigen-
dæ sunt: & si amplius sanguinis multitu-
do adiacere videatur, hirudines adhibē-
dæ in ipsum locum: cataplasmata vero
imponenda sunt ex cruda hordeacea fa-
rina. Optimū etiam fuerit aluum sub-
mollire per betæ & maluæ decoctū pau-
co mercurialis succo admixto. Cōcha-
rum itē decoctum in potu exhibēdum:
ab efficacioribus autem purgantibus
pharmacis in totum abstinendum. Ca-
uenda etiam quæ vrinæ ciendæ facul-
tatem

tatem habent. Utendum autem cibis frumētacei generis, qui leniter attenuare valent citra manifestam calefactionē. Lumbis vero quæ euidenter refrigerant imponenda, velut est solanū, portulaca, hyoscyamus & semperuiuū. Necessario etiam coles & intercapedo inter anum & pudendū ex aliquo leniter refrigerante illinitur, velut est argenti spuma, cimolia, & cerusa, si aceto, aut posca, aut aqua sint diluta. Optime autem facit in ipsis ceratum ex rosaceo optimo apparatus, & frigida aqua sæpe elutum, si tū pudendis tum lumbis imponatur. Porro in latus decumbere ipsos ex re est: & substernere ea quæ ad seminis profluuiū sunt accommodata. A spectaculis vero & narrationib. ac commemoratione eorum quæ ad venerem excitare queant, penitus sunt arcendi.

De inflatione seu Apostemate ventoso. Cap. 28.

INflationes nascuntur a flatuoso spiritu alias sub cute, alias sub membranis, quæ ossa vestiunt, aut musculos includunt: alias in carnosiss partibus collecto. Colligitur autem (vt Ægineta ait) vel propter membrorum densitatem, vel

spiritus crassitiem. Spiritus crassus locum quo retinetur sua copia distendendo, tumorem efficit, nō laxum quidem, aut digitorum cōpressioni cedentem, vel fossulam, dum premitur, vt œdema relinquentem, sed renitentem tactui. Harum inflationum communis scopus est, vt quod præter naturā est, vacuetur in quocunque id contineatur. Vacuari autem nō potest, nisi ex propria indicatione quod densum est relaxetur, & flatuum crassities extenuetur. Vtrumque iisdem præsiidiis, nempe tenuissimis & potestate calidis, perficitur. Atqui quod ventriculus reliquaque viscera a distendente flatu afflicta, oleo quod tenuium partium sit, aut ruta semina ue calida incoctū habuerit, curētur, abunde satis in præcedentibus declaratum existimo. Reliquum est vt de inflatione quæ in artubus & musculis, aut membranis periosteis oritur, dicamus. Hæc fit interdum cum dolore, interdum etiā omnino sine dolore; idque ex simplici causa, nempe imbecillo calore, aut a contusione. Inflationi quæ citra dolorem sit, lixiuium (ex sententia Galeni) noua spongia exceptum,

ceptum, abunde fuerit . esto autem tale:

℞ Aquæ pluuiæ, aut potius vini q. s. infundatur per horas 24. in cineres ficus vel iuniperi, fiatque lixiuium. Vel sic,

℞ Bacc. laur. rad. Irid. an. ℥ i
Fol. laur. Rorism. Nepet. an. M i
Fl. lauand. p i. Cumini ℥ vi.

Coquantur in aqua suff. ad medias partes. In huius decocti ℥ iiii. infundantur cinerum ficulneorū, fabarum aut brassicæ ℥ i. fiat lixiuium : excipiatur noua spongia, & tumor foueatur calide. uehementer enim abstergit, exiccat, absūmit, & flatulentum tumorem discutit. Si autem dolor urgeat, non quidem lixiuiou fouēda pars est (sua enim acrimonia dolorem magis irritat) sed oleo quod relaxandi remittendiq; vim habeat, quale est Anethinū, rutaceum, aut chamæmelinum, inungenda. Incidunt ex percussionibus eiusmodi affectus, ubi scilicet vel musculus, vel membrana quæ os circuit est contusa. Ac super membranam quidem quæ os ambit, antedicta imponenda est spongia. Ad musculos uero (nanq; hi aliquando dolent) medicamentum quod magis mitiget est adhibendum.

Quo fit vt ad hos solo lixiuio non vta-
 mur, sed immiffa ei tum fapa, tū paucu-
 lo oleo. Satius autem fuerit in principio
 non addidiffe lixiuium, fed fapa cum vi-
 no & aceti pau xillo, mediocriq; olei por-
 tione omnibus vna modice calfactis, at-
 que lana succida exceptis, locū foueri.
 Quocirca fi dolor vehemens vrgeat, mi-
 tigatina magis vteris medendi ratione:
 Sin vero ille abfit, maiore vi cōtra infla-
 tionem instabis per valentiora medica-
 menta, cuiusmodi funt lixiuium, acetū,
 & post hęc vinum. Quoties ergo de mi-
 tigando non laboras, lixiuij & aceti plus
 in mifturam coniicies. Quæ vero huius
 generis inflationes neglectæ inuetera-
 runt, primo quidem loco his ea quæ ex
 lixiuio componuntur adhibeas. Secūdo
 loco emplastrū aliquod, quale illud est
 quod de strigentis gymnafiorum cō-
 ponitur. Atqui cum eius vſus hoc nostro
 æuo inoleuerit, emplastrū de baccis lau-
 ri substituemus, aut hoc quod sequitur.

℞ Empl. de melilot. }
 Emp. de bacc. laur. } an. ʒ iiii
 Nitri, Cumini
 Sulph. Calcis viuæ

Salis

Salis an. ʒ i

Ol. laurini & ceræ q. s. fiat Emplastrum.

Ceterum si huiusmodi flatuosus spiritus qui inflationem cōmittit, fumosus fuerit, malus, corrupt⁹ & a materia venenata excitatus, cum dolore intolerabili, & vehementi calore per membra discurrens, nullum tutius ac melius consilium dari potest, quam quod vbi in parte quapiam substiterit, pars ipsa protinus infra supraq; deligetur, ac in medio nouacula vel ferro candente tumor aperiatur, ita vt facile vapor ille venenosus egredi possit. Deinde hñs plaga implēda erit aloe & bolo armeno, ex rosaceo & aceto dissolutis. Transactis vero dieb. tribus aut quatuor, vulnus carne opplendum erit, & ad cicatricem perducendum. Porro in venenosis eiusmodi inflationibus, victus ratio tenuior esse debet, egetq; corpus medicamento purgatorio. quod si Theriaca sumenda daretur laboranti, recto illi consultum esset.

HActenus cādide lector pro meo virili flatuum naturā, effectus, morbosq; ex iis procreatos & eorum curationes in medium attuli. quod quidem

*Tagault.
lib. 1. cap. 12.*

non alio consilio factum existimabis, quam vt rudiores in horum cognitio- nem introducerem, afflictis optime cō- sulerem, & doctis ingeniosisq; viris an- sam quo in hac materia diligentius in- cumbant, præberem. quapropter has lu- cubrationes nostras æqui boniq; consu- las oro, quandoquidem vt prodessem, non vt animos irritarem, hunc sumpsi laborem. Has primitias si tibi esse acce- ptas cognouero, præclariora in poste- rum expectato.

FINIS.

Index capitum præsentis operis.

Q uod Flatus spiritus sit, & de diuisione spiri- tuum, Cap. 1. f.	1
De Analogia seu proportione flatus cum vento, Cap. 2. f.	5
Quid flatus sit. Cap. 3. f.	13
De loco generationis flatum. Cap. 4. f.	15
De ratione generationis flatum. Cap. 5. f.	20
De flatum differentiis. Cap. 6. f.	24
Quot morbi genera flatus producant. Cap. 7. f.	28
De causis flatum. Cap. 8. f.	32
De signis flatum. Cap. 9. f.	48
De symptomatibus a flatuoso spiritu productis. Cap. 10. f.	53
De prognosticis flatum. Cap. 11. f.	84
De vi-	

	195
<i>De victus ratione in flatibus obseruanda. Cap.</i>	
12.f.	90
<i>De communi flatuosorum affectuum curatione.</i>	
Cap.13.f.	101
<i>De curatione doloris capitis. Cap.14.f.</i>	103
<i>De curatione sonitus aurium a flatuoso spiritu.</i>	
Cap.15.f.	113
<i>De curatione doloris dentium, a flatuoso spiritu con-</i>	
<i>tracti. Cap.16.</i>	117
<i>De curatione ventosa pleuritidis. Cap.17.f.</i>	121
<i>De curatione palpitationis ventosa. Cap.18.f.</i>	127
<i>De curatione inflationis ventriculi. Cap.19.f.</i>	138
<i>De melancholiae flatuosa curatione. Cap.20.f.</i>	146
<i>De colici doloris curatione. Cap.21.f.</i>	154
<i>De flatuosa obstructionis hepatis curatione. Cap.</i>	
22.f.	167
<i>De curatione flatuosa obstructionis Lienis. Cap.</i>	
23.f.	172
<i>De curatione Tympanita. Cap.24.f.</i>	174
<i>De curatione inflationis Peritoni. Cap.25.</i>	181
<i>De curatione hernie ventosa. Cap.26.fol.</i>	184
<i>De priapismo, ex Aetio transcriptum. Cap.27.</i>	186
<i>De Inflatione seu Apostemate ventoso. Cap.28.</i>	
fol.	189

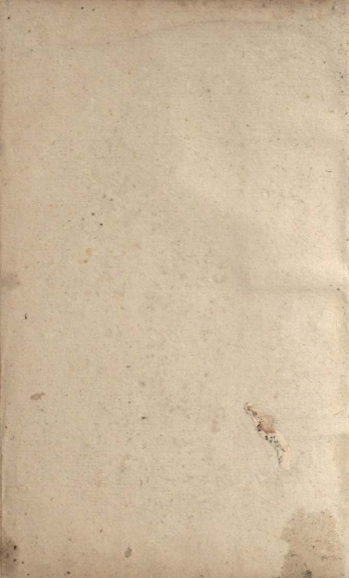
IOHANN. POSTIVS, AVLÆ
PALAT. EL. ARCHIATER,
candido Lectori S.

RES leuis est flatu: sed enim firmissima quæq;
Concutit, & terris & dominatur aquis:
Horrenda igniuomore boare tonitrua celo
Audisti, & trepidis fulmina missa polis?
Iratum vastis agitari fluctibus æquor
Vidisti, & mersas per freta seuæ rates?
Annosæque ima quercus tellure reuulsas,
Et validas turres, & cecidisse domos?
Tum sonitu ingenti torqueri immania saxi
Pondera per longos ignibus æta tubos?
Sensisti & quondam tremere intima viscera terra,
Credulus extremum iam fore iamque diem?
Scilicet efficiunt violenti hæc omnia flatu:
Qui simili afflictaut corpora nostra modo:
Si quando inclusi per summa, per ima vagantur,
Et miseris vexant viscera torminibus.
Illorum causas medica bonus arte FIENVS
Explicat, & pelli qua ratione queant.
Ergo sibi laudem peperit famamque perennem,
Vtile qui nobis hoc dedit auctor opus.
Quod præsens gratis animis amplectitur ætas,
Assidua ac voluent postera sæcla manu.

Pag. 137. lin. vltima pro 3 & Postivus legi 3 &

Biblioteka
Uniwersytecka
w Toruniu

STARODRUKI

Pol. 6. II. 1472-1473